بسم الله الرحمن الرحيم

د اسلامي تاریخ له پاڼو څخه

د رسول الله ﷺ ترونه او د ترونو زامن

(9)

ډاکټر کفایت الله وردګ

د کتاب په اړه

د کتاب نوم : د اسلامي تاریخ له پانو څخه (9)

لیکوال : ډاکټر کفایت الله وردګ

د کمپیوټر چارې : محمد نذیر (ذبیح)

د چاپ وار : لمړی

د چاپ شمېره : ۱۰۰۰ ټوکه

ZamZam

زم زم

Publication Company

خپرندویه ټولنه

Zamzam_publication@yahoo.com

00923009808094
00923009101098

Unit R 7 Alwajid Plaza, Faisalcolony Chawk, Dalazak road
Peshawar, KPK, Pakistan

د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه

په زړونو کې د اسلامي جذبې لرونکو څو وروڼو زمونږ ددې لپاره ملا تړلې ده چې تر پورتني نوم لاندې د کتابونو يوه سلسله روانه وساتو پدې هلو ځلو کې زمونږ هېڅ مالي او دنيوي فايده نشته زمونږ غرض صرف د الله تعالی رضا ده او پدې سلسله کې مونږ څو نکتې تر نظر لاندې لرو چې مونږ دې ټولو هلو ځلو ته هڅوي .

١. پښتنو وروڼو ته ددوی په خپله خوږه ژبه کې ديني معلومات ورکول.

٢. د اسلامي تاريخ د مهمو واقعو ياد را تازه کول .

٣. مسلمانو وروڼو ته د دوی د مقدس دين په اړه د مطالعې ضمينه مساعدول.

٤. په تېر تاريخ کې د قربانيو مثالونه د نن زمانې ويده مسلمان امت ته ور په زړه کول .

٥. د اسلام په تاريخ کې د تېرو مسلمانانو د صبر واقعې هغه خلکو ته ور په يادول چې اوس هم په کومه نه کومه وجه د کفر له لوري نه ځوريږي .

٧. موجوده مسلماني جامعې ته موقع ورکول چې د خپلو تېرو مسلمانانو د ژوند، مېړانې، ځوانمردی، قربانی ... نه عبرت واخلي .

او بالآخره نوي ځوان تنکي نسل ته د اسلامي تاريخ د لويو کتابونو څخه لويې خبرې د وړو رسالو او کتابونو په شکل کې ددوی د اسانتيا لپاره وړاندې کول .

دا پورتنۍ او څه نورې داسې نکتې دي چې مونږ ددې سلسلې رواني ساتلو ته هڅوي او ان شاء الله ترڅو مو چې وس وي دا لړۍ به مونږ همداسې روانه ساتو الله الحمد داده ستاسې تر لاسونو پورې ددې مبارکې لړۍ نهمه کړۍ هم در ورسېده او پدې کړۍ کې مونږ د رسول الله ﷺ د ترونو او د ترونو د زامنو ذکر کړی دی اميد دی چې ستاسې د خوښې وړ به و ګرځي او که کوم ملګري دې لړۍ ته د لا زياتو ښه کولو لپاره په ذهن کې مشورې لرې او يا خدمت کول غواړي زمونږ غېږه ورته خلاصه ده او که ددې کتاب او يا دې لړۍ په اړه ستاسې څه ډول اعتراض، سوال، نيوکه، نکته، نظريه او يا مشوره وي نو ددې سلسلې چلونکي به يې لتاسې نه د کور وداني په ويلو سره په ورين تندي واوري او په راتلونکو کتابونو کې به يې په ياد لري . مننه

د زمزم خپرندويه ټولنې اداره

E-mail: zamzam_publication@yahoo.com

عبد المطلب بن هاشم (د رسول الله ﷺ نیکه)

نسب يې :

د پلار له لوري : عبد المطلب خپل نوم يې شيبة الحمد بن هاشم بن عبد
مناف بن قصي بن كلاب بن مرة بن كعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالك بن النضر بن كنانة بن
خزيمة بن مدركة بن إلياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان .

مور يې :سلمى بنت عمرو النجارية الخزرجية.

خپل نوم يې شيبة الحمد وو شيبة ځکه وو چې دده په سر کې له ماشوم توب نه سپين وېښتان وو او الحمد تکی يې ځکه ورسره اضافه کړو چې دوی ويل چې دا لوی شي نو د ښې ستاينې خاوند به شي خلک به يې ستاينه کوي او دی به له خلکو سره ښه رويه کوي او له خلکو سره به په مشکلاتو کې مرسته کوي .

په ٤٨٠ ميلادي کې پيدا شوی وو د يو ضعيف قول له مخې په ٤٩٧ کې پيدا شوی وو او په ٥٧٨ کال کې په حق ورسېدو .

په مدينه منوره کې پيدا شو او بني النجار چې په مدينه منوره کې قبيله وه هغه يې ماماګان وو له هغوی سره پاتې شو بيا يې تره المطلب پسې ورغلو او له ځان سره په اوښ باندې سپور مکې ته بوتلو کله چې مکې ته ورسېدل هلته خلکو نه وو ليدلی نه يې پېژندلو نو يې وويل عبد المطلب (د المطلب غلام دی) ده ورته وويل : نه ! دا زما وراره دی شيبة .

کله چې را لوی شو د عزت او شرف نه ډک انسان وو د ځوانمردي او سخا وربانډې انتها وه ټول عمر يې د حرم په خدمت کې تېر کړو او حرم ته د راتلونکو خلکو خدمت به يې کولو د مکې له لويو کسانو څخه وو د کعبې سره يې د کېناستلو ځای درلود هلته به ناست وو د مکې مشران او خلک به ترېنه چاپېره ناست وو خبرې به يې کولې او دخلکو خبرې به يې آورېدلې ټولو خلکو ده ته د خپل مشر او احترام په نظر کتل او تر مرګه پورې يې د قريشو مشري په غاړه درلوده او دده په قدر کې هغه وخت ډېر زيادت راغلو کله چې ده د زمزم چينه وروسته ددې را وکيندله چې يو ځل پټه شوې وه او حقيقت يې دا وو چې زمزم هغه اوبه وې چې ټولو عربو ورته د عزت په نظر کتل او دا يې د حضرت اسمعيل عليه السلام يوه نښه ګڼله لکن کله چې عمر بن الحارث بن مضاض الجرهمي دا اوبه پټې کړې وې او خښې کړې يې وې مخکې ددې چې د جرهم قبيله له دې ځای نه وتله

دهغې نښې او نشانونه يې ټول ورک کړي وو او تر ډېره وخته پورې د زمکې مخ ددې اوبود نعمت څخه محروم وو حضرت علي ❽ فرمايي چې بېرته کله عبد المطلب را لوڅه کړه نو ماته خپل نيکه هغه قصه داسې کوله .

يوه ورځ زه ويده وم چې په خوب کې چا راته آواز وکولو طيبه را ژوره کړه !

ما ورته وويل : طيبه څه شی ده؟

ده راته غږ ونه کړو رانه لاړو .

بيا مې سبا بيا خوب وليدو چا راته آواز کولو بره را ژوره کړه (را وکيندە) !

ما ورته وويل : بره څه شی ده؟

هغه بيا را څخه لاړو او زما خواب يې را نه کړو .

بيا يې په بله ورځ راته وويل المضنونة را ژوره کړه !

ما ورنه د المضنونه پوښتنه وکوله لکن ده بيا ځواب رانه کړو بيا يې په آخري ځل راته وويل : زمزم را ژوره کړه ما ورته وويل زمزم څه شي دي؟ ده راته وويل دا هغه اوبه دي چې کله هم نه کميږي او نه وچيږي حاجيان يې څښي پاکې اوبه دي او داسې نور ټکي يې راته وويل او په اشارو اشارو کې يې ځای راته په نښه کړو چې پدې ځای کې دي نو چې کله د ځای نشاني ماته وشوه نو زه پوه شوم چې دا خوب ريښتونی خوب دی سبا مې د قريشو څه کسانو ته وويل :

راځي دا ځای را ژور کړو دلته د زمزم پخوانۍ چينه وه د مکې قريشو لما سره دا خبره ونه منله او هېچا راسره په را کيندلو کې مرسته ونه کوله او لويه وجه يې دا وه چې کوم ځای ماته را په نښه کړل شوی وو هغه د دوی د دوو لويو بتانو (اساف او نائله) په مينځ کې وو او دوی ددې بتانو دا د مينځ ساحه خرابول نه غوښتل پدې وخت کې عبد المطلب دې لوی کار ته يوازې پاتې شو او ده دا کار خامخا کول غوښتل نو يې ارمان وکولو چې اوس مې ښه ځوانان زامن وی نو اوس به يې زما خبره تائيد کړې وه او پدې وخت کې دده صرف يو زوی الحارث بن عبد المطلب وو پدې ځای کې يې په ځان باندې نذر کړه که الله ① ماته لس زامن راکړل يو به د الله په نوم ذبح کوم (قصه يې ددې سلسلې په آتم کتاب کې تېره شوه) اوس يې په يوازې ځان د زمزم د اوبو را کېندل شروع کړل او زوی يې ورسره مرسته وکوله کار يې کولو او په قريشو کې يې هېچا هم مرسته ونه کوله .

دوی چې کار کولو نو د څه وخت سخت کا رنه وروسته عبد المطلب ته نښې را ښکاره شوې نو په زوره يې الله اکبر وويل قريشو ورته را منډه کړه پوه شول چې دوی لکه چې کامياب شول .

راغلل ويې ليدل چې عبد المطلب رشتيا خپل مقصد ته ورسېدو نو يې ورته وويل : عبد المطلبه !

دا خو زمونږ د پلار اسمعیل ⌛ کوهی وو پدې کې مونږ لتا سره شریکان یو .

عبد المطلب ورته وویل : دا کوهی اوس ماته راکړل شوی دی او اوس دا زما حق دی زه ددې په مِلک کې هېڅوک هم نه شریکوم .

دوی ورته وویل : پدې کې مونږ لتا سره دعوه کوو .

ده ورته وویل : سمه ده څوک چې په مینځ کې حاکم کوئ نو زه د هغه فیصلې منلو ته تیار یم .

هغوی ورته وویل : د بني سعد بن هذیم قبیلې په کاهنانو باندې به فیصله کوو .

ده ورته وویل : خوښه مې ده .

دا خلک چې دوی وربانديې فیصله کول غوښتل د شام په ساحو کې وو عبدالمطلب د څه نورو قریشو د مشرانو سره روان شول چې هلته ورشي او له هغوی نه فیصله واوري چې د چا په حق کې یې کوي او د قریشو د هرې کورنۍ نه کسان پکې روان شول په یوه دښته باندې سر شول چې د حجاز او شام په مینځ کې وه چې د دښتې نیمایي ته ورسېدل نو د ټولو سره اوبه ختمې شوې او ټول په داسې حالت کې تږي شول چې لا تراوسه ابادي نه ښکاره کېده نو ټول پوه شول چې اوس به مونږ د تندې له لاسه مړه کیږو هلته نورې قافلې وې له هغوی نه یې اوبه وغوښتې هغوی ورته وویل : کوم حالت چې په تاسې باندې راغلی دی دا په مونږ هم راتلی

شي او مونږ له ځان سره دومره اوبه را اخيستې دي چې زمونږ بس شي عبد المطلب خپلو ملګرو ته وويل اوس څه کوو؟ دوی ورته وويل : مونږ خو نه پوهېږو ته چې څه وايې هماغه به کوو .

عبد المطلب ورته وويل : نور څه کولی شو؟ بس اوس ټول تر اوسه په قوت کې ياست هرڅوک دې ځان ته خپله ځای ژور کړي چې کله څوک له تندې څخه مړ کيږي نو ملګري به يې په هغه ځای کې خښوي په آخر کې به يو کس پاتې شي نو خير که هغه خښ نه کړل شو نو يو کس به د خښولو نه بغير پاتې شي نو خير دی تردې چې ټول پاتې کيږي يو دې پاتې شي .

دوی ټولو ځان ته ځايونه ژور کړل او د تندې له لاسه يې د مرګ انتظار کاوه پدې وخت کې عبد المطلب ورته وويل : زما په نظر دا څه ښه کار نه دی چې مونږ صرف د خپل مرګ انتظار وباسو راځئ چې په کومه خوا باندې حرکت وکوو کېدای شي کوم ځای ته ورسېږو کله چې عبد المطلب خپلې سپرلی ته ورغلو وربانديې سپور شو هغې چې قدم واخيستو د قدم سره يې اوبه را پورته شوې عبد المطلب الله اکبر وويل ملګرو يې هم تکبير وويل او ټولو تريېنه اوبه وڅښلې او بيا يې ورته وويل :

تاته چې الله ① پدې دښته کې اوبه درکړې بېشکه چې زمزم يې هم تاته درکړيده زمونږ درسره هيڅ ډول دعوه او اعتراض نشته بېرته له هماغه ځای

نه را ستانه شول او زمزم یې عبد المطلب ته ور پرېښوده . (کتاب سیرة الرسول محمود المصري)
عبد المطلب د ځوانی نه په نېکو صفاتو باندې مشهور وو مثالونه یې په لاندې ډول دي:
د سخاوت یې حد دې ځای ته رسېدلی وو چې کله به یې حیواناتو او مارغانو ته په دښته کې خوراکونه کېښودل او حلالې به یې ورته کولې چا به چې هم څه ورڅخه وغوښتل ځومره به چې دده وس وو ورکول به یې لکه مخکې چې تېر شول د کعبې سره په خوا کې یې د کېناستلو لپاره ځای درلود هلته به ناست وو ځوک به چې حاجتمند ورته راغلو ده به ورسره مرسته کوله .

ایمان یې :

دده په اړه ویل کیږي چې په الله یې ا یمان درلود او مشرک نه وو او خلکو ته به یې ویل ځوک چې د دنیا نه ګنهګار وزي نو الله ① به ورته عذاب ورکوي او ویل به یې ددې دار نه وروسته بل دار شته ځوک چې نېکي کونکی وي له هغه سره به نیکي کیږي او هغه چې بد عمله وي له هغه سره به بدي کیږي .
همدارنګه د فیل په واقعه کې کله چې ابرهه د مکې ورانول غوښتل دی ورغلو دهغه دربار ته هغه فکر وکاوه دی به اوس لما څخه وغواړي چې زه مکه ورانه نه کړم لکن دی چې کله ورغلو

ورته ویل یې ستا کسانو زما اوښان نیولي دي زه غواړم چې هغه ماته را خلاص کړي .
هغه ورته وویل : ما خو دا فکر کاوه چې ته صاحب الحرم یې اوس به ته وغواړې چې زه مکه ړنګه نه کړم او ته ایله د خپلو اوښانو په غم کې راغلی یې؟
ده ورته وویل زه د اوښانو مالک یم کعبه خپل مالک لري او ساتنه به یې وکوي .
ده به د بتانو د عبادت نه کرکه کوله ، د هغه وخت د رواج مطابق یې په غېشو باندې فال نه اچولو او په بتانو یې قسم نه کولو .
څرنګه چې دده په وخت کې یو شریعت نه وو چې ده ورته خلک را غوښتی وای یا یې تابعداري کړې وای د هغه وخت عبادت د الله ① په قدرتونو نعمتونو او مخلوقاتو کې فکر کول وو او ده به کول او خلک یې ټول عمر نېکو اخلاقو او پاکو خویونو ته را غوښتل او تشویق کول .

کرامتونه یې :

ده ته چې د زمزم د کوهي ځای ور ښکاره شو دده کرامت ګڼل کیږي .
او کله چې په سفر وو (لږ مخکې یې واقعه تېره شوه) دده د سپرلۍ د پښې سره د اوبو را وتل هم دده کرامت وو .

کله چې اصحاب الفیل کعبه ورانول غوښتل عبدالمطلب راغلو او د کعبې کړۍ یې ونیوله ویل یې :

ای ربه ستا نه بغیر زه د دوی نه بل چاته شکایت نه کوم ای الله ⓵ پخپله د دوی له لاس نه خپله کعبه وساته .

بیا یې قریشو ته وویل : تاسې مه ډارېږئ دوی دې کعبې ته نشي را رسېدلی ددې کعبې یو رب شته چې دا کعبه به وساتي بیا همداسې وشول الله ⓵ کعبه وساتله او هغوی ورته نېږدې هم را نغلل .

هغه نیکې طریقې یې چې اسلام هم تائید کړې :

تر اسلام وړاندې ده څو قاعدې جوړې کړې وي چې اسلام هغه تائید کړې :

د غله به لاس پرې کول کیږي .

د کعبې طواف به لوڅ نه کیږي .

دیت به سل اوښان وي .

چا چې نذر وکولو هغه به پوره کوي .

د کعبې نه به خلک اوه ځله طواف کوي .

څوک به د خپلو محارمو سره نکاح نه کوي .

شراب څښل یې نه خوښول او چا به چې دده خبره منله ده به ترې منع کول .

خپلې لورانې ژوندې په خاورو کې مه خښوئ.

خلکو ته به یې ویل په چا ظلم او تجاوز مه کوئ .

په خلکو ترحم یې :

ډېر اوښان یې ساتلي وو او دهغوی نه به یې شودې را ټولولې په حرم کې یې ځای ورته جوړ کړی وو هلته به یې له شاتو سره ګډولې او ټولو خلکو ته عامه اجازه وه هرچا چې غوښتل نو څښلی یې شوې .
ممیز به یې اخیستل ا و د زمزم په اوبو کې به یې خیشته کول او په هغه کسانو باندې به یې څښل چې مکې مکرمې ته به د زیارت لپاره راتلل .
هرچا به چې لیدلو خوښېدلو به یې د رسول الله ☸ مبارک نور یې په تندي کې له ورایه ښکاره کېدو .

د رسول الله ☸ په نبوت یقین:

هروخت به یې د الله تعالی شکریه اداء کوله چې محمد ☸ یې ده ته ورکړی دی او زیات ورته خوشحال وو او دده چې خاص د کېناستلو ځای وو بل چا ته اجازه نه وه چې په هغه ځای باندې کیني وړوکی جنتي ماشوم حضرت محمد ☸ چې یوه ورځ په هغه ځای باندې ناست وو د کورو نورو

هلکانو او خلکو دی له هغه ځای نه لري کولو ځکه دا د عبد المطلب د شرافت او عزت ځای دی بل څوک پدې نه کیني نو ده ولیدل ورته یې ویل : مه یې لرې کوئ دا بچی به مې یو څوک جوړیږي .

د رسول الله ﷺ په اړه دده وصیت :

کله یې چې بیماري سخته شوه ابو طالب د رسول الله ﷺ تره ته یې وویل : بچیه ددې وراره ساتنه دې په غوره سره کوه ستا د وراره په اړه نجومیانو مخکې خبرې کړې دي او دده په اړه له مخکې نه خبرې شوي دي او ما په ده کې نښې پیدا کړي دي چې دا هماغه ماشوم دی چې دنیا یې د راتلو انتظار کاوه د یهودو څخه یې ډېر ساته چې هغوی یې دښمنان دي .
عبد المطلب د ۱۲۰ کلونود یو روایت له مخې د ۱٤۰ کلونو په عمر کې په حق ورسېدو پدې وخت کې د رسول الله ﷺ عمر آته کاله وو قریشو یې د مړي زیات قدر وکولو او په ښه بوی لرونکو اوبو سره یې غسل ورکړو په داسې کفن کې یې تاو کړو چې ډېر زیات قیمتي وې او ډېر زیات قیمتي مشک یې ورباندې تش کړل او په ډېر زیات عزت او احترام سره یې خاورو ته وسپارلو .
د عبد المطلب مېرمنې :

صفية بنت جنيدب بن حجير من بني عامر بن صعصعة (د الحارث والده)
نتيلة بنت جناب بن كليب من بني النمر بن ساقط (د ضرار ، قثم اوالعباس والده)
فاطمة بنت عمرو بن عائذ بن مخزوم القرشية (د أبو طالب ، عبد الله ، الزبير ، أم حكيم ، عاتكة ، برة ، أميمة او أروى والده او همدا د رسول الله ﷺ نيا وه)
هالة بنت وهيب بن عبد مناف بن زهرة بن كلاب القرشية (د المقوم ، المغيرة ، حمزة او صفية والده)
لبنى بنت هاجر بن عبد مناف الخزاعية (د أبي لهب والده)
ممنعة بنت عمرو بن مالك الخزاعية (د مصعب والده)
زامن يې :

الحارث بن عبد المطلب (د رسول الله ﷺ تره)

د عبد المطلب مشر زوی وو او هغه وخت چې عبد المطلب د زمزم کوهی یو ځل له پټېدلو وروسته بیا را ژورولو ده ورسره مرسته کړې وه په هر کار کې د پلار لاس وربانديې سپک وو او د عبد المطلب کنية نوم هم ابو الحارث دده له نوم

نه جوړ وو او دی د پلار په ژوند کې په حق رسېدلی وو دده په اولاد کې عبیدة بن الحارث، المغیرة أبو سفیان بن الحارث ، نوفل بن الحارث، أروی بنت الحارث، ربیعة بن الحارث، عبد شمس بن الحارث طفیل بن الحارث، حصین بن الحارث شامل وو

ابو سفیان بن الحارث (د رسول الله ﷺ د تره زوی)

أبو سفیان بن الحارث بن عبد المطلب د رسول الله ﷺ رضاعي ورور هم وو ځکه ده ته هم شودې حضرت حلیمې بي بي ورکړې وې خپل اصلي نوم یې مغیرة وو څرنګه چې د رسول الله ﷺ همزولی وو رسول الله ﷺ ورسره ډېره مینه درلوده او ده هم د رسول الله ﷺ سره مینه کوله تردې چې رسول الله ﷺ مبعوث شو بیا هغه مینه پاتې نه شوه او بیا ده د رسول الله ﷺ سره ډېره کینه کوله او په شعرونو کې به یې ورپسې ډېر بد ویل تردې چې په اسلام مشرف شو تفصیلي قصه یې ددې سلسې په دوهم کتاب کې تېره شوېده دلته یې زه صرف د تکمیل د موضوع لپاره را ګرځوم .

د دوو کسانو په مینځ کې ډېر کم داسې خواږه تعلقات پیدا کیږي لکه د رسول الله ﷺ او د سفیان

ابن الحارث په مینځ کې چې وو البته دا هغه سفیان ابن الحرب نه دی دا سفیان ابن حارث دی چې د رسول الله ﷺ د سکه تره زوی دی او څرنګه چې د یو څه وخت لپاره دده پالنه هم حضرت حلیمې بي بي کړېده نو د رسول الله ﷺ رضاعي ورور هم دی په یو ځای سره لوی شوي او ډېر وخت یې سره یو ځای تېر کړی دی او ډېر وخت په یوه کور کې هم سره اوسېدلي دي او په عمر کې هم سره همزولي وو ، او ددې تولو خبرو تقاضا دا وه چې کله رسو ل الله ﷺ د خپل دعوت شروع کړې وای نو ابو سفیان باید اول هغه کس وای چې دې آواز ته یې لبیک ویلي وای لکن بیا هم داسې ونه شول او کله چې رسول الله ﷺ د خپل دعوت اعلان وکولو نو پدې وخت کې ابو سفیان ابن الحارث د قریشو نامتو جنګیالی او نامتو شاعر هم وو هغه خپل ځان او قلم دواړه د رسول الله ﷺ په خلاف استعمالول شروع کړل او کله به هم د قریشو او مسلمانانو په مینځ کې جنګ کېدو ابو سفیان ابن الحارث به د قریشو د لوري نه ښه ونډه پکې اخستله آن تقریباً تر شلو کلونو پورې هغه پدې خپل ضد باندې پاتې شو او دهغه دریو نورو ورڼو نوفل، ربیعه او عبدالله له مخکې نه اسلام قبول کړی وو لکن ده نه وو قبول کړی د هجرت په آتم کال د مکې تر فتح وړاندې دده حالت بدلون ته تیار شو او دده حالت پداسې توګه بدل شو لکه

دی چې وایي چې کله ماته ښکاره شوه چې هرې خواته د اسلام خبرې کېدلې او اسلام خپرېدلو او هر لوري ته د اسلام ترقي مخ په وړاندې تله نو ما خپل ځان تنګ محسوس کولو ماته خپل ځان داسې ښکاره کېدو لکه زه چې په دام کې ګیر شوی یم او ما به ویل چې زه به چېرته ځم ؟ او داسې نور سوالونه وو چې زما په زړه کې به را تاوېدل آخر مې خپل کور واله او ماشومانو ته وویل چې ځانونه تیار کړئ مکه پرېږدو او چې مسلمانان مکې ته راشي نو یقیني خبره ده چې ما به وژني زما کور واله ماته وویل چې ته اوس پدې خبره باید پوه شې چې عربو او عجمو د محمد دین قبول کړی دی او ته تر اوسه پورې په خپل ضد باندې ولاړ یې او ته باید اول هغه کس وای چې دهغه مرستې ته تیار شوی وای ، تا باید په اول وخت کې دهغه تصدیق کړی وای او د هغه مټ دې مضبوط کړی وای هغوی ددې کوښښ کولو چې زما دماغ دېته تیار کړي چې زه د رسول الله ﷺ سره په خپله رویه باندې بیا فکر وکوم ددې خبرو په دوران کې الله ② زما زړه د اسلام خواته خلاص کړو پدې وخت کې ما خپل غلام ته امر وکړو چې زه چېرته ځم یو آس او یو اوښ راته تیار کړه خپل زوی جعفر مې له ځان سره ملګری کړو او په تیزۍ سره مو د الابوا په لوري حرکت وکړو دا د مکې مکرمې او مدینې منورې په مینځ کې یو ځای

دی ما آورېدلي وو چې رسول الله ﷺ دلته دمه کړېده په هغه وخت کې چې د مکې په لور د ټولو مسلمانانو سره را روان وو کله چې مونږ هغه ځای ته ور نېږدې شوو نو ددې لپاره چې ما څوک ونه پېژني هسې نه چې پيغمبر ﷺ ته له رسېدو نه وړاندې مې څوک مړ کړي نو خپل مخ مې په څادر کې پټ کړو او چې ډېر ور نېږدې شوم نو په پښو باندې روان شوم او چې د صحابه وو اوله ډله په مخه راغله نو له هغوی نه مې لاره چپه کړه و ډار شوم هسې نه چې څوک مې و پېژني او همداسې په غلې غلې توګه ما ځان تر هغه وخته پورې وساتلو چې تر څو رسول الله ﷺ په يوه ټولي کې راته ښکاره شو چې را روان دی زه ورته بالکل مخامخ شوم او چې ښه ور نېږدې شوم نو له خپل مخ نه مې څادر لرې کړو هغه زه وليدلم او وېې پېژندلم لکن لما څخه يې مخ تاو کړو زه يې مخې ته ور تاو شوم لکن هغه بيا هم لما څخه مخ تاو کړو او نه يې غوښتل چې زما مخ ته وګوري دا کار يې را سره څو ځله وکولو پدې وخت کې ټولو مسلمانانو زما لوري ته بد بد کتل پدې وخت کې چې زه د ابوبکر صديق ❼ سره مخامخ شوم هغه هم راته بد بد وکتل او بلې خواته را څخه لاړو بيا همداسې د حضرت عمر ❼ سره هم مخامخ شوم او هغه هم همداسې بد بد راته وکتل او ما وليدل چې زما په اړه يې د يو

انصاري سره څه وويل او هغه انصاري بيا ماته بد بد کتل او راته يې وويل د الله ① دښمنه تا رسول الله ﷺ او دهغه صحابه وو ته ضرر رسولى او تا ددوى سره جنګونه کړي دي انصاري په لوړ آواز سره ماته سپکې سپورې ويلې چې ټولو مسلمانانو ماته په غصه کې کتل پدې وخت کې ماته خپل تره حضرت عباس د خلکو په مينځ کې ښکاره شو ما دهغه خواته ور منډه کړه او دهغه لوري ته د پناه اخستلو په نيت ورغلم او ورته مې وويل اى زما تره ته پوهېږې چې زه پدې تمه وم چې که زه د اسلام قبلولو په نيت پيغمبر ته ورشم هغه به زما په اسلام راوړلو خوشحال شي ځکه چې دهغه سره زما ښه او نېږدې خپلولي ده او بل دا چې په خلکو کې زما د ښه مقام له امله به هغه زما اسلام ته خوشحال شي او اوس هغه لما سره خبرې نه کوي او لما څخه مخ اړوي خير دى ته ورته ووايه چې هغه لما سره خبره وکوي زما تره ماته وويل چې نه ... زه خو و الله که ورته ووايم چې لتا سره دې خبره وکوي ما هغه ته ډير منت وکولو او ورڅخه مې و پوښتل نو بيا زه چا ته ورشم؟ ته اوس ما چاته پريښودل غواړې او ګوره زه لتا څخه نور هېڅ هم نه غواړم صرف رسول الله ﷺ ته ووايه چې زما سره خبرې وکوي خو بالآخره دده څخه هم زما څه کار ونشو چې په خلکو کې حضرت علي ❼ را

ښکاره شو هغه ته ورغلم او خپله قصه مې هغه ته تېره کړه خو دهغه جواب ماته همداسې وو لکه زما د تره حضرت عباس ❼ چې څنګه وو زه بېرته تره ته راغلم ورته مې وویل چې نو بیا ښه ده که ته د پیغمبر ﷺ زړه زما لپاره نشې نرمولی نو بیا خو لږ تر لږه هغه کس ته خو ووایه چې ماته د نورې ښکنځلې نه کوي او زما سپکاوی دې بند کړي ماته تره وویل چې ته ماته را وښایه هغه کس څوک دی چې تاته خبرې کوي ... کله چې ما ورته وښودو نو تره مې راته وویل چې ښه دا خو نعمان ابن الحارث النجاري دی بیا مې تره هغه ته احوال ور ولېږلو او ورته یې وویل چې ګوره دا ابو سفیان ابن الحارث د رسول الله ﷺ د تره زوی دی او زما وراره دی که نن رسول الله ﷺ دده سره خفه دی یوه ورځ به لده سره خوشحال شي دا پرېږده (خبرې مه ورته کوه) زما تره هغه لما څخه تردې حده پورې منع کړو چې هغه وویل چې سمه ده زه به نور ده ته هېڅ نه وایم دا وخت تېرېدو چې رسول الله ﷺ جحفه مقام ته را ورسېدو (د مکې مکرمې نه اوس هم د څلورو ورځو منزل دی) زه یې د خیمې په دروازه کې کېناستلم او زما زوی جعفر زما په خوا کې و درېدو او اوس هم چې را سره مخامخ شو رسول الله ﷺ را څخه مخ تاو کړو خو زه اوس نا امید نه

وم او چې کله به هم هغه چېرته دمه وکوله نو زه به دده د خیمې مخې ته کېناستلم او زوی به مې مخې ته ودریدو زه سخت پدې حالت کې تنګ شوم له ځان سره مې ویل زما د قسم په الله ① وي چې یا خو به رسول الله ﷺ زما لپاره خپله خوشحالي ښکاره کوي او یا خوبه زه دښتې ته ځم او په دښته کې به زه او زوی به مې دواړه پاتې کېږو تردې چې د لوږې او تندې نه مړه شو رسول الله ﷺ زما چې دا خبره واوریده هغه له خپلې خیمې نه را ووتلو او ماته یې دا ځل ډېر په ځیر ځیر وکتل او زما په زړه کې را غله چې کېدی شي اوس به مسکی شي لکن هغه جدي کتل او بیا یې راته وویل چې ابو سفیانه اوس په تا باندې څه ملامتي نشته هغه حضرت علي ❼ ته وویل چې دتره زوی ته دې ور وښیه چې هغه اودس څنګه وکوي اودس پرې وکوه بیا یې بېرته ماته راوله کله چې حضرت علي ❼ بېرته را وګرځېدو رسول الله ﷺ ورته وویل چې خلکو ته اعلان وکوي چې زه د ابو سفیان څخه خوشحال یم دوی دې هم ترې خوشحال شي بیا چې پیغمبر ﷺ مکې ته ننوتلو زه هم ورسره وم او هرځای ته به چې تلو زه به ورسره تلم او کوښښ به مې کولو چې دده سره یم او په هېڅ صورت کې به

ورڅخه نه جدا کېدم تردي چې يو وخت داسې راغلو چې د حنين د جنګ وخت شو د عربو قبيلو د رسول الله ﷺ د جنګ لپاره تياري شروع کړو او ډېر کسان يې را ټول کړل په لوی قوت او طاقت سره مشرکين جنګ ته را مخې ته شول چې کله ما د مشرکانو زيادت او دهغوی زور وليدو ما له ځان سره وويل چې زما دې قسم په خدای وي چې نن به زه داسې کار کوم چې خپلې ټولې د پخوازمانې بدی له خلکو نه وربانديې هيرې کړم او داسې کار به کوم چې ال ① له او دهغه رسول ﷺ وربانديې خوشحال کړم کله چې دواړه لښکرې سره مخامخ شوې نو د مشرکينو فشار په مسلمانانو زيات وو حالت خراب شو او مسلمانانو حوصله د لاسه ورکړه او ځينې مسلمانان بې زړه شول خو ما رسول الله ﷺ وليدو چې توره يې په لاس کې وه او لکه د غر داسې کلک ولاړو وو او په خوا کې ورسره څه صحابه وو په جنګ بانديې ښه ګرم آخته وو ما پدې وخت کې له خپل آس نه را ټوپ کړل او دده مبارک لوري ته ورغلم او دده په خوا کې مې جنګ شروع کړو په زړه کې مې غوښتل چې که د رسول الله ﷺ په خوا کې مې شهادت نصيب شي زما تره حضرت عباس ❼ د رسول الله ﷺ د قچرې واړې نيولې وې او په خوا کې ورسره ولاړ وو ما په ښي لاس بانديې د رسول الله ﷺ څخه دفاع کوله او په چپ لاس مې

دخپلې سپرلۍ واړې نيولې وې د رسول الله ﷺ په خوا کې ځای مې نيولی وو او چاته مې هم اجازه نه ورکوله چې لاس يې تر رسول الله ﷺ پورې ورسيږي کله چې رسول الله ﷺ زما مقابله او په دښمنانو باندې زما پر له پسې ګذارونه وکتل نو يې زما له تره څخه پوښتنه وکوله (زما مخ ورته نه ښکاره کېدو) چې دا څوک دی؟ حضرت عباس ❼ ورته ويل د الله رسوله دا ستا ورور او ستا د تره زوی ابو سفيان ابن الحارث دی ته ترې خوشحال شه هغه وفرمايل چې زه ترې خوشحال يم او الله ② دده ټولې پخوانۍ غلطيانې ورته وبښلې چې له ما سره يې هرڅه کړي دي زه پدې خبر زيات خوشحال شوم او په رکاب کې مې د هغه پښه ښکل کړه او په ژړا شوم هغه زه قرار کړم او ماته يې حوصله راکړه او ددېنه وروسته مو خپل خپل ځايونه ونيول او جنګ تر خپله وخته پورې ادامه پيدا کړه او ددې جنګ نه وروسته به زه د رسول الله ﷺ سره ډېر زيات خوشحال وم او د هغه سره به مې د خپل ژوند نه ډېره زياته مزه اخسته خو ده تر آخره پورې د رسول الله ﷺ سترګو ته مخامخ نه وو کتلي دهغه شرم له امله چې ده په زړه کې دهغه کارونو له امله محسوس کولو چې ده له رسول الله ﷺ سره د جهالت په دور کې کړې وو خو اوس به ابو سفيان ❼ ټوله ورځ په

تلاوت او د الله ② په ذکر او فکر باندي مصروف وو او ټوله ورځ به يې ددين په زده کولو کې کوښښ کولو يوه ورځ پداسې حالت کې چې هغه جومات ته ننوتلو رسول الله ☸ د حضرت عائشه ❼ ځخه پوښتنه وکوله ته پوهېږې دا څوک دی؟ هغې ورته وويل نه .. رسول الله ☸ ورته و فرمايل دا زما د تره زوی حضرت ابو سفيان دی تر ټولو وړاندې جومات ته ځي او تر ټولو وروسته له جومات نه بېرته ځي .

د حضرت عمر❼ د خلافت په زمانه کې چا وليدو په بقيع کې يې قبر کېندلو او ښائسته کولو خلک حيران شول چې دی څه کوي؟ ددېنه دری ورځې وروسته د بيماري په حالت کې په کور کې پروت وو او د کور خلکو ورته ژړل ده وويل چې زما په حالت مه ژاړئ قسم دی د هغې ورځې نه چې ما اسلام قبول کړی دی ما بد کار نه دی کړی . ددې خبرې سره وفات شو الله ② يې دې مرتبې لوړې کړي .

عبيدة بن الحارث (د رسول الله ☸ د تره زوى)

دا عبيدة بن الحارث بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف وو له رسول الله ☸ څخه لس كاله مشر وو مور ئې : سُخَيْلة بنت خُزَاعي بن الحُويَرْث الثقفية وه .

كله چې رسول الله ☸ دعوت شروع كړو د اسلام په ابتداء كې تر دارالارقم مركز څخه وړاندې په اسلام مشرف شوى وو د هجرت شرف هم الله ☸ ورته وركړى وو له دوو ورونو حصين او طفيل سره په يو ځاى يې هجرت كړى وو او په بدر كې درى واړه ورونه شريكان وو .

كله چې رسول الله صلى الله عليه وسلم په مدينه منوره كې د مهاجرينو او انصارو په مينځ كې وروروګلوي جوړوله نو دده ورور ګلوي يې د عُمير بن الحُمَام الأنصاري السلمي رضي الله عنه سره جوړه كړې وه

حضرت عُبَيْدَةُ بْنُ الحَارِثِ بْنُ المُطَّلِبِ رضى الله تعالى عنه د رسول الله ☸ په وړاندې ډېره ښه مرتبه درلوده د هجرت په اول كال په ربيع الاول او د يو قول له مخې په شوال كې رسول الله ☸ د لمړي ځل لپاره ده ته د اسلام بيرغ په لاس وركړى وو او د شپېتو په يو قول د اتيا كسانو مهاجرينو

مجاهدینو سره ئې په یوه سریه کې لېږلی وو کله چې د احیاء نومي ځای ته ورسېدل د کفارو د یوې ډلې سره مخامخ شول چې تقریباً دوه سوه کسان وو چې مشري یې ابو سفیان بن حرب په یو قول ابو جهل ، په یو قول مکرز بن حفص الاخیف کوله خو په تورو سره مخامخ نه شول صرف د غیشو د وارولو مقابله وشوه او بېرته سره شاته شول او د علم تاریخ ماهرینو دلته اشاره کړېده چې پدې وخت

باندې په اسلام کې اول غیشی د حضرت سعد بن ابي وقاص ❽ په بل قول د سعد بن مالک ❽ له لوري وار کړل شو .

او په همدې وخت کې له مشرکینو څنې دوه کسان مقداد بن عمرو البهراني د بني زهرة حلیف او عتبة بن غزوان بن جابر د بني نوفل بن عبد مناف بن قصي حلیف مسلمانانو ته را و تښتېدل او دوی دواړو له وړاندې نه اسلام راوړی وو او اوس د مشرکینو په صفونو کې صرف ددې لپاره راوتلي وو چې د مسلمانانو صفونو ته ځان ورسوي .

د بدر په جنګ کې چې کله دری کسان جنګي ماهرین میدان ته را ووتل عتبة بن ربیعة او ورور یې شیبة بن ربیعة او زوی یې ولید نو یې وغوښتل چې ددوی مقابلې ته دې دری کسان ورشي نو د رسول الله ﷺ د حکم مطابق دوی ته حضرت حمزة بن

عبد المطلب ❽ ، علي بن ابي طالب ❽ او عبيدة بن الحارث ❽ ور ووتل د يو قول له مخې حضرت حمزة ❽ د شيبة سره مقابله وكوله او ډېر زر يې كار ورختم كړو او شيبة يې ووژلو حضرت علي ❽ د وليد سره په جنګ شو لږ شيبة وروسته يې مړ كړو او حضرت عبيده بن الحارث ❽ د عتبة سره په جنګ شو هغه هم ووژل شو او حضرت عبيدة ❽ زخمي شو په يو قول كې حضرت حمزة ❽ د عتبة سره او عبيدة ❽ د شيبة سره جنګ وكولو .

حضرت عبيدة ❽ په زخمي حالت كې د مجاهدينو مركز ته نقل كړل شو او په بدر كې تر ټولو مشر مجاهد وو چې پدې وخت كې يې عمر ٦٣ كاله وو همدا حضرت عبيدة رضى الله تعالى عنه وو چې كله د مسلمانانو مركز ته نقل كړل شو رسول الله ☸ يې له مخ مبارك نه ګرد پاكولو او د غزوة بدر د ختمېدلو نه يوه شپه وروسته مدينې ته په لاره كې په شهادت ورسېدو او په صفراء نومي ځاى كې دفن كړل شو رسول الله ☸ يې پخپله قبر ته ور ښكته شوى وو او دده لپاره يې د ښه والي ګواهي وركړه .

وايي چې يو وخت رسول الله ☸ د څه صحابه وو سره نازية نومي ځاى ته لاړو نو صحابه وو ☙ وويل

چې مونږ ته د مشکو بوی راځي رسول الله ﷺ ورته وویل : دلته د ابي معاویه یعني عبیدة ❽ قبر دی .

نـوفـل بـن الـحـارث ❽ (د رسـول الله ☸ د تــره زوى)

نـوفـل بـن الـحـارث بـن عبـد الـمطلب بـن هـاشم بـن عبـد مـنـاف بـنـي قـصي
مـور يـې غزيـة بـنت قـيس بـن طريـف بـن عبـد الـعزى بـن عـامـرة بـن عمـيـرة بـن وديـعـة بـن ا لـحـارث بـن فـهـر .
د نـوفـل بـن الـحـارث هم يـو زوى وو حـارث نـومـيـدو ددې امـلـه بـه ده تـه ابـوالـحـارث ويـل كـېدل دى لـه خپل تـره عبـاس نـه مشر وو پـه بـدر كـې يـې د كـفـارو لـه لـوري شركـت كـړى وو او ژونـدى نـيـول شوى وو بـيـا يـې عبـاس فـديـه ا داء كـړه او را خلاص يـې كـړو او د يـو روايـت لـه مخې رسـول الله ☸ ده تـه وويـل : اى نـوفـلـه اوس د خپل ځـان فـديـه وركـړه .
ده وويـل: زه څـه نـه لـرم څـه شى وركـړم؟
ده پـه جده كې پـه يـو ځـاى كې پـداسې پټ ځـاى كې ١٠٠ نـيـزې ايـښودې وې چې دده څخه بـغيـر هېڅوک وربـانـدې نـه وو خبـر رسـول الله ☸ د مـعجزې پـه ډول ورتـه وويـل هغـه پـه جده كې دې چې پـټـې نـيـزې ايـښي دي هغـه د خپل ځـان پـه فـديـه كې وركـړه .
ده بـيـا هغـه ټـولـې د خپل ځـان فـديـه كـړې بـيـا تـر هغـه وروستـه پـه اسلام مـشرف شو او د خنـدق پـه كـال يـې هجرت وكـولـو پـه بـيـعـة الـرضوان كې شريـک وو د

حنین جنګ ته چې کله رسول الله ﷺ تیاری کولو ده ورسره په لویه پیمانه مرسته کړې وه او دری زره نیزې یې ورکړې وې او کله چې په حنین کې د جنګ په شروع کې مسلمانان د یو څه ماتې سره مخامخ شول په میدان کې د جنګ لپاره رسول الله ﷺ او یو څه کسان محدود لس کسان د یو روایت له مخې دولس کسان ورسره پاتې شول نو دی مبارک هم په هغه کسانو کې وو چې د رسول الله ﷺ په ښی خوا کې یې مقاومت کړی وو او دی د رسول الله ﷺ سره ډېر نیږدې وو خپل ځان یې په خطر کې ورکړی وو لکن د رسول الله ﷺ څخه یې دفاع کوله .

دی د بني هاشم په کورنۍ کې تر ټولو مشر مسلمان وو له خپلو ترونو حضرت عباس او حضرت حمزه رضی الله تعالی عنهما څخه هم مشر وو او له خپلو ورونو څخه هم مشر وو .

د رسول الله ﷺ په وخت کې یې یو ماشوم پیدا شوی وو عبد الله بن نوفل د رسول الله ﷺ سره ډېر زیات مشابه وو په شکل کې هغه ﷺ ته پاتې کېدو په اسلام کې هغه اول کس وو چې قاضي مقرر شوی وو د حضرت معاویة ؓ د خلافت په دوران کې په مدینه منوره کې قاضي شو حضرت ابو هریره ؓ فرمایي : دا ما په اسلام کې اول قاضي ولیدو د نوفل بل ماشوم عبد الرحمن بن نوفل وو بل یې ربیعة

بن نوفل وو بل يې سعيد بن نوفل وو چې ښه فقيه عالم ترې جوړ شو .

د حضرت عمر ❽ د خلافت په دوران کې وفات شو حضرت عمر ❽ وربانديې مونځ وکولو او بيا بقيع ته يې له جنازې سره لاړو او هلته يې دفن کړو .

ربيعة بن الحارث ❽ (د رسول الله ☸ د تره زوی)

ربيعة بن الحارث بن عبد المطلب بن هاشم کنية يې ابو اروی وو

مور يې غزية بنت قيس بن طريف وه .

اولادونه يې محمد، عبد الله ، حارث، عباس، امية، عبد الشمس، عبد المطلب، اروی کبری، هند، اروی او آدم دا آدم په هذيل قبيله کې وو ماشوم وو هلته يې د شودو د خوراک موده تېروله هلته جنګ وو دا ماشوم چې د کورپه دروازه کې په داسې حالت کې ګرځېدو چې نوی په قدمونو باندې راغلی وو په جنګ کې په تېږه باندې ولګېدو او ووژل شو .

ربيعة ❽ د بدر د جنګ په وخت کې شام ته مسافر وو ددې امله دی له هغه مصيبت څخه په امن پاتې شوی وو .

او کله چې حضرت نوفل او حضرت عباس رضی الله تعالی عنهما د خندق په کال باندې مدینې منورې ته هجرت کولو نو دی هم ددوی سره د ملګرتیا کولو لپاره تر ابواء مقام پورې لاړو او دوی یې رخصت کول غوښتل هلته یې غوښتل چې د دوی سره خدای په اماني وکوي او بېرته مکې ته ستون شي هلته دوی ورته وویل :

ته اوس څه کوي بېرته مکې ته ځې هغه خو د شرک ځای دی هلته داسې خلک دي چې د رسول الله ﷺ سره جنګ کوي رسول الله ﷺ او د هغه ملګرو ته الله ① عزت ورکړی دی راځه زمونږ سره لاړ شه بېرته مکې ته مه ځه .

دې خبرې دده په زړه کې هم ځای پیدا کړو او دری واړه راغلل رسول الله ﷺ ته یې ځان را ورسولو او دلته دی هم په اسلام مشرف شوو د رسول الله ﷺ سره د حنین ، او فتح مکې په واقعه کې شریک وو په مدینه منوره کې یې کور جوړ کړو او په هغه کې یې ژوند کولو د حضرت عمر ❽ د خلافت په وخت ؛

طفیل بن الحارث ❽ (د رسول الله ☸ د تره زوی)

حضرف طفیل بن الحارث بن عبد المطلب مور يې سُخيلة بنت خزاعي بن الحويرث السقفية وه دا مبارک هم جليل القدر صحابي وو د خپل وررور عبيدة بن الحارث سره په يو ځای په هجرت مشرف شوی وو په بدر او أُحد او د رسول الله ☸ سره په هر محاذ کې شريک وو کله چې رسول الله ☸ په مدينه منوره کې د مهاجرو او انصارو مسلمانانو په مينځ کې ورورګلوي جوړوله دده وروګلوي يې د حضرت المنذر بن محمد بن عقبة بن أُحيحة ابن الجلاح سره جوړه کړې وه د يو روايت له مخې يې دده وروري د نسر بن عمرو بن الحارث بن کعب بن زيد بن الحارث الانصاري سره جوړه کړې وه .
د هجرت په ۳۱ کال د يو قول له مخې په ۳۲ او يا ۳۳ کال کې وفات شو .

حُصين بن الحارث ❽ (د رسول الله ☸ د تره زوی)

دی هم د حضرت طفیل ؓ سره په مور کې شریک وو او دا دری واړه سکه ورونه وو او ټول په یو ځای په هجرت مشرف شوي وو په بدر کې ټول شریکان وو لکه مخکې چې تېر شول حضرت عبیدة ❽ یې په بدر کې د زخم له امله په شهادت ورسېدو ده او طفیل ورور ته یې الله ① اوږد عمر ورکړو په ټولو محاذونو کې د رسول الله ☸ سره اوږه په اوږه شریکان وو د حصین بن الحارث ❽ یو زوی وو عبد الله نومېدو شاعر وو حضرت حصین د خپل ورور طفیل نه یو څو میاشتې په یو روایت کې پنځه میاشتې وروسته وفات شو .

ابوطالب بن عبد المطلب (د رسول الله ☸ تره)

نسب یې :

د پلار له لوري: عبد مناف بن عبد المطلب بن هاشم بن قصي بن کلاب بن مرة بن کعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالك بن قریش بن کنانة بن

خزيمة بن مدركة بن إلياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان.

مور يې : فاطمة بنت عمرو بن عائذ بن عمران بن مخزوم بن يقظة بن مرة بن كعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالك بن قريش بن كنانة بن خزيمة بن مدركة بن إلياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان.

دا د رسول الله ﷺ د والد عبد الله سکه ورور وو او کله چې عبد المطلب رحلت وکولو نو خلف او جانشين يې دی پاتې شو لکن دده لاس تنګ وو او اقتصادي حالت يې ښه نه وو نو ځکه يې د حرم خدمت او کارونه حضرت عباس ؓ ته ور پريښي وو خو بيا هم ټولو قريشو او د مکې خلکو ده ته د احترام په نظر کتل او دده يې قدر کولو او خپل مشر يې ګڼلو .

کله چې عبد المطلب وفات کېدو نو ده ته يې د رسول الله ﷺ په اړه نصيحت وکولو چې دده به ښه ساتنه کوې دا هغه ماشوم دی چې ډېر وخت يې زمکې انتظار کړی دی او په خاصه توګه يې ورته ټينګار کړی وو چې له يهودو به يې ساتې هغوی يې دښمنان دي .

کله چې رسول الله ﷺ د مبين او پاک دين لارې ته دعوت شروع کړو قريشو په ابوطالب باندې ډېر کوښښ وکړو چې دده څخه يې ګوښه کړي لکن ده هر کوښښ ناکام کړو او د رسول الله ﷺ پالنه يې لکه

د خپل اولاد داسې کوله یو ځل چې قریش کله ده ته راغلل او عمارة بن ولید یې ده ته راوستلو ورته ویل یې دا شکلی ځوان دی دا ته له ځان سره حصار کړه او ته خپله مینه له د ه سره کوه او دا ستا وراره چې ستا له خدایانو څخه منکر دی او ستا د نیکونو د خدایانو بدي وایي دا مونږ ته حواله کړه مونږ به یې مړ کړو .
ده ورته وویل : تاسې ماته په ډېر بد شي باندې امر کوئ آیا زه ستاسې ځوان واخلم او تاسې ته د هغه پالنه وکوم او زه تاسې ته خپل بچی درکړم چې تاسې یې قتل کړئ؟
مطعم بن عدي ورته وویل : ستا قوم تاته ډېره ښه او د انصاف خبره کوي ورسره ویې منه او ددېنه بغیر بله لاره نشته .
ده ورته وویل زما قوم پدې خبره کې لما سره هېڅ انصاف نه دی کړئ زه دا خبره نشم منلی ستاسې چې څه خوښه وي هغه وکوئ .
یو ځل چې د مکې مشران ابو طالب ته را ټول شول ورته ویل یې : ابوطالبه مونږ ستا قدر کوو او تا د خپل مشر په صفت منو لکن ستا د ا وراره زمونږ د خدایانو په اړه بدې خبرې نه پرېږدي یا خو دی مونږ ته حواله کړه او یا جنګ ته تیار شه مونږ ټول په شریکه ستا سره جنګ کولو ته تیار یو مونږ ستا وراره ته نور صبر نشو کولی چې هغه زمونږ دخدایانو په اړه بدې خبرې

وکوي مونږ به دهغه سره تر هغه وخته پورې جنګ کوو چې هغه ددې نه منع شي .

ده رسول الله ﷺ را وغوښتو ورته ئې ویل : تا ولیدل چې ستا د قوم خلک راغلي وو او داسې داسې خبرې يې کولې خیر دی په خپل ځان و ډار شه زما په حالت وډار شه په ما هم داسې څه ما را بار کوه چې زه یې تحمل نشم کولی داسې بوج مه را باندې ږده چې زه یې نشم پورته کولی خیر دی ته داسې خبرې مه کوه چې په دوی ښې نه لګیږي له ټولو قریشو سره زمونږ وس نه رسیږي .

رسول الله ﷺ ورته وفرمایل : والله که دوی لمر زما په یو او سپوږمۍ زما په بل لاس کې هم کېږدي زه دا خپل دعوت تر هغه وخته پورې نه پرېږدم چې ترڅو الله ① دا خپل دین په زمکه باندې غالب نه کړي .

ابو طالب ورته یو څو شعرونه وویل چې مطلب یې وو ته چې څه کول غواړې هغه وکوه ترڅو چې زه ژوندی وم دوی تاته څه نشي ویلی او ته خپل کار په هغه ډول سره کوه په کوم ډول چې ستا د خوشحالي لامل ګرځي .

په داسې وخت کې چې د رسول الله ﷺ ژوند دمکې د کفارو له لاسه تنګ شوی وو په ابو طالب باندې یې په غمونو کې ښه تکیه کوله په همداسې وخت کې ابو طالب ته د اجل داعي راغلو او رسول الله ﷺ په دې سخت وخت کې ددې ښې تکیې نه محروم شو

او پدې کال باندې د رسول الله ﷺ د ژوند بل بهترین ملګری حضرت خدیجة رضی الله تعالی عنها هم وفات شوه د مؤرخینو اختلاف دی چې په دوی دواړو کې اول کوم یوه رحلت کړی دی لکن دوی چې په یوه کال کې وو او دا کال نور هم په رسول الله ﷺ باندې سخت وو نو دېته عام الحزن (دخګفان کال) ویل کیږي او د نبوت لسم کال وو .

په هر صورت که اول هرڅوک وفات وي په نیږدې وخت کې دواړو له رسول الله ﷺ څخه رحلت وکولو او په رسول الله ﷺ باندې یې د غم تاثیر شریک وو .

په داسې حالت کې چې ابوطالب به په هر مشکل کې له رسول الله ﷺ نه حمایت کولو نو ډېرو خلکو به فکر کاوه چې که ابوطالب نه وای نو رسول الله ﷺ به اوس وختي وژل شوی وو او ددین دا دعوت به وختي درېدلی وو نو الله ﷺ ابوطالب ترې واخیستو چې خلکو ته ښکاره کړي چې د رسو ل الله ﷺ او دهغه ددعوت او دین حمایت الله ① پخپله کوي ..

کله چې ابوطالب د مرګ په بستر پروت وو رسول الله ﷺ ور ننوت ابو جهل ورسره ناست وو رسول الله ﷺ پدې جذبه وو چې کله د عملونو د حساب او کتاب وخت راشي نو زما د تره که څومره نېک عملونه وي نو ده ته د ایمان نه بغیر فایده نه کوي شوق یې وو چې هغه د ایمان او اسلام کلمه

ووايي اود شرک په حالت کې مړ نه شي او تره یې اوس په داسې حالت کې وو چې په داسې سفر روان وو چې بېرته را ګرځېدل ورڅخه نشته ددېنه وروسته به یا هغه ابدي جنت او یا ابدي دوزخ ته ځي او رسول الله ﷺ نه خوښوله چې داسې کس چې زما په بدل کې او زما د دعوت په بدل کې هر ډول قرباني ورکولو ته تیار دی دا دې هم دوزخ ته لاړ شي نو ور وړاندې شو هغه یې اسلا م لوري ته او داسلام او ایمان مبارکې کلمې ویلو ته یې را بللو لکن د زمانې فرعون ابو جهل دده سره ددې لپاره نه وو ناست چې دده د صحت په اړه پوښتنه وکوي بلکه ددې لپاره چې هغه یقیني کړي چې مشرک یې له دنیا نه رخصت کړي ځکه ابو جهل فکر کاوه که ابو طالب پدې آخر وخت کې په ایمان مشرف شو نو په بني هاشم کې به ډیر خلک ددې امله چې ابو طالب خپل مشر ګڼي په ایمان مشرف شي ددې امله هغه کوښښ کاوه چې ابو طالب ته په آخر وخت کې ددې وخت ورنه کړي چې هغه د خپل مهربان وراره محمد ﷺ خبره ومني .

رسول الله ﷺ د صحیح بخاري د حدیث مطابق خپل تره ته ویل : ای تره خیر دی ته صرف لا اله الا الله ووایه په قیامت کې به زما لپاره دومره دلیل جوړ وي چې تا کلمه ویلې ده .

ابو جهل او عبد الله بن ابی انساني شیطانان چې په خوا کې ورته ناست وو ابو طالب ته وویل :

ابو طالبه ته د عبد المطلب او خپلو پلرونو له د ين څخه آوړې؟

ابو طالب چې له يوې خوا وربانډې د مرګ سختي شروع شوي دي له بله پلوه د دوو دعوت کونکو په مينځ کې حيران ولاړ دی څه وکوي د خپل سيد الخلق وراره ﷺ خبره ومني او که ددې امت د فرعون لعنة الله عليه د ګمراهي لوري ته غوښتنه ومني ....

ابو جهل او عبد الله بن ابی د رسول الله ﷺ تره ابوطالب آخر دېته اړ ايستو چې دده له خولې نه يې آخري خبره دا را وويسته چې ويل يې : د عبد المطلب په ملت ... د دوی مطلب ترې دا وو چې د بتانو د عبادت او اعتقاد په حالت کې .... د بعثت په لسم کال د رمضان په اوم تاريخ يې رحلت وکولو .

بيا رسول الله ﷺ وفرمايل : زه به تر هغه وخته پورې دده لپاره بښنه غواړم ترڅو چې زه ترې نه يم منع شوی بيا آيت نازل شو .

سورة توبة آية ۱۱۳

ما كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَى مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

ترجمه : نبي او مومنانو ته نه ښايي چې هغوی دهغه کسانو لپاره بښنه وغواړي چې هغوی مشرکان دي اګر که د دوی خپلوان هم وي وروسته ددې چې

دوی ته ښکاره شوه چې هغوی د جهنم له اهل نه دي .

په صحیح البخاري کې د حضرت عباس ❽ نه روایت دی چې د رسول الله ☸ نه پوښتنه وشوه چې ستا تره به لتا څخه د هر مشکل په لرې کولو کې مرسته کوله او ستا لپاره به یې د خلکو سره غصې کولې تا ورسره هیڅ مرسته ونه کوله؟

رسول الله ☸ وفرمایل : هغه د جهنم په یوه څنډه کې دی د اور په مینځ کې نه دی (ددې امله چې لما سره یې ډېرې نیکۍ کړې دي) نو د هغه صرف پښو ته اور رسیږي نور بدن یې له اور نه ساتل شوی دی لکن هغه اور چې دده پښو ته ور رسیږي دهغه اور له حرارت نه دده د سر ماغزه جوش خوري او که چېرته زه نه وای نو هغه به د اور په مینځ کې وو .

او دا د عذاب سپکېدل هم دده لپاره ددې امله نه دي چې دی د رسول الله ☸ تره وو ځکه تره خو یې ابو لهب هم وو بلکه دا عذاب دده لپاره دده د عملونو له امله سپک شوی دی .

کله چې ابو طالب مړ شو نو په مکه کې لوی بدلون راغلو رسول الله ☸ فرمایي : ترڅو چې ابو طالب ژوندی وو ما د قریشو نه داسې تکلیف نه وو لیدلی کوم چې دده د مرګ نه وروسته ما ولیدو .

سره ددې چې د ابو طالب په ژوند کې هم رسول الله ﷺ ته د مکې د کفارو له لوري نه تکليف رسېدو لکن کله چې ابو طالب مړ شو چې د هغه د مرګ نه وروسته رسول الله ﷺ د مکې له کفارو کوم تکليفونه و ليدل پخوانې ددې په بدل کې دنشت برابر وو .

د مثال په توګه کله چې رسو ل الله ﷺ يوه ورځ په مکه مکرمه کې له کور نه راوتلى وو د قريشو يو کم عقل ورته مخې ته شو اود رسول الله ﷺ په سر مبارک يې خاورې ور وغورځولې او دى ﷺ مبارک چې په همدې حالت کې کور ته ننوت يوه لور مبارکه رضى الله تعالى عنها يې ورته راغله هغه خاورې يې دده ﷺ د سر مبارک نه پاکولې او ژړل يې رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : بچۍ مه ژاړه الله ستا د پلار حمايت کوي . ①

بلکه له دې نه سخت د صحيح البخاري په يو حديث کې دي چې رسول ا لله ﷺ يو وخت د بيت الله په خوا کې مونځ کولو ابو جهل او ملګري يې ناست وو پرون اوښان حلال کړل شوي وو دهغو د لريو ګندګي هلته پرته وه ابو جهل وويل څوک به پاڅيږي او هغه ګندګي به واخلي کله چې رسول الله ﷺ سجدې ته شکته شي دهغه د اوږو په مينځ کې ور کېږدي يو کم عقل د يو روايت له مخې عقبه بن ابي معيط

را پاڅېدو هغه ګندګي يې را واخيسته کله چې رسول الله ﷺ سجدې ته ښکته شو هغه يې په اوږو مبارکو ور کېښوده حضرت عبدالله بن مسعود ❽ فرمايي دوى خندل او يو په بل باندې ور ړنګېدل پدې وخت کې چې عبد الله بن مسعود داسې کس وو چې په مکه مکرمه کې يې هېڅوک هم نه درلودل نو ده ته د رسول الله ﷺ له لوري نه امر شوى وو چې ته به خپل ايمان او لما سره تعلق پټ ساتې دى ❽ په ډېر افسوس سره فرمايي که هغه وخت په مکه کې زما څوک وى نو ما به اوس د رسول الله ﷺ مرسته کړې وه او له هغه ﷺ نه به مې هغه ګندګي لرې کړې وه .

رسول الله ﷺ په هماغه حالت کې په سجده پروت وو تردې چې څوک راغلل حضرت فاطمې رضى الله تعالى عنها ته يې وويل هغه مبارکه راغله په ډېره زړورتيا کې يې ګندګي له خپل والد محترم ﷺ نه لرې کړه او دوى ته يې ښکنځلې وکولې ..

کله چې رسول الله ﷺ مونځ ختم کړو کله به چې رسول الله ﷺ دعا کوله نو درى ځله به يې کوله او اوس يې دعا شروع کړه ويل يې : اى الله ته د قريشو سره پوه شه چې دا دعا يې درى ځله ووېله د قريشو ټولو خندا و درېدله ځکه دوى د رسول الله ﷺ له ښېرا څخه ډاريدل بيا يې وويل :

ای الله ته د ابي جهل بن هشام ، عتبه بن ربيعة، وليد بن عتبة ، امية بن خلف او عقبة بن معيط سره يوه شه حضرت عبدالله بن مسعود ❽ فرمايي اوم يې هم څوک ياد کړو لکن زما په ياد پاتې نه شو په يوه روايت کې هغه عمارة بن وليد وو ... زما د قسم په خدا ی وي چې ما وليدل د بدر په ورځ دا ټول ياد کړل شوي کسان مردار په ميدان کې پراته وو او هغه کندې ته ور کش کول کېدل چې د بدر مړي پکې اچول کېدل.

د ابو طالب اولاد

څلور زامن يې وو .

طالب

حضرت عقيل ❽

حضرت جعفر ❽

حضرت علي ❽

د دوی په مينځ کې د هردوو په مينځ کې د لسو کلونو فاصله وه يعني طالب له عقيل نه لس او عقيل له جعفر نه لس او جعفر له علي ❽ نه لس کاله مشران وو.

لوراني يې وې :

ام هاني فاختة

جمانة

د دې ټولو اولادونو مور يې فاطمة بنت اسد بن هاشم وه او د هاشم په اولاد کې دا اوله ښځه وه چې د اسلام په شروع کې په اسلام مشرفه شوې وه

رسول الله ﷺ به دېته هم د مور ا واز کولو ځکه د رسول الله ﷺ پالنه یې کړې وه کله چې وفات شوه رسول الله ﷺ وربانديې مونځ وکولو او قبر ته یې هم ور ښکته شوی وو .

طالب بن ابي طالب (د رسول الله ﷺ د تره زوی)

د ابي طالب مشر زوی وو تر هجرت ٤٧ کاله وړاندې پیدا شوی د شیعه ګانو دده او دده د پلار ابي طالب په اړه دا نظر دی چې دوی دواړه مسلمانان شوي دي لکن اسلام یې اعلان نه کړلو د قریشو نه ډارېدل او هغوی دلیل نیسي دده په ځینو شعرونو باندې چې ده د رسول الله ﷺ په مدح کې ویلي دي لکن اسد الغابة في تعریف الصحابة د جمهورو په نېز مشهور کتاب دی چې په هغه کې یې ټول صحابه ﷺ یاد کړي دي دده نوم پکې نه دی راوړل شوی او همدارنګه الاستیعاب في معرفة الاصحاب کې هم د صحابه وو ذکر شوی دی لکن دده نوم پکې نشته نو ددېنه ښکاره کېږي چې د دوی په نظر ده ته د اسلام شرف نه وو حاصل شوی .

او د جمهورو اهل السنة و الجماعة په نورو کتابونو کې هم دده ډېره یادونه او ذکر نشته .

د بدر په غزوه کې یې شرکت نه وو کړی په اول کې د قریشو سره جنګ ته روان شو لکن د خبرو نه یې معلومېده چې دده زړه غواړي چې کاش رسو الله ﷺ په قریشو باندې غالب شي او قریشو ورته وویل : مونږ پدې پوهېږو چې ستا زړه د محمد ﷺ

سره دی او کله چې د قریشو لښکر ته احوال راغلو چې قافله په امن سره د محمد ﷺ له کسانو څخه را تېره شوه نو څه قریش بېرته مکې ته را وګرځېدل او هغوی وویل محمد زمونږ د قبیلې کس دی تر اوسه پورې مونږ ورسره جنګ کولو غوښتل د هغه له لاسه مو د خپلې قافلې د خلاصون لپاره جنګ کول اوس دهغه ضرورت پاتې نشو نو پدې ډله کې دی هم بېرته مکې ته راوګرځېدو .

ده د هجرت په دوهم کال رحلت وکولو څوک ورڅخه پاتې نه دي .

عقيل بن ابي طالب ❽ (د رسول الله ☸ د تره زوی)

نسب يې:

د پلار له لوري : عقيل بن أبي طالببن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف بن قصي بن كلاب بن مرة بن غالب بن فهر بن مالك بن قريش بن كنانة بن خزيمة بن مدركة بن إلياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان.

مور يې : فاطمة بنت أسد بن هاشم بن عبد مناف بن قصي بن كلاب بن مرة بن غالب بن فهر بن مالك بن قريش بن كنانة بن خزيمة بن مدركة بن إلياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان وه .

د ابي طالب دوهم زوی وو او له اول زوی نه لس کاله کشر وو په نسبونو کې دده شوق وو او ښه علم ورسره وو چا ته به چې په قومونو او نسبونو کې اشکال وو دده څخه به يې پو ښتنه کوله او له ده سره به يې ځواب پيدا کولو .

دی هم له هغه کسانو څخه وو چې قريشو د بدر جنګ ته په زور بيولي وو او دی هم بيا اسير شوی وو او دده په ځای فديه حضرت عباس ❽ ورکړې وه او را خلاص کړی يې وو .

د صلح حديبيې تر کال پورې په اسلام نه وو مشرف شوی د حديبيې په کال په اسلام مشرف شو

او ښه اسلام يې راوړو پدې وخت کې يې عمر ۵۲ کاله وو .

رسول الله ﷺ ده ته ويلي وو اى عقيله زه لتا سره په دوو محبتونو سره محبت کوم يو محبت درسره ددې امله کوم چې خپل مې يې (د تره زوى مې يې) او بل محبت ددې امله درسره کوم چې ماته ياد دي چې ته زما تره ته ډېر ګران وې .

د حضرت علي ❽ نه روايت دى چې رسول الله ﷺ فرمايل : هر نبي ته اوه خاص کسان ورکړل شوي وو او ماته څوارلس راکړل شوي دي په هغه کسانو کې يې دى هم ياد کړو .

دده په اړه حضرت حسين ❽ فرمايي عقيل د هغه محدودو کسانو څخه وو چې په حنين کې د رسول الله ﷺ په خوا کې پاتې شوي وو دى ❽ زياتوي چې د حنين په ورځ د رسول الله ﷺ سره کوم پاتې کسان وو هغه حضرت عباس، علي، ابو سفيان بن الحارث، عقيل بن ابي طالب، عبد الله بن زبير بن عبد المطلب ، زبير بن العوام او اسامه بن زيد وو لکه ددې سلسلې په پنځم کتاب کې چې تېر شول کله چې مسلمانان د حنين جنګ ته ور روان وو کفارو ورته په مخه کې کمين نيولى وو او کفار په شمېره کې د مسلمانانو څخه ډېر زيات هم وو هغوى ۳۰۰۰۰ ديرش زره کسان وو او مسلمانان ۱۲۰۰۰ دولس زره کسان وو کفارو په

يو دم په مسلمانانو له هر لوري نه د غيشو او تورو شروع وکوله پداسې حال کې چې مسلمانان لا جنګ ته تيار نه وو نو ډېرو مسلمانانو شاته قدم کېښودو او يو ډول ماتې يې وخوړه صرف رسول الله ﷺ وو چې په ميدان کې پاتې شو او پورتنې کسان ورسره پاتې شول تردې چې رسول الله ﷺ حضرت عباس ؓ ته وويل په هغه کسانو پسې آواز وکوه چې تر ونه لاندې ئې (په حديبية کې) لما سره په نه تښتېدو باندې بيعت کړى وو حضرت عباس ؓ په تېز آواز خلکو ته چيغې کړې اى د بيعت رضوان کسانو اى هغه کسانو چې تاسې د رسول الله ﷺ سره په نه تښتېدو باندې بيعت کړى دى کله چې دا آواز خلکو واورېدو نو ډېرو د رسول الله ﷺ لور ته ور منډه کړه نو د رسول الله ﷺ په خوا کې دا محدود کسان په ۷۰ کسانو بدل شول او کله چې اويا کسانو د رسول الله ﷺ نه دفاع شروع کړه د جنګ لحظې مخ په سختېدو او ګرمېدو شوې چې بيا ډېرو صحابه وو جنګ لور ته مخه کړه نو لږ وخت نه وو تېر شوى چې کفارو ماتې وخوړه او په منډه سر وو په هغه کسانو کې چې منډې يې وهلې ځينې يې وروسته مسلمانان شول هغوى به قصه کوله کله چې مونږ له مسلمانانو څخه منډې وهلې مونږ ته به هر کانى او هره ونه داسې ښکاره کېده لکه دا چې مونږ را نيسي بالآخره کفار و

تښتېدل او د عربو په تاريخ کې تر ټولو نه زيات غنيمت پدې غزا کې مسلمانانو ته په لاس ورغلی وو (د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه پنځمه برخه)

د عقيل بن ابي طالب تقوی د يادونې وړ ده هغه وخت چې له يوې غزا نه را ستانه شول نو کور ته ننوت پداسې حالت کې چې توره يې لا پاکه کړې نه وه په وينو لړل شوې وه يوه ستن ورسره وه دا ستن د غنيمت وه هغه يې خپلې بي بي ته ورکړه ورته يې وويل په دې باندې جامې ګنډې چې په دې کې آواز وشو د رسول الله ﷺ قاصد آواز کول ويل يې : له چا سره چې د غنيمت کوم شی پاتې وي هغه د غنيمت ته را ورسوي چې رسول الله ﷺ د غنيمت تقسيم کول غواړي ... ده زر هغه ستنه له خپلې مېرمن څخه واخيسته او په غنيمت کې يې ور واچوله .

د ښه بدن خاوند وو ډېر مشر وو بيا به يې هم ډېر دروند کار کولو او الله ① ورته اوږد عمر ورکړی وو تر ټولو وروښو څخه وروسته وفات شو .

حضرت عبد الله بن جابر ❽ روايت کوي چې عقيل بن ابي طالب په غزوة موتة کې د يو کس سره په مقابله کې شو هغه يې ووژلو رسول الله ﷺ دهغه سلاح او دهغه په لاس يوه قيمتي ګوتمه ده ته د انعام په ډول ورکړل .

حضرت عقیل بن ابي طالب يې يو ورځ وروړ علي ابن ابي طالب ته دده د امارت په وخت کې راغلو ورته ویل يې زه محتاج يم څه راکړه هغه ورته وويل صبر وکوه که له کومې خوا نه څه مال راغلو چې نورو مسلمانانو ته مې ورکول نو تاته به يې هم درکړم .

لکن دی زیات مجبور وو نو حضرت علي 8 ته ټینګ شو چې اوس خامخا څه راکړه .

حضرت علي 8 يو کس ته وويل : دا له ځان سره بوزه په بازار کې د دکانونو قلفونه مات کړئ څه مو چې په دکانونو کې پیدا کول را ټول يې کړه او ده ته يې ورکړه چې دی مجبور دی .

حضرت عقیل 8 ورته وويل : اوس ته په ما باندې غلا کول غواړې؟

حضرت علي 8 ورته وويل : اوس ته په ما باندې غلا کول غواړې په داسې حالت کې چې زه نورو مسلمانانو ته څه نه ورکوم صرف تاته يې درکړم؟

حضرت عقیل حدیثونه هم روایت کړي دي او دده لمسی عبد الله بن محمد بن عقیل لوی محدث دی هغه هم دده څخه روایتونه کړي دي حسن بصري ، عطاء بن ابي رباح رحمه الله تعالی علیهم هم ورڅخه روایتونه کړي دي .

د حضرت عقیل 8 نه حضرت حسن بصري رحمه الله يو حدیث نقل کړی دی چې يو ځل رسول الله ﷺ واده

کړی وو چا ورته وویل : بالرفاء والبنین (د جاهلیت د وخت مبارکي وه) رسول الله ﷺ ورته وویل : داسې مه وایاست بلکه داسې ووایاست : على الخير و البركة بارک الله لک و بارک علیک

د حضرت عقیل ؓ نه دا حدیث هم روایت شوی دی چې رسول الله ﷺ حضرت علي ؓ ته ویل : ته زما لپاره داسې یې لکه هارون ؑ چې د موسی ؑ لپاره وو لکن صرف دومره فرق یې دی چې هارون ؑ نبي وو او لما نه وروسته بل نبي نه راځي .

حضرت عقیل ؓ د هجرت په ٤٩ کال کې د حضرت معاویة ؓ د خلافت په زمانه کې وفات شو او په بقیع کې خاورو ته وسپارل شو .

اولاد یې :

د حضرت عقیل ؓ په بقیع کې فراخ کور وو الله ① ورته زیات اولاد ورکړی وو اولادونه یې په لاندې ډول وو .

یزید بن عقیل او د همدې امله ده ته ابو یزید هم ویل کېدل د یزید مور بنت عمرو بن یزید بن مدلج العامرية الهوازنية.

سعيد بن عقيل دا هم له اول سره په مور کې شريک وو.

القاسم.

زين العابدين.

جعفر الأكبر.

الفضل ده ته ابي سعيد هم ويل كېدل دده يو زوى محمد د امام حسين سره په كربلا كې په كال 61هـ كې په شهادت ورسېدو.

عبد الله بن عقيل دا هم په كربلا كې شهيد شو په كال 61هـ.

عبد الرحمن بن عقيل دا هم په كربلا كې شهيد شو په كال 61هـ.

عبد الله الأصغر.

علي الشهيد دا په بهنسا كې شهيد شو مور يې وينزه وه اولاد يې ندى پاتې شوى .

جعفر الأصغر.

حمزة.

عثمان.

محمد.

رملة ددې مور هم وينزه وه .

أم هانئ.

أسماء.

فاطمة.

أم القاسم.

زينب.

أم النعمان.

مسلم بن عقيل د حضرت علي ❽ د لور رقية بنت علي بن أبي طالب سره يې واده شوى وو دا هغه كس وو چې حضرت حسين ❽ تر خپل ځان وړاندې كوفې ته په خپل نيابت باندې لېږلى وو چې دده

لپاره د خلکو نه بیعت واخلي هلته د هانئ بن عروة په کور کې وو چې عبید الله بن زیاد دی او ورسره کوربه هانئ بن عروة المرادي دواړه ونیول او شهیدان یې کړل .
په دومره اولاد کې بیا د حضرت عقیل بن ابي طالب نسل صرف د محمد بن عقیل له لارې نه پاتې شو او چې څومره عقیلیان دي د همدې لارې نه دي .

جعفر بن ابي طالب ❽ (د رسول الله ☸ د تره زوی)

حضرت جعفر بن ابي طالب د رسول الله ☸ د تره ابي طالب دریم زوی وو او د حضرت علي ❽ نه لس کاله مشر وو ده ته جعفر الطیار هم ویل کیږي .
نسب یې :
جعفر بن أبي طالب بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف بن قصي بن کلاب بن مرة بن کعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالك بن قریش بن کنانة بن خزیمة بن مدرکة بن إلیاس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان.
په هغه وخت کې د خپلې بي بي اسماء بنت عمیس سره یو ځای په اسلام مشرف شوی وو چې په هغه وخت کې رسول الله ☸ لا دار الارقم ته نه وو تللی

کله چې په مکه مکرمه کې په مسلمانانو باندې د کفارو ظلمونه زيات شول نو رسول الله ﷺ خپلو ملګرو ته اجازه ورکړه چې که څوک غواړي نو حبشې ته د هجرت وکوي پدې کسانو کې حضرت جعفر رضي الله عنه هم وو چې هجرت يې وکولو او دا هغه کس وو چې اول يې د حبشې د سردار نجاشي سره پدې اړه خبرې وکولې چې د مکې نه د راغليو مهاجرينو بايد استقبال وکړي او هغوی ته اجازه ورکړي چې دده په ملک کې په امن سره ژوند وکوي.

کله چې حضرت جعفر رضي الله عنه او څه نور غريب مسلمانان حبشې ته لاړل قريشو د خپل لوري نه د حبشې بادشاه ته درندې او معظمې تحفې برابرې کړې او دوه کسان عمرو بن العاص او عبد الله بن ابي ربيعة چې تردې دمه لا په اسلام نه وو مشرف شوي ور ولېږل او هغه تحفې يې ورته ورکړې او بيا يې ترېنه وغوښتل چې حضرت جعفر رضي الله عنه او څه نور کسان مسلمانان چې دلته راغلي دي هغه مونږ ته په لاس راکړه مونږ به يې بېرته له خپل ځان سره بوزو هغوی د خپلو نيکونو دين پرېښی دی او مونږ غواړو چې دوی بېرته مونږ خپل دين ته را وګرځوو.

دقريشو استازي دا دوه کسان د نجاشي په مخکې و درېدل او ويې ويل:

ای بادشاه! بېشکه زمونږ د ځای نه دلته څه کم عقل هلکان په داسې حالت کې راغلي دي چې د

خپلو پلرونو دين يې پرېښى دى او ستا ملک ته راغلي ستا په مسيحيت کې هم نه دي داخل شوي بلکه د يو بل دين خبرې او متابعت کوي چې دوى له خپله ځانه جوړ کړى دى نه يې ته پېژنې او نه يې مونږ پېژنو او مونږ د دوى د مشرانو او پلرونو او ترونو په نمايندګي باندې راغلي يو چې دوى له ځان سره بېرته بوزو .. کله چې دوى خپلې خبرې ختمې کړې نو نجاشي د مسلمانانو لوري ته ور وکتل پوښتنه يې وکوله :

دا کوم دين دى چې تاسې ورته د خپلو پلرونو دين هم پرېښودو او دهغه دين سره دلته اوسېدل غواړئ او زمونږ په دين کې هم داخل نه شوئ؟

پدې وخت کې حضرت جعفر ❽ پاڅېدو او بادشاه ته يې وويل :

اى بادشاه ! مونږ يو داسې قوم وو چې په جهالت کې وو د بتانو عبادت به مو کاوه، مرداره به مو خوړله ، بد کارونه به مو کول، د خپلوانو سره به مو خپلولۍ پرې کولې، د همسايه ګانو سره به مو بده رويه کوله، زورور به د کمزوري نه مال خوړلو تردې چې الله ① مونږ ته رسول را ولېږلو مونږ د هغه نسب پېژنو، پاکي يې پېژنو او رښتينولي يې پېژنو هغه مونږ د يو الله ① عبادت ته را وبللو مونږ يې منع کړو چې د هغه څه عبادت وکوو د کوم به مو چې مخکې کول او زمونږ پلرونو به کول چې له کاڼي نه به جوړ

شوي بتان وو، هغه موږ ته امر کوي چې صرف رښتیا به وایاست، امانت په نه خیانت کوئ، د خپلوانو سره به خپلولي ښه ساتئ، د ګاونډي سره به ښه رویه کوئ، له حرامو شیانو او له وینو تویولو به ځان ساتئ ، هغه موږ له بدو کارونو څخه منع کړو، د درواغو ویلو نه یې منع کړو او د یتیم د مال د خوراک نه یې منع کړو نو موږ هم د هغه د خبرو تصدیق وکاوه ایمان مو وربانديې راوړو زموږ قوم په موږ باندې ظلم شروع کړو موږ یې په عذاب کړو ترڅو موږ د بتانو عبادت ته بېرته ور وګرځوي کله چې هغوی په موږ باندې ظلمونه شروع کړل دنیا یې په موږ تنګه کړه ، زموږ او زموږ د دین په مینځ کې خنډ جوړ شول موږ ستا ملک ته را ووتلو او غوښتل مو چې ستا په ګاونډ کې شپې وکوو او زموږ تمه وه چې دلته به په موږ باندې څوک ظلم نه کوي .

نجاشي ورته وویل :

تاسې ته چې له الله ① نه کوم شی درکړل شوي هغه لتاسې سره څه شته؟ حضرت جعفر ❽ ورته وویل : هو ! را سره شته .

نجاشي وویل : ماته یې وواياست را ته تلاوت یې کړئ .

حضرت جعفر ❽ په خپل ښکلي او مؤثر آواز کې سورة مریم ورته شروع کړو او څه آیتونه یې

ورته تلاوت کړل نجاشي ورته په ژړا شو او بیا یې وویل : دا او هغه څه چې مونږ ته عیسی راوړي داسي دي لکه دواړه چې د یو ځای نه راغلي وي بیا یې د مکې استازو عمرو او عبد الله ته وویل ځئ تاسې لاړ شئ دوی زه تاسې ته نشم په لاس درکولی .

عمرو بن العاص د قریشو استازي اوس بل تصور جوړ کړو چې څنګه وکولی شي نجاشي دوی ته په غصه کړي نو په دربار کې ورته حاضر شو ورته یې وویل :

جناب بادشاه تاسې ته معلومه ده چې دوی په حضرت عیسی ⌛ پسې بد شیان وایي او هغه خو ستاسې پاک پیغمبر دی کله یې چې دا خبره واوریده په دربار کې خلک ټول زیات غصه شول او په عاجله توګه یې مسلمانان دربار ته را وغوښتل او د حضرت جعفر ❽ نه یې پوښتنه وکوله :

د حضرت عیسی علیه السلام په اړه ستاسې څه رایه ده؟

ده ❽ ورته وویل د هغه په اړه مونږ هغه څه وایو څه چې مونږ ته خپل پیغمبر را ښودلي دي هغه دا چې د الله بنده وو د الله رسول وو او د الله یوه معجزه وه چې مریم ته یې ور اچولی وو ...

نجاشي وویل : دا هماغه څه دي چې حضرت عیسی ⌛ د خپل ځان په اړه ویلي وو بیا یې مسلمانانو

ته وويل : ځئ تاسې لاړشئ زما په زمكه كې تاسې په امن ياست كه چا تاسې ته ښكنځل وكول او يا يې تاسې ته تكليف دركړو هغوى به د هغه بدو ذمه وار وي چې له دوى سره كيږي او ددې خبرو سره يې د قريشو د استازو په لاس د قريشو تحفې بېرته هغوى ته ور ولېږلې .

د خيبر د فتح نه وروسته متصل په حبشه كې ميشته مسلمانان او حضرت جعفر ﷺ مدينې منورې ته لاړل هلته يې رسول الله ﷺ پخپله استقبال وكولو او په ليدلو يې زيات خوشحال شو او ويل يې : ما أدرى بأيهما أنا أشد فرحًا؛ أبقدوم جعفر أم بفتح خيبر؟ (يعني زه نه پوهېږم چې زه په څه باندې زيات خوشحال يم د خيبر په فتح او كه د جعفر ❽ په را ګرځېدلو؟ .

د جومات سره په خوا كې رسول الله ﷺ كور ورته جوړ كړو چې دى او بي بي يې پكې دواړه ژوند وكوي درى اولادونه يې وو محمد ، عبد الله، او عوف رسول الله ﷺ چې كله د مهاجرينو او انصارو په مينځ كې وروركلوي جوړوله دده وروركلوي يې د حضرت معاذ بن جبل ❽ سره جوړه كړې وه .

د هجرت په آتم كال رسول الله ﷺ حضرت حارث بن عمير الازدي ❽ ملك بصرې ته شام ته د خپل استازي په توګه ور ولېږلو او خط يې وركړو چې په هغه كې يې دى اسلام ته را غوښتلى وو هغه

په ډېر کبر سره د رسول الله ﷺ استازی شهید کړو او د استازي وژل په اوس وخت کې هم بد عمل دی او په هغه وخت کې هم ډېر د شرم نه ډک جرم ګڼل کېدو رسول الله ﷺ ته چې دا خبر را ورسېدو نو زيات غصه شو او خلکو ته يې اعلان وکولو چې را ټول شي د روميانو سره جنګ ته تلل دي نو ۳۰۰۰ کسان جنګ ته را ټول شول اګست/سپتمبر 629 م – جمادی الأولی د هجرت آتم کال وو رسول الله ﷺ د دوی په سر باندې زيد بن حارثه ؓ امير کړو او بيا يې ورته وويل که چېرته دا شهيد شو بيا به حضرت جعفر بن ابي طالب ؓ ستاسې امير وي او که هغه شهيد شو بيا به حضرت عبد الله بن رواحة ؓ ستاسې امير وي .

د جمعې ورځ وه چې دوی روان شول د مجاهدينو خپلوان ورسره را وتلي وو ټولو ورته دعا ګانې کولې چې الله مو په خير فاتحين او صابرين خپلو کورونو ته را ورسوه .

دوی لاړل د شام يو کلي معان ته ورسېدل دوی ته خبر راغلو چې روميان جنګ ته په ډېر لوی تعداد کې راوتلي دي چې يو لک کسان روميان دي او يو لک کسان ورسره نور د قبائلو نه را ټول شوي دي صحابه کېناستل مشوره يې کوله چې څه وکوو؟ مونږ خو دا فکر نه کاوه چې زمونږ د ۳۰۰۰ کسانو مجاهدينو مقابله به د دوو لکو کسانو

سره کيږي ځينو پکې ويل چې رسول الله ﷺ ته به خط ولېږو او ورته به ووايو چې زمونږ دښمن خو دوه لکه کسان دي يا خو به په مونږ پسې نور کسان راولېږي او يا خو به مونږ ته څه امر وکوي په هغه امر به عمل وکوو چې هرڅه وو .

حضرت عبد الله بن رواحة ؓ پاڅېدو خبرې يې شروع کړې او ويې ويل : اى خلکو تاسې ددې لپاره راوتلي ياست چې که الله ① مو شهادت نصيب کړي والله مونږ دخلکو سره په عدد باندې جنګ نه کوو مونږ د خلکو سره صرف پدې مبارک دين جنګ کوو چې الله ① مونږ ته وربانديې عزت راکړى دى راځي چې ور وړاندې شو الله به په دوه ښو شيانو کې يو مونږ ته راکوي يا شهادت او يا کاميابي خلکو وويل والله ابن رواحة رښتيا وويل او ددې خبرې سره ټول په يوه جذبه ور وړاندې شول چې بلقاء سيمې ته ورسېدل د هرقل فوځونه څه روميان او څه عرب هم نېږدې کلي ته چې مشارف يې ورته ويل را ورسېدل مسلمانان پدې وخت کې د موتة په نوم کلي ته وړاندې شول په اوس وخت کې ورته کرک وايي مسلمانانو خپل فوځ تيار کړو په ميمنه (د فوځ په ښي طرف) باندې يې قطبة بن قتادة ؓ مقرر کړو په ميسره (د فوځ په چپ طرف) عباية بن ملک يو انصاري مجاهد ؓ مقرر کړو صفونه سره وړاندې شول او سخت جنګ شروع

شو چې صرف د زخمیانو فریاد د تورو آواز او د مسلمانانو د تکبیر اوازونه پورته کېدل د زمکې نه تور ګرد پورته شو فوځونه ډېر په سخته سره مخامخ شول چې د مسلمانانو لمړی امیر حضرت زید بن حارثه ❽ د شهادت لوړ مقام ته ورسېدو حضرت جعفر ❽ را ټوپ کړل او بیرغ یې پورته کړو د مسلمانانو فوځیانو په مخه کې وو جنګ ډېر سخت وو ښی لاس یې چا ووهلو ترې پرې ئې کړو ده زر بیرغ په چپ لاس کې ونیولو او هغه یې زمکې ته پرې نه ښودو چپ لاس یې ترې ووهلو د پاتې بدن او سر په واسطه یې د اسلام بیرغ پورته کړو او زمکې ته یې پرې نه ښودو تردې چې شهید شو پدې وخت کې یې عمر ۳۳ کاله وو عبد الله بن عمر ❽ فرمایي په غزوة مؤتة کې زه له دوی سره وم کله چې جنګ پای ته ورسېدو نو جعفر بن اب طالب ❽ ورک وو مونږ پسې ګرځېدو چې پیدا مو کړو په بدن مبارک یې څه د پاسه (۹۰) زخمونه وو د تورې نیزې او داسې نور رسول الله ﷺ یې چې په شهادت خبر شو ډېر زیات وربانديې خفه شو کور ته یې ورغلو د جعفر ❽ ماشومان یې را ټول کړل هغوی یې په مینه ځان ته نېږدې کړل او ښکل یې کړل بیا یې د دوی او د ددوی د پلار په حق کې د خیر دعا وکوله دی مبارک ❽ هماغلته د شهادت په ځای کې خاورو ته و سپارل شو اوس یې هم په

قبر باندې شکلی مزار جوړ کړی دی په کرک نومي ځای کې د مزار په نوم ښار ګوټي کي دی په اردن کې د عمان ښار په جنوب کې په ۱٤۰ کېلو مترۍ کې واقع دی .

علي ❽ بن ابي طالب (د رسول الله ﷺ د تره زوی)

علي بن أبي طالب بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف بن قصي بن كلاب بن مرة بن كعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالك بن قريش بن كنانة بن خزيمة بن مدركة بن إلياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان.

په مكه مكرمه كې د عام الفيل نه دېرش كاله وروسته د جمعې په ورځ د رجب په لسم تاريخ يې دنيا ته سترګې پرانيستې چې د اولسم د مارچ ٥٩٩ سره سمون خوري او د ځينو رواياتو له مخې د اكتوبر په ٢٣ په كال ٥٩٨ كې پيدا شوی دی مخكې تېر شول چې مور يې حضرت فاطمة بنت اسد بن هاشم وه او د هاشم په خاندان كې لمړۍ جينۍ وه چې پيدا شوې وه .

حضرت علي ❽ چې كله پيدا شو مور يې نوم ورته حيدر يا اسد خوښ كړی وو هغې غوښتل چې د خپل والد نوم به وربانـدې تازه كړي او ابو طالب ﷺ دده نوم زيد ايښودل غوښتل لكن رسول الله ﷺ وربانـدې علي نوم كېښودو د څه نورو رواياتو له مخې چې مور ته يې غيبي آواز راغلی وو په هغه كې يې ده ته علي ويلي وو نو هماغه نوم يې وربانـدې كېښودو.

هغه وخت چې حضرت علي ❽ د پنځو او شپږو کلونو په مینځ کې وو په مکه مکرمه باندې د قحط دوره راغلې وه اود ابي طالب اقتصاد له مخکې نه هم ډېر ښه نه وو نو اوس حالات نور هم خراب شول پدې وخت کې یې درى زامن وو عقیل ، جعفر او همدا ماشوم علي رسول الله ﷺ او حضرت عباس ❽ ورغلل ابي طالب ته یې وویل : ستاسي اقتصادي حالت ډېر ښه نه دى ترڅو چې ستا وضع ښه کیږي دا یو یو ماشوم به مونږ له ځان سره بوزو هغه هم ستا خپل کورونه دي دوى به هلته وي نو بیا جعفر ❽ د حضرت عباس ❽ سره او حضرت علي ❽ د رسول الله ﷺ سره کورونو ته لاړل هلته یې د دوى پالنه کوله نو له هغه وخت نه حضرت علي ❽ د رسول الله ﷺ سره ملګرى شو چېرته به چې رسول الله ﷺ تللو دى به ورسره ملګرى وو او د بعض روایاتو له مخې دى به کله کله غار حراء ته هم ورسره تللو او مخکې له اسلام نه هم دى پاک پاتې شوى وو بت ته یې سجده نه وه کړې .

کله چې دا آیت نازل شو : **و انذر عشیرتک الاقربین**

نو رسول الله ﷺ د یوې مېلمستیا په شکل کې خپل نېږدې خپلوان را ټول کړل او خوراکونه او څښاک یې وکولو چې د دېرشو کسانو په شاوخوا کې وو او بیا یې ورته خپلې خبرې شروع کړې ورته یې وویل : په تاسې کې داسې څوک شته چې زما سره

په دين کې ملګرتيا وکوي او زما سره د اسلام
ښکلی دين قبول کړي هغوی به له ما سره په جنت
کې وي ... او ورته زياته يې کړه ای د عبد
المطلب اولاده په عربو کې بل چا داسې خير خپل
قوم ته نه دی راوړی لکه تاسې ته چې ما راوړی
دی بېشکه ما تاسې ته د دنيا او آخرت نيکي
راوړې حضرت علي ❽ په همدې مجلس کې پاڅېدو د
رسول الله ☸ تصديق يې وکولو او خپل ايمان يې
ښکاره کړو چې پدې وخت کې دی لا ماشوم وو نو په
ماشومانو کې د اول مسلمان ښکلی او د افتخار
نه ډک لقب يې واخيستو .

لکه چې ويل کيږي په نارينه وو کې اول حضرت
ابو بکر صديق ❽ په اسلام مشرف شوی دی لکن
ځينې روايات وايي چې تر حضرت ابو بکر صديق
❽ څخه حضرت علي ❽ مخکې په اسلام مشرف شوی وو
لکن څرنګه چې ماشوم وو له خپل پلار نه ډارېدو
او خپل اسلام يې پټ ساتلی وو تردې چې رسول الله
☸ خپلوانو ته دعوت ورکړو بيا ده خپل اسلام
ښکاره کړو .

کله چې مسلمانانو حبشې ته هجرت کولو ده ❽
هجرت ونه کولو او ده غوښتل چې په هر ډول
حالتونو کې د رسول الله ☸ سره ملګری وي .

کله چې رسول الله ☸ مدينې منورې ته هجرت کولو
پداسې حالت کې له کور نه ووتلو چې کفارو يې

کور محاصره کړی وو او ددې انتظار یې کاوه چې هغه را ووزې او دوی یې قتل کړي په همداسې حالت کې رسول الله ﷺ د الله ① په حفاظت کې له دوی نه ووتلو او دوی ئې په وتلو بالکل خبر نه شول حضرت علي ❽ یې په کور کې پرېښودو ورته ویل یې ته زما په ځای کې پاتې شه زما سره چې د خلکو کوم امانتونه دي هغه به خپلو مالکانو ته وسپارې او بیا به ته هم راځې کله یې چې د رسول الله ﷺ د حکم مطابق د هرچا امانت دهغه په مالک و سپارلو نو د مدینې منورې په مبارک سفر د یو روایت له مخې یوازې او د بل روایت له مخې د خپلې مور او درسول الله ﷺ د لورانو مبارکو سره په یوځای روان شو د شپې به یې منزل کولو او د ورځې به چېرته پټ کېناستل تردې چې مدینې منورې ته په داسې حالت کې ورسېدل چې په قباء کې یې رسول الله ﷺ انتظار کاوه پدې وخت کې دحضرت علي ❽ عمر ۱۳ کاله وو نوی ځوان وو د سفر سختیو یې په پښو داسې اثر کړی وو چې له پښو مبارکو یې وینې روانې وې په داسې حالت کې د رسول الله ﷺ سره یو ځای شو هغه یې په راتلو ډېر زیات خوشحال شو او کله چې رسو الله ﷺ د مهاجرینو او انصارو په مینځ کې ورورګلوي جوړوله دده ورورګلوي یې له خپل ځان سره جوړه کړه او ده ته یې وویل : أنت أخي في

الدنيا والآخرة (يعني ته په دنيا او آخرت کې زما ورور یې)

د هجرت په دوهم کال کله چې رسول الله ﷺ د حضرت عائشې رضی الله تعالی عنها سره واده وکولو نو ډېرو مشرانو صحابه وو چې تر اوسه پورې ددې امله حضرت فاطمه له رسول الله ﷺ څخه نه غوښته چې دوی ویل د رسول الله ﷺ په کور کې د فاطمې رضی الله تعالی عنها ضرورت دی نو اوس پوهېدل چې عائشه رضی الله تعالی عنها اوس د رسول الله ﷺ په کور کې شته نو د حضرت فاطمې رضی الله تعالی عنها غوښتلو پسې یو په بل پسې راتلل لکن رسول الله ﷺ به دوی ته عذر ویل تردې چې څه انصارو حضرت علي رضی الله تعالی عنه ته د فاطمې رضی الله تعالی عنها د غوښتلو مشوره ورکړه او دی یې پدې کار کولو ور زړور کړو تردې چې د حضرت فاطمې رضی الله تعالی عنها د غوښتلو لپاره د رسول الله ﷺ مجلس ته حاضر شو یو څه وخت په مجلس کې کېناستو زړه یې ونشوای کولی چې رسول الله ﷺ ته دا خبره ور یاده کړي رسول الله ﷺ پوه شو چې دده په زړه کې څه دي لکن دی نشي ویلی نو یې ورڅخه پوښتنه وکوله د ابي طالب د زوی څه ضرورت دی؟.

حضرت علي ﷺ ورته ویل : ما فاطمه بنت رسول الله ﷺ یادوله .

رسول الله ﷺ ورته وویل : په خیر راغلې هر کله راشي .

دې خبرې د حضرت علي رضي الله عنه زړه ته خوشحالي ور ننه ایسته او په مطلب یې پوه شوه چې د رسول الله ﷺ مطلب دی هو یو څه وخت وروسته یې بیا له رسول الله ﷺ سره خبرې وکولې او یوه زغره یې بي بي ته په مهر کې ورکړه رسول الله ﷺ د دوی لپاره دعا وکوله :

اللهم بارك فيهما وبارك عليهما وبارك لهما في نسلهما

ترجمه : ای الله په دوی کې برکت واچوه او په دوی باندې خپل برکت نازل کړه او د دوی په نسل کې برکت واچوه .

بیا ترڅو پورې چې حضرت فاطمة رضی الله تعالی عنها ژوندۍ وه حضرت علي رضي الله عنه د بلې ښځې سره واده نه وو کړی له حضرت فاطمې رضی الله تعالی عنها څخه الله ﷻ ورته حضرت حسن، حسین، محسن، زینب، ام کلثوم رضي الله عنهم ورکړل په دوی کې محسن د یو قول له مخې د رسول الله ﷺ په ژوند کې وفات شو او د یو قول له مخې د حرق الدار په واقعه کې د ما شوم توب په حالت کې شهید شو په هر صورت دا لوی شوی نه دی .

حضرت علي رضي الله عنه د رسول الله ﷺ د نیږدې ملګرو څخه وو چې په هرکار کې به یې ورسره مشوره کوله او

کله کله به یې قبائلو ته د خپل نائب او سفیر په ډول هم لیږلو چې هغوی د اسلام لوري ته را وغواړي پدې لیږلو کې دده ❽ لیږل یمن ته ډیر مشهور دي چې کله دی ورغلو همدان علاقه ټوله دده په لاس په اسلام مشرفه شوه او په ټول یمن کې اسلام مخ په خپریدو وو .

د رسول الله ﷺ سره په ټولو غزواتو کې شریک وو صرف تبو ک ته ددې امله نه وو تللی چې رسول الله ﷺ په خپل ځای باندې او په خپل اهل بیت باندې دی خلیفه او د هغوی د ساتنې لپاره پریښی وو په اکثرو غزواتو کې به د اسلام بیرغ دده په لاس کې وو په اکثر غزواتو کې دده ښه شان وو په بدر کې یې هغه وخت د مسلمانانو زړونه د خوشحالۍ او جذباتو نه ډک کړل کله یې چې ولید بن عتبة ووژلو .

د خندق په غزوة کې چې کله د کفارو مشهور پهلوان عمرو بن ود العامري په ډیر تکبر سره د مسلمانانو لوري ته را وا وښتو دهغه په گمان هېچا هم دده مقابله نشوای کولی لکن کله چې حضرت علي ❽ ور وړاندې شو ډیر په اسانه یې د مرگ په خوله ورکړو او د هغه سره راغلي ملگري بېرته په شا و تښتېدل .

د خیبر په جنگ کې ده ❽ ته مرحب جنگي پهلوان را وړاندې شو دهغه په اړه مشهوره وه چې مرحب په یوازې ځان د زرو کسانو سره جنگ کولی شي

لکن دده سره چې مخامخ شو په یو څو لحظاتو کې یې یهود له دې نعمت نه محروم کړل چې دوی به زیات وربانديې نازیدل .

کله چې په خیبر کې د یهودو د قلاګانو فتح کول مسلمانانو ته سخت شول نو رسول الله ﷺ اعلان وکولو چې سبا به زه دا خپل بیرغ داسې چا ته په لاس ورکوم چې د الله ① او دهغه رسول ﷺ هغه ته ګران دي او دی هم الله ① او دهغه رسول ﷺ ته ګران دی .

سبا ټولو خلکو انتظار کاوه چې دا بختور به څوک وي ؟ سبا یې هغه بیرغ حضرت علي ❽ ته ورکړو الله ① دده په واسطه هغه قلا فتح کړه او مخکې تېر شول چې په حنین کې کله جنګ په اولو لحظاتو کې مسلمانانو یو ډول ماتې وخوړه نو دی په هغه کسانو کې وو چې د رسول الله ﷺ سره ټینګ ولاړ وو یوه توره یې وه رسول الله ﷺ ده ته د اُحد په ورځ ورکړې وه ذوالفقار نومیده او یوه زغره رسول الله ﷺ د بدر په ورځ ورکړې وه الحطمیة نومیده حطم ماتېدلو ته وایي دېته حطمیه وایي څکه زیاتې تورې وربانديې ما تې شوې وې او په دې زغره یې اثر نه وو کړی .

کله چې رسول الله ﷺ وفات شو د غالبو روایاتو له مخې شپږ میاشتې وروسته دحضرت علي ❽ مېرمن

حضرت فاطمه رضی الله تعالی عنها هم وفات شوه او ده ته یې وصیت کړی وو چې ما به چېرته پټ ځای د شپې خښوئ د یو روایت له مخې چې صرف ده ❽ او زامنو ﷺ وربانديې د جنازې مونځ وکولو او د یو روایت له مخې یو څو محدودو مشرانو صحابه وو یې د جنازې مونځ وکولو اود شپې په نا معلوم ځای کې دفن کړل شوه .

بیا یې د حضرت ابو بکر صدیق ❽ تر وفات وروسته د اسماء بنت عمیس سره واده وکولو او د حضرت ابو بکر له هغې مبارکې نه یو زوی وو محمد بن ابي ابکر ماشوم پاتې شو دهغه تربیه او پالنه هم بیا حضرت علي ❽ وکوله چې لوی شو ښه صالح ځوان او دده ښه مرستندوی ترې جوړ شو .

حضرت علي ❽ د حضرت ابي بکر صدیق ❽ په دور کې ښه مطیع وو او د اسلام د فتوحاتو د لړی په خپریدلو کې یې پوره مرسته کوله او حضرت ابو بکر صدیق ❽ به په هره خبر کې ورسره مشوره کوله او دده رایه به یې اخستله بیا چې کله د حضرت عمر ❽ دور شو په مدینه منوره کې یې د مفتي اعظم او یا قاضي حیثیت لرلو حضرت عمر ❽ به په ډېر احترام او مینه سره دده رایه اخیسته او عملي کوله به یې او هېڅ لوی کار یې دده له مشورې پرته نه کولو همدارنګه حضرت

عثمان ❽ چې کله خليفه وو دده ❽ نه يې مشورې اخستلې او په هر کار کې يې دی خبرولو او ده هم ورسره پوره مرسته کوله کله چې حضرت عثمان ❽ شهيد کړل شو په سبا باندې خلک ده ته را ټول شول او ده ته يې ويل چې مونږ ددېنه وروسته تا خليفه کول غواړو په اول کې ده د خلافت د قبلولو نه انکار کولو لکن وروسته صحابه وو ﵃ ورباندې ټينګار وکولو او دی يې د خلافت قبلولو ته تيار کړو او بيعت يې ورسره وکولو په داسې وخت کې خليفه شو چې حضرت عثمان ❽ شهيد کړل شوی وو د فتنو دروازې را خلاصې شوې وې لکن بيا هم ده کوښښ کاوه چې په سمه توګه د مسلمانانو خلافت مخ په وړاندې بوزي .

په هغه وخت کې چې دی خليفه هم وو ساده ژوند يې وو او ترڅو به چې نوي کس ته چا ور معرفي کړی نه وو دده له جامو او له رويې نه چا نشوای معلومولی چې دا امير المؤمنين دی دده ❽ د خلافت په زمانه کې د مدينې منورې سره په لاره کې د يو مسافر اوښ مړ شو هغه فکر وکولو چې اوس په نيمه لاره کې پاتې يم لاړ به شم حضرت علي ❽ ته به سوال وکوم کېدای شي هغه راته د بيت المال څخه اوښ راکړي راغلو مدينې منورې ته يې ځان را ورسولو چې د حضرت امير المؤمنين علي ❽ کور ته را ورسېدو حضرت حسين ❽ يې

ولیدو او د امیر المؤمنین پوښتنه یې ورځخه وکوله او خپل مشکل یې ورته وویل حضرت حسین ❽ ورته وویل امیر المؤمنین به لږ وروسته لتا سره وګوري ته اوس راځه کینه دده استقبال یې وکولو او د جومات سره په حجره کې یې هغه کېنولو او کور ته لاړو ښه خوراک یې ورته راوړو مېلمه ته چې کله خوراک کېښودل شو هغه ورته وویل :
تاسې ماته دومره ښه خوراک راوړو زه دا یوازې نه خورم د مسجد په هاغه طرف کې یو غریب ناست وو وچه ډوډۍ یې له اوبو سره خوړله هغه ته هم آواز وکوه خیر دی لما سره به دا ډوډۍ وخوري .
حضرت حسین ❽ ورته مسکی شو ورته یې وویل :
هغه امیر المؤمنین ❽ دی هغه ته که زه آواز هم وکوم هغه دا مکلفه ډوډۍ نه خوري هغه د خپل عادت مطابق هغه وچه ډوډۍ خوري .
خلکو ته یې په مسجد الکوفه کې د سحر مونځ ورکولو چې د مانځه په دوران کې ظالم عبد الرحمن بن ملجم ورته را وړاندې شو په هغه توره یې په سر مبارک باندې ووهلو چې زهر وربانـدې لګول شوي وو ده وویل : فزت ورب الکعبة (د کعبې په رب مې د قسم وي کامیاب شوم) د بعض روایاتو له مخې دی جومات ته په لاره کې وو چې عبد الرحمن بن ملجم ووهلو په

هر صورت را پورته کړل شو او کور ته نقل کړل شو ده وويل :

چا چې زه ووهلم دهغه ساتنه وکوئ زما د خوراک نه ورباندې خوراک وکوئ او هغه اوبه چې زه څښم له هغو نه يې ده ته هم ورکړئ چې وڅښي که چېرته زه مړ شوم لکه څنګه چې ده زه ووژلم په هماغه ډول يې قصاص کړئ او که چېرته زه ژوندی پاتې شوم زه به بيا وګورم چې دده په اړه څه وکوم دده لپاره مشهور اطباء راوستل شول لکن څرنګه چې په توره باندې زهر لګېدلي وو هغه دده مبارک 8 په بدن کې خپاره شوي وو هېڅ يې علاج نشوای کولی او تر دريو ورځو پورې ژوندی وو بيا يې د اجل داعي ته لبيک وويل او د رمضان په ۲۱ د هجرت په ٤٠ کال په شهادت ورسېدو .

کله يې چې اولاده او نور صحابه دده له تجهيز او تکفين څخه فارغ شول عبدالرحمن بن ملجم يې دده 8 په قصاص کې ووژلو .

عبد الرحمن بن ملجم له خوارجو نه يو کم عقل وو له ده سره نورو دوو کسانو خوارجو وعده کړې وه چې ته علي 8 او مونږ به معاويه 8 او عمرو ابن العاص 8 قتل کړو دی کم عقل راغلو حضرت علي 8 يې په شهادت ورسولو او هغه دواړه کسان په خپلو ځايونو کېناستل او دده سره يې په کړې وعده هېڅ غوږ ونه ګرولو .

د علم حديث او علم تاريخ ډېر كتابونه ددې تائيد كوي چې رسول الله ﷺ حضرت علي ❽ ته دده د مرگ په اړه ويلي وو او په يو حديث كې يې ورته ويلي وو : اى علي زه ددې امله ژاړم چې پدې مياشت كې به ستا وينه څوک ځان ته حلاله وگڼي لكه زه چې اوس تاته گورم ته مونځ كوې او د اولينو او آخرينو خلكو يو بدبخت را وړاندې شي د صالح ⌛ د شقي (چې د صالح ⌛ اوښه يې مړه كړه) ورور تا په سر باندې په توره ووهي او ستا ږيره په وينه باندې لنده كړي .

حضرت علي ❽ وصيت وكولو چې ما په داسې ځاى كې دفن كړئ چې قبر مې هېچاته معلوم نشي ځينې شيعه گان وايي چې په نجف نومي سيمه كې دفن كړل شوى دى هلته دوى د امام علي په نوم باندې په نجف كې په هغه ځاى كې يو جومات او مزار جوړ كړي دي او د بعض خلكو له نظره په افغانستان مزار شريف كې چېرته چې روضه ده هلته دفن شوى دى هغوى وايي چې ابو مسلم خراساني د څه كسانو په مرسته د حضرت علي ❽ جسد مبارک د افغانستان په شمال كې بلخ ولايت ته نقل كړو تردې چې د بادشاه حسين بيقرة دور راغلو او په هغه باندې يې مزار په ١٤٨٠ ميلادي كال كې جوړ كړو والله اعلم چې په رښتيا سره د حضرت علي ❽ مرقد مبارک چېرته دى .

ﷲ ① حضرت علي ❽ ته فراخ معلومات ورکړي وو د ديني علومو سره يې په علم رياضي کې په زړه پورې مهارت درلود په علم نحو او بلاغت کې يې پوره مهارت وو او د ابو الاسود الدؤلي د علم نحو د اول مدون استاذ وو او دده په اړه ويل کيږي چې په علم فقه کې اول تصنيف ده ❽ کړی دی د حضرت عبدالله بن عباس ❽ استاذ وو او د علم او زده کړې سره يې بې ساري مينه وه او خلک به يې هم هڅول چې څه زده کړي .

د قرآن کريم دری نسخې ده ❽ په خپل لاس ليکلې دي په اوس زمانه کې يوه په يمن کې صنعاء کې ده او يوه په رامپور کې په هند کې ساتل شوېده او دريمه يې د المرکز الوطني للمخطوطات ادارې سره په عراق کې ۱۲ صفحې دي او پاتې نور قرآن کريم په نجف کې په مکتبة امير المؤمنين کې ساتل شوی دی .

د حضرت علي ❽ مېرمني او اولادونه په لاندې ډول وو :

اوله مېرمن يې حضرت فاطمه رضی الله تعالی عنها وه ددېنه يې حضرت حسين، حضرت حسن، حضرت محسن، حضرت زينب، حضرت ام کلثوم ﷺ اولادونه وو .

خولة بنت جعفر بن قيس الحنفية البکرية د حرب اليمامې په بنديانو کې وه ددېنه يې يو زوی

وو محمد الاكبر او ده ته محمد الحنفية هم ويل کېدل .

الصهباء ام حبيبة بنت ربيعة التغلبية ددېنه يې عمر بن علي، رقية بنت علي ماشومان وو .

امامة بنت ابي العاص بن الربيع العبشمية القرشية (بنت زينب بنت رسول الله ﷺ) ددېنه يې محمد الاوسط بن علي وو .

ام البنين حضرت فاطمة بنت حزام بن خالد الكلابية ددې نه يې عباس بن علي، عثمان بن علي، جفر بن علي، عبد الله بن علي وو دا ټول په کربلا کې شهيدان شول .

ليلى بنت مسعود بن خالد التميمية (په کربلا کې شهيده شوه) ددې نه يې :

ابي بکر بن علي ، عبد الله بن علي ماشومان وو .

اسماء بنت عميس بن عاذ الخثعمية وه ددې نه يې يحيى بن علي ، محمد بن علي د يو روايت له مخې عون بن علي ماشومان وو .

ام سعيد بنت عروة بن مسعود الثقفية ددې نه يې رملة بنت علي او ا م الحسن بنت علي ماشوماني وې .

الصهباء ام حبيبة بنت زمعة بن بحر التغلبية ددېنه يې رقية بنت علي او ام عمر بنت علي ماشوماني وې .

محياة بنت امرئ القيس بن عدي بن اوس الکلبية ددېنه يې جارية بنت علي وه .

ضرار بن عبد المطلب (د رسول الله ﷺ تره)

د عبد المطلب دريم زوى وو په شعر ويلو کې يې ښه مهارت درلود او شعرونه به يې ويل دا تر هغه وخت وړاندې مړ شوى دى چې رسول الله ﷺ مبعوث شوى وو او دې مبارک دين ته يې دعوت شروع کړى وو او دده څخه کوم اولاد نه دى پاتې شوى .

الزبير بن عبد المطلب (د رسول الله ﷺ تره)

زبير بن عبد المطلب الهاشمي القرشي الکناني وو له پلار نه وروسته په مکه کې دى هم مشر سړى وو په شعرويلو کې يې خوږه ژبه او ښه دماغ درلودل او ښه شعر يې ويلو.

د رسول الله ﷺ په ماشوم توب کې هغه رحلت کړى وو څلور زامن يې وو عبد الله بن زبير بن عبدالمطلب، حجل بن زبير، طاهر بن زبير دا يې مشر زوى وو په همدې به ده ته آواز کېدو (ابو الطاهر) يوه يې لور وه ضباعة بنت الزبير .

عبد الله بن الزبير 8 (د رسول الله ﷺ د تره زوی)

دا عبد الله بن زبير بن عبدالمطلب وو مور يې عاتکه بنت ابي وهب المخزومية وه په شجاعت او جنګي مهارت کې يې تجربه درلوده د آس په سپرلۍ کې مشهور وو کله چې رسول الله ﷺ وفات شو په هغه وخت کې دی د ۳۳ کلونو وو په يوم اجنادين کې تر جنګ وړاندې کله چې د روميانو له لوري نه يو پهلوان را ووتلو او د مسلمانانو له لوري نه يې پهلوان وغوښتلو نو عبد الله بن زبير بن عبدالمطلب ور ووتلو هغه رومي يې قتل کړو بل را ووتلو د هغه سره يې وارونه تبادله کړل بالآخره يې په يو زورور وار سره په ورمېږه کې ووهلو وربانډې چيغه يې کړه در وايې خله زه د عبدالمطلب زوی يم هغه ددې وار سره بېرته ترينه و تښتېدو بيا جنګ ګرم شو او دی شهيد شو له صفونو څخه د وتلو په وخت کې حضرت عمرو بن العاص ورته ووېل مه ور وزه ده ورته ووېل نور مې صبر نه کيږي ... چې کله د جنګ د دريدلو نه وروسته پيدا کړل شو شهيد پروت وو په خوا کې ورسره لس کسان روميان مړه پراته وو چې ده وژلي وو د توري لاستی يې په لاس کې وو يوازې په مخ باندې يې ۳۰ زخمونه لګېدلي وو او د

اجنادين واقعه د هجرت په ديارلسم کال د جمادي الاول په آتلسمه د دوشنبې په ورځ وه .

ابو لهب بن عبدالمطلب (د رسول الله ﷺ تره)

خپل نوم يې عبدالعزى وو په ابو لهب باندې يې شهرت درلود په ابو عتبة سره هم يادېدو او ده ته ابو لهب لقب يې پلار ددې امله ورکړى وو چې دا ډېر ښائسته وو هغه به ورته ويل چې دده مخ داسې رڼا کوي لکه لمبې چې ترې پورته کيږي کله چې محمد ﷺ پيدا شو ده ته يې يوې وينزې را منډه کړه ورته ويل يې : زيرى درکوم وراره دې پيدا شو ده ددې زيري په خوشحالۍ کې هغه ازاده کړه لکن کله چې رسول الله ﷺ مبعوث شو او د حق دين لور ته يې خلک ور وغوښتل او خلک يې د بتانو له عبادت څخه منع کول شروع کړل دا د زمکې په مخ باندې اول کس وو چې د رسول الله ﷺ دښمني يې په غاړه واخيسته او هغه وخت چې رسول الله ﷺ عام او په ښکاره سره دعوت کول شروع کړل نو د صفا د غونډۍ سر ته وختلو او آواز يې وکولو اى د فهر اولاده ، اى د عدي اولاده

.... تولو خلکو کوښښ وکولو چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم خوا ته راشي او چې کله دوی د رسول الله صلی الله علیه وسلم دا اوازونه چې دوی ته یې کول واورېدل نو چې څوک نشوای را وتلی نو یې څوک ور ولېږل چې ته ورشه دا اوازونه د څه په اړه دي او دا څوک دي چې چېغې وهي؟ چې کله دوی را ټول شول رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل: که زه تاسې ته ووایم چې دلته په وادي کې د آسونو قافله ده او هغه په تاسې باندې حمله کوي تاسې زما دا خبره منئ ؟ دوی ورته وویل هو مونږ ستا خبره منو تاتر اوسه پورې په کومه خبره کې دروواغ نه دي ویلي رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل بیا زه تاسې ته د دردناک عذاب نه وېره درکوم ... ابو لهب ورته وویل تباه شې ددې لپاره تا مونږ را غوښتي وو.. بیا قرآني آیتونه نازل شول :

سورة لهب

تَبَّتْ يَدَآ أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿١﴾ مَآ أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُۥ وَمَا كَسَبَ ﴿٢﴾ سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿٣﴾ وَٱمْرَأَتُهُۥ حَمَّالَةَ ٱلْحَطَبِ ﴿٤﴾ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍۭ ﴿٥﴾

ترجمه : هلاک د وي دواړه لاسونه د ابي لهب (یعني دی په خپله) دفع به نه کړي دده نه هېڅ شی دده مال او هغه څه چې ده کړي دي و به رسيږي هغه اور ته چې د لمبو خاوند وي او ښځه دده پورته کونکې د خسو (خاشاکو) د هغې په غاړه کې یوه رسۍ ده چې د خورما د ونې له پټوکي نه جوړه شوېده .

پدې وخت کې د رسول الله ﷺ د دوو لوراني رقية او ام کلثوم نکاح د دده د دوو زامنو عتبه او عتيبة سره شوې وې چې تر اوسه پورې یې واده لا نه وو شوی ددې آيت تر نزول وروسته یې خپلو زامنو ته د خپل سر قسم ورکړو او ورته یې وويل چې د محمد ﷺ دواړه لوراني طلاقې کړي پدې سره به هم یو ډول تکليف حضرت محمد ﷺ ته ورسيږي .

عتبه یې راساً طلاقه کړه او عتيبة ته یې د مکې خلک هم راغلل ورته ويل یې ته چې له چا سره غواړې له هغه سره به مونږ ستا نکاح وتړو لکن د محمد ﷺ لور ور طلاقه کړه ده ورته وويل که تاسې ماته د ابان بن سعيد بن العاص او یا د سعيد بن العاص لور په نکاح راکړئ نو زه به د محمد ﷺ لور ورطلاقه کړم بيا دوی د سعيد ابن العاص لور ده ته په نکاح کړه او ده د رسول الله ﷺ لور حضرت ام کلثوم رضی الله تعالی عنها طلاقه کړه او کله چې د شام په سفر روانېدو ددې

لپاره چې خپل پلار به خوشحال کړي را روان شو ویل زه تر سفر وړاندې رسول الله ﷺ ته لږ تکلیف ورکول غواړم راغلو رسول الله ﷺ ته په مخ کې و دریدو ورته ویل یې : إني کافر بالنجم إذا هوى، وبالذي دنا فتدلى (زه پدې آیتونو باندې کافر یم) بیا یې د رسول الله ﷺ مخ مبارک ته ناړې ور تف کړې رسول الله ﷺ ورته ښېراه وکوله د هغې ښېرا د قبلیدو په نتیجه کې لدې سفر نه را ستون نه شو .

د ابو لهب په اړه په پورتني سورت کې ویل شوي دي چې دی به د دوزخ اور ته ورسیږي علماء کرام فرمایي دا سورت پخپله لویه معجزه ده چې دا سورت د ابي لهب له مرګ نه لس کاله وړاندې نازل شو پدې لسو کلونو کې ده د قرآن کریم په اړه د اسلام او درسول الله ﷺ په اړه د هېڅ ډول درواغو جوړولو نه مخ نه اړولو لکن پدې لسو کلونو کې ده ته دا په زړه کې ورنغلل چې راځه خپل اسلام اعلان کړه نو پخپله به ښکاره شي چې په قرآن کریم کې درواغ راغلي دي ځکه په هغه کې دي چې زه دوزخي یم او دادي ا وس خو ما اسلام قبول کړو ...

دی د بدر جنګ ته نه وو راغلی په یو بل کس العاص بن هشام بن مغیرة دده څلور زره درهمه قرض وو هغه ته یې وویل زه به تاته خپل قرض معاف کړم زما په ځای د بدر جنګ ته لاړشه هغه

چې غريب سړی وو دده سره يې دا ومنله او دده په ځای جنګ ته لاړو په ده باندې د معدې بيماري ولګېده او د بدر نه اوه ورځې وروسته مړ شو .

دده ښځه اروی بنت حرب بن امية نوميده په ام جميل سره مشهوره وه د ابي سفيان خور وه ده چې رسول الله ﷺ ته ځومره تکليف ورکولو هغې ورسره مرسته کوله .

دده څخه دری زامن او يوه لور پاتې شول .

الصحابي عتبة بن أبي لهب (وروسته په اسلام مشرف شوی دی)

الصحابي معتب بن أبي لهب (ده ته هم د اسلام شرف ورکړی دی)

عتيبة بن أبي لهب (دا هماغه کس وو چې رسول الله ﷺ ورته ښېراه کړې وه او د شام په سفر کې زمري ښکار کړو)

الصحابية درة بنت أبي لهب (دا د ابي لهب لور وه د اسلام په شرافت برياله شوې وه)

عتبة ❽ بن ابي لهب (د رسول الله ﷺ د تره زوی)

دا عتبة بن ابي لهب وو چا ته چې رسول الله ﷺ تر بعثت وړاندې خپله لور په نکاح ورکړې وه لکن کله چې رسول الله ﷺ اسلام ته دعوت شروع کړو ده د رسول الله ﷺ سره د کینې د ښکاره کولو او د خپل پلار د خوشحال کولو لپاره هغه مبارکه طلاقه کړې وه بیا حضرت عثمان ❽ په نکاح کړه کله چې مکه فتح شوه رسول الله ﷺ حضرت عباس ❽ ته وفرمایل :

ستا دوه وریرونه معتب او عتبه نه ښکاره کیږي هغه چېرته دي؟

حضرت عباس ❽ ورته وویل هغه هم د نورو مشرکینو سره په یو ځای تښتېدلي دي رسول الله ﷺ ورته وفرمایل ورشه هغوی ماته راوله .

حضرت عباس ﷺ پسې ورغلو هغوی یې پیدا کړل چې له مکې نه بهر وو او زړه یې نشوای کولی چې مکې ته ننوزي حضرت عباس ❽ ورته وفرمایل راځئ رسول الله ﷺ تاسې دواړه غواړي .

دوی دواړه زر د حضرت عباس ❽ سره را روان شول د رسول الله ☸ په خدمت کې حاضر شول رسول الله ☸ ورته اسلام ور وړاندې کړو هغوی اسلام قبول کړو رسول الله ☸ د دوی په اړه وویل : ما له الله ① نه وغوښتل چې دا دوه د تره زامن ماته راکړه بیا الله ① ماته راکړل . بیا رسول الله ① د دوی دواړو په مینځ کې روان وو جومات ته ننوتلو او په حنین کې دواړه ورونه د رسول الله ☸ سره ملګري وو او په هغه کسانو کې وو چې تېښته یې نه وه کړې .

معتب ❽ بن ابي لهب (د رسول الله ☸ د تره زوی)

دا هم د ابي لهب زوی وو مور یې ام جمیل د ابي سفیان ابن الحرب خور وه چې په قرآن کریم کې په حمالة الحطب باندې یاده کړل شویده د خپل ورور عتبة سره په یو ځای د مکې د فتح په ورځ په اسلام مشرف شو په حنین کې یې د رسول الله ☸ ملګري وکوله او په هغه کسانو کې وو چې په شا ونه تښتېدل تر اسلام وروسته یې د رسول الله ☸ په ټینګه سره ملګرتیا وکوله او رسول الله ☸ هم په

مینه ورته کتل او ویل به یې له الله ① نه مې دا دوه د تره زامن وغوښتل الله ① راکړل .
د ابي سفیان د لور عاتکة سره دده واده شوی وو او عبد الله، محمد، أبو سفیان، موسی، عُبید الله، سعید، زامن یې وو یوه لور یې وه خالدة نومیده دهغې مور ام عمرو بنت المقوم بن عبدالمطلب وه ابو مسلم، مسلم او عباس هم دده زامن وو له مختلفو میرانو څخه بل زوی یې عبدالرحمن بن معتب وو .

مصعب بن عبد المطلب (د رسول الله ☸ تره)

ده ته غیداق هم ویل کېدل مور یې خزاعیة وه د مور لخوا یې عوف بن عبدالعوف بن الحارث بن زهرة بن کلاب وو دا د رسول الله ☸ تربعثت مخکې په حق رسېدلی وو د رسول الله ☸ ملاقات یې نه وو نصیب شوی او دده څخه کوم اولاد هم نه دی پاتې شوی .

مقوم بن عبدالمطلب (د رسول الله ☸ تره)

دا هم په ماشوم توب کې په حق رسېدلی وو او رسول الله ﷺ یې نه وو لیدلی څرنګه چې دی په ماشوم توب کې په حق رسېدلی وو نو اولاد یې هم نه وو پاتې شوی .

قثم بن عبدالمطلب (د رسول الله ﷺ تره)

دا هم د عبدالمطلب زوی او درسول الله ﷺ تره وو دا هم په خپل ماشوم توب کې په حق رسېدلی وو نه د رسول الله ﷺ او د اسلام شرف ور ته رسېدلی دی او نه ترېنه کوم خلف او اولاد پاتې شوی دی .

المغيرة بن عبدالمطلب (د رسول الله ﷺ تره)

دا هم د عبدالمطلب زوی او درسول الله ﷺ تره وو دا هم په خپل ماشوم توب کې په حق رسېدلی وو نه د رسول الله ﷺ او د اسلام شرف ور ته رسېدلی دی او نه ترېنه کوم خلف او اولاد پاتې شوی دی .

عبدالله بن عبدالمطلب (د رسول الله ﷺ والد)

نسب يې :

د پلار له لوري : عبد الله بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف بن قصي بن كلاب بن مرة بن كعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالك بن النضر بن كنانة بن خزيمة بن مدركة بن إلياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان.

مور يې : فاطمة بنت عمرو بن عائذ بن عمران بن مخزوم بن يقظة بن مرة بن كعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالك بن النضر بن كنانة بن خزيمة بن مدركة بن إلياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان.

په تاريخ الطبري كې نقل شوي دي چې عبد الله د رسول الله ﷺ والد د خپل پلار تر ټولو كشر زوى وو او عبدالله ، زبير او ابو طالب له يوې مور څخه وو .

مخكې تېر شول چې كله عبدالمطلب د زمزم د كوهي كېندل غوښتل نو يې قريشو ته وويل راځي لما سره مرسته وكوئ لكن هغوى دده خبره ونه منله او پدې وخت كې دده يو زوى وو الحارث نو پدې وخت كې ده ارمان وكولو چې اوس مې ښه ځوانان

زامن وای نو لما سره به یې مرسته کړي وای او پدې وخت کې یې په ځان نذر کړه که چېرته الله ① ماته لس زامن راکړي نو زه به یو د الله ① لپاره قرباني کوم او ذبح کوم به یې .
کله چې یې لس زامن پوره شول نو عبدالله یا ددې امله چې لسم وو دده ذبح کول یې غوښتل او یا یې قرعه اندازي وکوله په ټولو کې دعبدالله په نوم ووتله نو یې قریش هم خبر کړل او دی یې د کعبې خوا ته را روان کړو پداسې حالت کې چې په ټولو زامنو کې ورته محبوب زوی همدا وو کله یې چې حلالولو ته راوستلو نو څرنګه چې عبدالله ډېر په ښو صفاتو باندې شکلی وو نو د هېچا زړه وربانډې نه کېدو چې دی دې ذبح کړل شي په خاصه توګه دده ماماګانو او دده سکه ورور ابو طالب او نورو قریشو په عبدالمطلب باندې ټینګار وکولو ترڅو عبدالله حلال نه کړي بیا عبدالمطلب ورته وویل نو ښه ده زه د خپل نظر سره څه وکوم ؟
یوه ښځه راغله هغې ورته وویل چې د لسو اوښانو او عبدالله په مینځ کې پچه واچوئ که په عبدالله وخته نو لس اوښان نور ورسره زیات کړئ په همدې ډول لس لس وربانډې زیاتوئ ترڅو الله ① په اوښانو رضا شي نو په اوښانو باندې به پچه ووزي او عبدالله به وساتل شي .

دا خبره د عبدالمطلب خوښه شوه او همداسې یې وکول ترڅو د سلو اوښانو او عبدالله مقابله شوه نو په سلو اوښانو باندې پچه ووتله ټول خلک ورته خوشحال شول او عبدالمطلب هم ډېر زیات خوشحال شو او په خوشحالۍ سره یې سل اوښان حلال کړل او عبدالله یې ژوندی پرېښودو او ددې امله به رسول الله ﷺ ویل زه د ذبیحینو زوی یم یو حضرت اسمعیل چې حضرت ابراهیم ؑ ته د هغه د حلالولو امر شوی وو او بل زما پلار عبدالله په نذر کې حلالېدو ته را ویستل شوی وو .

عبدالله چې کله له ذبح نه وساتل شو نو په ټولو قریشو کې د پاکې او نظیفې کورنۍ ښائست حضرت آمنه بنت وهب یې ده ته په نکاح کړه د واده نه وروسته دی د یوې تجارتي قافلې سره د شام په سفر باندې روان شو له هغې خوا نه چې را ستون شو دی بیمار شو او په مدینه منوره کې یې ماماګان وو د هغوی په ځای کې له قافلې نه پاتې شو بیماري یې اوږده شوه او د یوې میاشت بیماري تېرولو نه وروسته د هجرت نه ۵۳ کاله وړاندې په حق ورسېدو او هماغلته خاورو ته وسپارل شو تر یو څو کلونو وړاندې پورې یې قبر معلوم وو او معلوم کړل شوی وو دار النابغة نومي ځای کې وو بیا هغه نښې او نشانیانې ورڅخه لرې کړل شوې او له خلکو نه ورک شو او د وفات په وخت کې نوی ځوان د پنځه ویشتو

کلونو وو کله چې عبدالمطلب دده له مرګ نه خبر شو ډېر زيات وربانديې خفه شو او د رسول الله ﷺ مور آمنه بي بي هم دده په جدايي باندې ډېره زياته و ځوريده او پدې وخت کې رسول الله ﷺ لا په حمل کې وو چې ده له دنيا نه رحلت وکولو .

او د رسول الله ﷺ نه بغير يې نور کوم اولاد نه وو .

حضرت عباس بن عبدالمطلب ❽ (د رسول الله ﷺ تره)

نسب يې :

د پلار له لوري : العباس بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف بن قصي بن كلاب بن مرة بن كعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالك بن النضر بن كنانة بن خزيمة بن مدركة بن إلياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان .

مور يې : نتيلة بنت جناب بن كليب بن مالك بن عبد مناف بن عمرو بن عامر بن زيد بن عبد مناة بن عامر بن سعد بن الخزرج بن تيم اللات بن النمر بن قاسط بن هنب بن أفصى بن دعمي بن جديلة بن أسد بن ربيعة بن نزار بن معد بن عدنان .

حضرت عباس ❽ د رسول الله ☸ داسې تره وو چې له رسول الله ☸ څخه دوه او يا درى کاله مشر وو له ورکتوب نه د دوارو په مينځ کې مينه او خلوص موجود وو لکن کله چې رسول الله ☸ پاک دين اسلام ته د خلکو په راغوښتلو باندې شروع وکوله نو حضرت عباس ❽ په اول کې خپل اسلام اعلان نه کړو د فتح په کال باندې ئې خپل اسلام ښکاره کړو ددې امله ځينو مورخينو دى مبارک په هغه کسانو کې شمار کړى دى چې وروسته په اسلام مشرف شوي دي لکن د ځينو نورو تاريخي آثارو نه ښکاره کيږي چې دى مبارک له هغه کسانو څخه وو چې د اسلام په شروع کې په اسلام مشرف شوي وو لکن د رسول الله ☸ په امر او مشوره سره د حرم د خدمت لپاره د پاتې کېدلو په خاطر ده خپل اسلام پټ ساتلى وو حضرت رافع ❽ د رسول الله ☸ خادم وو هغه فرمايي زه د حضرت عباس ❽ غلام وم د اسلام په سر کې زمونږ کور ته اسلام را ننوتلى وو حضرت عباس ❽ مسلمان شوى وو بيا ام الفضل ايمان قبول کړو او مسلمانه شوه او بيا زه هم مسلمان شوم او حضرت عباس ❽ خپل اسلام پټ ساتلى وو.

د هغه مورخينو له نظره چې هغوى وايي حضرت عباس ❽ په هغه مسلمانانو کې دى چې د اسلام په اول کې په اسلام مشرف شوي وو د هغوى له نظره

حضرت عباس ❽ د بدر له غزا څخه لا پخوا په اسلام مشرف شوی وو لکن خپل اسلام یې پټ ساتلی وو لکن قریشو به هروخت دده په حرکاتو باندې شک کولو لکن داسې څه لاره یې نشوای پیدا کولی چې ده ته یې ښکاره خبره کړې وای او یا یې له ده څخه په ښکاره سره پوښتلې وای لکه چې په روایاتو کې راغلي دي رسول الله ﷺ حضرت عباس ❽ ته امر کړی وو چې په مکه کې دې پاتې شي او په مکه کې حاجیانو او د حرم خدمت چې د بني هاشم د کورنۍ وظیفه وه ده ته ورپاتې وو او کول یې غوښتل .

کله چې د عقبې د دوهم بیعت په مهال له مدینې منورې نه مکې مکرمې ته د حج په وخت کې ۷۳ کسان نارینه صحابه ﷺ او دوه زنانه رضی الله تعالی عنهما ددې لپاره مکې ته لاړل چې د رسول الله ﷺ سره بیعت وکوي او هغه ته ډاډ ورکړي که هغه ﷺ مدینې منورې ته هجرت کول غواړي نو دوی تیار دي چې هغه ﷺ په هر قیمت وساتي نو د ددې خبرې راز رسول الله ﷺ صرف خپل تره عباس ❽ ته وویل ځکه حضرت عباس ❽ داسې کس وو چې رسول الله ﷺ ورباندې په هر ډول حالت کې اعتماد کولو د هغه صحابه وو سره د عقبې سره د نیمې شپې د پټ ملاقات وعده وکول شوه دوی راغلل د رسول الله ﷺ

انتظار یې کاوه چې رسول الله ﷺ د خپل تره حضرت عباس ؓ سره په یو ځای هلته ورغلو او ټولو صحابه وو ۷۳ نارینه او دوو زنانه وو یو یو د رسول الله ﷺ سره د پوره وفا او ایمانداري او تر آخره وسه پورې د ده ﷺ نه د دفاع کولو بیعت وکولو حضرت عباس ؓ دې انصارو مسلمانانو ته خبرې کولې ورته یې وویل (ای د خزرج خلکو تاسې ته معلومه ده چې محمد ﷺ زمونږ له ډلې څخه دی او مونږ دی له خپل قوم څخه ساتلی دی زمونږ سره چې دی اوسي څوک ورته څه نشي ویلی او په خپل قوم کې د عزت خاوند دی او په خپله خوا کې داسې کسان لري چې له ده څخه دفاع وکوي لکن اوس دی تاسې ته درتلل غواړي او لتاسې سره پیوست کېدل غواړي که چېرته تاسې ته شکاره کیږي چې تاسې له دوی سره خپلې کړې وعدې رښتیا کولئ شئ او هغه کسان چې دده په خلاف وي تاسې دی له هغوی څخه ساتلئ شئ نو بیا صحیح ده او که تاسې دی وروسته ددې چې تاسې ته درشي دی شکته کول غواړئ او دده مرسته نشئ کولی نو د همدې اوس وخت نه یې پرېږدئ دی دلته ښه په عزت کې دی او دلته دده په قوم کې دومره کسان شته چې له ده څخه دفاع وکوي) حضرت عباس ؓ چې په شپه کې دا خبرې کولې سترګې یې د انصارو په مخونو کې خښولې او د هغوی مخونو ته به یې کتل

او دهغوی د مخ تاثیر به یې ځارلو چې معلومه کړي دوی به د رسولالله ﷺ سره وفا وکوي او که الله ① مه کړه هسې دوکه ده ..

او حضرت عباس ❽ خپلو خبرو ته دوام ورکړو او د پوره ذکاوت او زیرکتیا نه یې کار واخیستو دوی ته یې وویل چې تاسې له جنګ سره مخ شئ تاسې پوهیږئ چې د خپل دښمن سره څنګه جنګ وکوئ؟ نو دده زیرکتیا ددېنه معلومیږي چې دی اوس پدې خبره پوهېدو چې د اسلام او د کفر جنګ به واقع کیږي نو یې ورته وویل : آیا که جنګ واقع شي انصار به د رسول الله ﷺ له لوري نه وجنګیږي ؟ پدې وخت کې عبدالله بن عمرو بن حرام ورته ځواب ورکول غوښتل او ورته یې وویل : قسم د په الله وي مونږ دهغه کسانو څخه یو چې مونږ پوهیږو جنګ څنګه وکوو مونږ له ډېرو جنګونو څخه تېر شوي یو او په پشت پشت له پلرونو څخه راته پاتې شوی دی مونږ په غیشو ویشتل کوو ترڅو ختم شي بیا په نیزو باندې وهل کوو ترڅو ماتې شي بیا په تورو باندې جنګ کوو ترڅو مونږ مړه کړي او یا دښمن مړ کړو ..

حضرت عباس ❽ ورته وویل : صحیح ده چې تاسې د جنګ خلک یاست په تاسې کې زغرې شته؟

دوی ورته وویل : هو زمونږ سره مختلف ډوله زغري دي ... بیا د رسول الله ﷺ او د انصارو

مسلمانانو په مینځ کې خبرو ادامه پیدا کړه کله به چې بیا وروسته په مدینه منوره کې دهغه شپې د خبرو ذکر کېدو نو رسول الله ﷺ به ویل په هغه شپه باندې زما تائید په حضرت عباس ❽ سره شوی وو .

لکه مخکې چې تېر شول سره ددې چې حضرت عباس ❽ خپل اسلام پټ ساتلی وو لکن د قریشو وربانديې شک وو چې دی پټ مسلمان شوی دی تردې چې د بدر وخت راغلو او د امتحان کولو لپاره بهترینه موقع وه نو یې دی هم مجبور کړو چې له دوی سره باید د بدر مقام ته جنګ ته لاړ شي او داسې جنګ په ده باندې اوس تحمیل شو چې نه ده غوښتل او نه یې په عقیده کې دا وو چې دا جنګ کول ښه کار دی کله چې د بدر په میدان کې صفونه سره مخامخ شول جنګ خپلې لحظې سختې کړې نو رسول الله ﷺ آواز وکولو ویل یې (زه خبر شوی یم چې ځینې خلک د بني هاشم او نورو څخه په زور را ویستل شوي دي هغوی له مونږ سره جنګ کول نه غواړي څوک چې د هغوی سره مخامخ شول مه یې وژنئ څوک چې د ابو البختري سره مخامخ شي هغه د نه وژني ، څوک چې د عباس بن عبدالمطلب سره مخامخ شي هغه د نه وژني دا په زور جنګ ته راوستل شوي دي .

ابو الیسر دده په اړه فرمایي چې د بدر په میدان کې مې پیدا کړو لکه بت داسې ولاړ وو او

له سترګو نه يې اوښکې را روانې وې ما چې ولید ورته مې وويل الله ① دې درته له خپلوان نه جزا درکړي ته د خپل وراره سره جنګ کوې او دهغه د دښمن مرسته کوې؟ ده راڅخه پوښتنه وکوله څه وشول؟ هغه ته خو به مرګ نه وي رسېدلی؟ ما ورته وويل الله ① دهغه ساتونکی او ناصر دی ده راڅخه وپوښتل اوس ته لما څه غواړې؟ ما ورته وويل زه تا بندي کول غواړم رسول الله ﷺ ستا له وژلو څخه منع کړېده ... ده راته وويل : د رسول الله ﷺ دا له مونږ سره اوله مهرباني نه ده بيا مې را ونيولو او رسول الله ﷺ ته مې راوستلو رسول الله ﷺ را څخه پوښتنه وکوله يا اباالیسر دا دې څنګه ونيولو؟ ما ورته وويل : يو کس را سره مرسته وکوله چې نه مې تر دې دمه لا وړاندې ليدلی وو او نه مې وروسته بيا وليدو په داسې داسې ډول وو (دهغه کس صفات مې ورته وويل) کله چې حضرت عباس ❽ ژوندی نيول شوی وو او د بنديانو په ټولي کې ولاړ وو نو رسول الله ﷺ څرنګه چې له ده سره زياته مينه کوله نو ددې امله رسول الله ﷺ ته خوب نه ورتلو چا ورځخه دده د ناقراري د وجې پوښتنه وکوله ده ﷺ ورته وويل : د عباس د څنځير آواز مې تر غوږ کېږي نا قراره کوي مې يو مسلمان ورپاڅېدو د حضرت

عباس زنځیر یې پرې خلاص کړو کله چې ده ته وویل شول چې حضرت عباس ❽ اوس تړلی نه دی نو ده امر وکولو چې ټول بندیان خلاص کړئ ځکه ده نه غوښتل چې د عامو بندیانو او د حضرت عباس ❽ دې فرق وي .

کله چې په بندیانو باندې فدیه مقرره شوه نو حضرت عباس ❽ ورته وویل (یا رسول الله ☸ زه خو مسلمان وم لکن قریشو زه په زور جنګ ته راوستم) رسول الله ☸ ورته وویل : (الله ① ستا په اسلام باندې خبر دی که داسې وي لکه ته چې وایې نو الله ① به یې اجر او عوض درکړي لکن په ښکاره کې خو ته زمونږ د دشمن په ډله کې وې د خپل ځان فدیه هم ورکړه، د خپلو دوو وریرونو نوفل بن حارث بن عبدالمطلب او عقیل بن ابي طالب بن عبدالمطلب فدیه هم ورکړه او د خپل ملګري عتبة بن عمرو بن جحدم فدیه هم ورکړه) ده وویل (دومره پیسې لما سره نشته یا رسول الله☸) رسول الله ☸ د معجزې په ډول هغه ته وویل (ولي هغه مال څه شو چې تا او ستا کور واله ام الفضل پټ په یو ځای کې خښ کړو بیا دې ورته وویل که پدې سفر کې په ما څه وشول دا مال به زما د زامنو فضل ، عبدالله او قثم لپاره وي؟) ده ورته وویل : (والله یا رسول الله زه پوهېږم چې ته د الله ① رسول یې او دا یوه داسې خبره وه چې

زما او ام الفضل نه بغیر وربانديٍ نور هيڅوک نه وو خبر .. بیا يې د خپل ځان او وريرونو او خپل حلیف ټولو فدیه ورکړه رسول الله ﷺ ورته دعا وکوله مونږ ته دي حساب را پوره کړو الله ① یې د تاته در پوره کړي ځرنګه چې دی مسلمان وو نو د رسول الله ﷺ د دعا قدر یې کولو او وربانديٍ خوشحال کېدو او بیا وروسته دی هم فرمايي چې ماته الله ① ددې ډیر ښه عوض راکړو الله ① راته شل غلامان راکړل ټول د کار خلک وو او ددې سره سره زه د الله ① مغفرت او بښنه هم د ځان لپاره غواړم نو داسې حضرت عباس د خپل ځان او د دريو کسانو نورو فدیه ورکړه او مکې ته راغلو ددېنه وروسته به قریشو په ده بانديٍ هيڅ ډول شک نه کولو او نه به یې دی تنګولو ځکه ځنګه وضع چې د عامو بندیانو سره شوې وه همداسې له دوی سره هم شوې وه

کله چې په حنین کې په مسلمانانو بانديٍ هغه وخت حالات ډیر سخت شول چې د دښمن د کمین سره مخامخ شول او هغوی په مسلمانانو بانديٍ په یو دم شروع وکوله او مسلمانان یې شا تګ ته اړ ایستل نو رسول الله ﷺ په خپله سپینه قچره بانديٍ سپور وو خلکو ته یې آواز وکولو (ای خلکو زما خوا ته راشئ زه رښتونی نبي او د عبدالمطلب زوی یم) پدې ساعت کې ډیر کم کسان د رسول الله

سره په خوا کې جنګ او له رسول الله ﷺ څخه دفاع ته ټینګ شول د هغه کسانو په سر کې حضرت عباس ؓ هم وو کله چې رسول الله ﷺ ده ته وویل چې انصارو او نورو مجاهدینو ته په لوړ آواز سره چغه وکوه چې دېخوا ته راشي نو الله ﷻ چې ده ته ډېر ښکلی او لوړ آواز ورکړی وو نو په خپل آواز سره یې چیغه کړه (ای انصارو مجاهدینو ای هغه کسانو چې د رسول الله ﷺ سره مو په جهاد او نه تېښته باندې بیعت کړی دی) کله چې مجاهدینو دا آواز واورېدو ټولو ویل (لبیک لبیک) او د رسول الله ﷺ لوري ته یې ورمنډه کړه او لږ ساعت نه وو تېر چې د رسول الله ﷺ په ماحول کې اویا کسان فدایان را ټول شول او نور هم بېرته د رسول الله ﷺ لور ته را روان شول د یو څو لحظو سخت جنګ نه وروسته د جنګ نقشه بدله شوه کفارو ماتې وخوړه الله ﷻ مسلمانانو ته فتح ورکړه .

رسول الله ﷺ یو ځل د خلکو نه پوښتنه وکوله : د زمکې په مخ باندې الله ﷻ ته تر ټولو ګران څوک دي؟ ورته وویل شول ته یا رسول الله ﷺ بیا ده وویل حضرت عباس له ما څخه دی او زه له عباس څخه یم ، هغه کسان چې مړه شوي دي هغوی ته ښکنځل مه کوئ ژوندیو ته ورباندې تکلیف رسیږي (یعني ابي لهب اګر که د کفر په حالت کې مړ دی

هغه ته ښکنځل مه کوئ دوه زامن او يوه لور يې اوس صحابه دي هغوی پرې خفه کيږي ابو جهل اګر که د کفر په حالت کې ووژل شو لکن زوی يې حضرت عکرمة ❽ بن ابي جهل اوس جليل القدر صحابي دی هغه پرې خفه کيږي .

د حضرت عمر ❽ په زمانه کې چې يو کال سخته وچ کالي شوه ډير وخت باران نه وو شوی خلک سخت وارخطا وو باران نه کېدو نو مسلمانان د باران غوښتلو لپاره دښتې ته ووتل حضرت امير المؤمنين عمر فاروق ❽ د حضرت عباس ❽ ښی لاس په لاس کې ونيولو او دعا يې وکوله ويل يې : ای الله ① مونږ به ستا دنبي په ستركو باران غوښتو هغه وخت هغه زمونږ په مينځ کې وو اوس هغه زمونږ په مينځ کې نشته ای الله ① اوس يې د رسول الله ☸ د تره حضرت عباس ❽ په ستركو درڅخه غواړو ا ی الله ① په مونږ باندې باران وکوه خلک په دې ځای کې له دعا او مانځه څخه نه وو فارغ شوي چې په شنه اسمان کې وريځې سره را ټولې شوې او باران شروع شو خلکو ټولو حضرت عباس ❽ ته غاړې ورکولې او هغه يې ښکلولو .

د جمعې په ورځ د رجب په ١٤مه نېټه د هجرت په ٣٢ کال يو آواز وشو : الله ① د په هغه کسانو باندې رحم وکوي چې عباس بن عبد المطلب يې ليدلی وو ... ددې آواز مطلب دا وو چې هغه

وفات شو پدې وخت کې دده مبارک عمر ٨٦ کاله وو خلک را ووتل چې په جنازه کې يې شرکت وکوي ډېر زيات خلک را ټول شوي وو دريم خليفه حضرت عثمان بن عفان ❽ يې د جنازې مونځ وکولو او په بقيع کې خاورو ته وسپارل شو .

دده مېرمن حضرت ام الفضل رضى الله تعالى عنها (لبابة بنت الحارث بن حزن) د حضرت ام المومنين حضرت سيده ميمونة رضى الله تعالى عنها خور وه الله ① ورته لس زامن ورکړي وو .

الفضل بن عباس، عبدالله بن عباس، عبيد الله بن عباس، قثم بن عباس، عبدالرحمن بن عباس، معبد بن عباس، الحارث بن عباس، کثير بن عباس، عون بن عباس او تمام بن عباس .

الفضل بن عباس 8 (د رسول الله ﷺ د تره زوی)

دا حضرت الفضل بن عباس بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف القرشي الهاشمي وو په ابو عبدالله او ابو محمد سره هم یادیدو مور یې ام الفضل لبابة بنت الحارث د رسول الله ﷺ د بي بي حضرت ام المومنین میمونة رضی الله تعالی عنها خور وه او حضرت عباس 8 ته هم دده له امله ابو الفضل او مور ته یې ام الفضل ویل کېدل د حضرت عباس 8 په اولادونو کې تر ټولو مشر وو .

دده په اړه ویل کیږي کله چې حضرت ابراهیم د رسول الله ﷺ ماشوم زوی په حق رسېدلی وو غسل هم ده ورکړی وو او قبر ته هم ده پخپله داخل کړی وو او اسامة بن زید ورسره مرسته کړې وه .

دی هم له هغه کسانو څخه وو چې د حنین په جنګ کې په هغه وخت کې چې مسلمانانو ماتې وخوړه له رسول الله ﷺ څخه نه وو تښتېدلي د حضرت علي بن ابي طالب نه په مسند امام احمد بن حنبل کې روایت نقل شوی دی چې رسول الله ﷺ په اوښه بانې سپور وو په عرفات کې پداسې حالت کې ولاړ وو چې

الفضل ❽ يې شا ته پسې سپور کړی وو (حضرت الفضل ډېر ښائسته د سپين مخ او تورو وېښتانو مالک وو) يوه ځوانه ښځه رسول الله ﷺ ته راغله ورته ويل يې يا رسول الله زما پلار زوړ سړی دی او حج وربانديې فرض شوی دی لکن هغه حج نشي کولی داسې کېدای شي چې زه يې د هغه په ځای وکوم؟ رسول الله ﷺ ورته وويل : هو ! حضرت الفضل بن عباس ❽ په هغه ښځه پسې کتل رسول الله ﷺ يې په مخ باندې لاس ور کېښودو او دهغه مخ يې له ښځې څخه واړولو .

وروسته بيا چا ورڅخه پوښتنه وکوله : يا رسول الله ﷺ مونږ ته وليدې چې د الفضل بن عباس مخ دې ډېر په تېزۍ سره دهغه ښځې له خوا څخه واړولو؟ ده ورته وويل ځکه چې هغه يوه ځوانه ښځه او دا يو ځوان هلک وو نو زه وډار شوم که دا ورته وګوري هسې نه چې د دوی دواړو په مينځ کې شيطان ورننوزي .

دا مبارک هغه کس وو چې د رسول الله ﷺ سره په حنين کې په غزوة کې شريک وو په حجة الوداع کې ورسره شريک وو او کله چې رسول الله ﷺ وفات شو حضرت علي ❽ ورته غسل ورکولو او ده مبارک ❽ اوبه وربانديې اچولې .

ﷲ ① په علم الحديث کې ورته ښه مهارت ورکړی وو او لاندې کسانو ورڅخه روايت کړی دی او په علم الحديث کې دده مبارک ❽ شاگردان وو .

ربيعة بن الحارث بن عبد المطلب.

رفيع بن مهران.

سليمان بن يسار.

عامر بن واثلة.

عباس بن عبيد الله بن عباس القرشي الهاشمي.

أبو هريرة (عبد الرحمن بن صخر).

عبد الله بن عباس بن عبد المطلب القرشي الهاشمي.

عكرمة مولى ابن عباس.

كريب بن أبي مسلم مولى ابن عباس.

د مجاهدينو په قافله کې د شام لوري ته ووتلو هلته د لګېدلې وبا له امله د هجرت په ۱۸ کال د حضرت عمر الفاروق ❽ د خلافت په زمانه کې وفات شو اولادونه تري نه وو پاتې صرف يوه لور يې وه ام کلثوم نومېده او حضرت حسن بن علي ❽ په نکاح کړې وه بيا يې په مېنځ کې جدايي راغله بيا حضرت ابو موسى الاشعري رحمه الله په نکاح کړه .

حضرت عبدالله بن عباس (د رسول الله ﷺ د تره زوی)

داحبر الأمة ، فقيه العصر ، إمام التفسير حضرت عبدالله بن عباس بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبد مناف وو او مور يې ام الفضل لبابة بنت الحارث وه

مېرمن يې شميلة بنت أبي حناءه بن أبي أزيهر بن أنيس بن الخيسق بن مالك بن سعد بن كعب بن الحارث بن عبد الله بن عامر بن بكر بن يشكر بن مبشر بن صعب بن دهمان بن نصر بن زهران.

رسول الله ﷺ ورته په ماشوم توب کې حبر الامة لقب ورکړی وو کله چې رسول الله ﷺ وفات کېدو دده عمر ۱۳ کاله وو د رسول الله ﷺ ډېر زيات حديثونه يې روايت کړي دي او ټولو صحابه وو به د استاذ په نظر ورته کتل په مکه مکرمه کې تر هجرت ۳ کاله وړاندې پيدا شوی وو لوی بخت الله ① ورته دا ورکړی وو چې رسول الله ﷺ به هروخت ورته دعا کوله چې الله ① دې دده جوف له علم نه ډک کړي الله ① د دی نيک کړي چې وړوکی وو رسول الله ﷺ به ځان ته رانېږدې کړو وبه يې ويل : اللهم فقهه في الدين وعلمه التأويل (ای الله ① په دين کې يې پوه کړه او په علم التاويل کې ورته

مهارت ورکړه) د رسول الله ﷺ سره د دومره کم عمر سره سره او د ماشوم توب د ددورې سره ده له رسول الله ﷺ نه ۱٦٦۰ احادیث روایت کړي دي .

د دین د طلب په اړه دی ❽ خپله فرمایي :کله چې رسول الله ﷺ وفات شو په انصارو کې زما یو ملګرى وو هغه ته ما وویل چې اګر که رسول الله ﷺ وفات شو خو په غټ تعداد صحابه اوس هم زمونږ په مینځ کې دي مونږ به هغوی ته ورځو او ددوی نه به دیني علوم زده کوو ، هغه راته وویل چې په دې موجوده صحابه وو کې به څوک داسې وي چې هغه تاته علم در وښیي؟ هغه اصلي د علم او برکت سرمایه (رسول الله ﷺ) خو لاړو ددې خبرو سره زما حوصله ماته نه شوه ما بیا هم کوښښ شروع کړو چې په هرځای کې به خبرېدم چې چا له نبي کریم ﷺ نه څه آورېدلي دي دهغه خواته به ورتلم پدې سره زه و توانېدم چې د انصارو نه مې ډېر معلومات را غونډ کړل او کله به چې په دې دوران کې کوم صحابي ته ورغلم او هغه به ویده وو ما به یې په دروازه کې خپل څادر خپور کړو او په انتظار به ورته کېناستم کله به داسې هم شول چې زما ځان او مخ به له ګرد نه خړ شول بیا به هم ما تر هغه وخته پورې صبر کولو چې هغه به را پاڅېدو او ما به ورسره رابطه وکوله په هغوی کې به ځینو راته ویل چې

ای عبدالله ته خو د رسول الله ﷺ د تره زوی یې تا به ځوک رالیږلي وو (بیا به مونږ درغلي وو) تا زمونږ ځای ته د راتلو تکلیف ولې کولو؟ ما به ورته ویل چې نه زه باید خامخاپه تاسې پسې راشم ځکه زه یو شاګرد او تاسې زما استاذان یاست یو کس چې ما ورته له اوږده وخت نه انتظار کولو لما پوښتنه وکوله چې له څه وخت نه انتظار یې؟ ما ورته وویل چې کافي اوږد وخت وشو چې دلته مې ستا د راتلو په تمه انتظار کولو هغه وویل ځومره د افسوس خبره ده ! خو ځوک به دې رالیږلو وو زه به دې را وپښ کړی وم ما ورته وویل چې ما تاته زما د ضرورت له امله تکلیف درکول نه غوښتل ما دا خپل کوښښ په همداسې توګه روان وساتلو تردې چې د خلکو د زده کړې لپاره زما لوري ته مخه کړه زما انصاري ملګري له هغه وخت نه دا خبره په خپل ذهن کې ساتلې وه او په ما پسې متوجه شوی وو او بیا یې ویل چې دې هلک یقیناً خپل ځان له مونږ نه هوښیار ښکاره کړو .

دده د فراخه علمیت له امله دده ته بحر ویل کېدو کله به چې پوښتنه ترې وشوه که د هغه خبرې ځواب به په قرآن کریم کې وو ده به ورته وویل او که به په حدیثو کې وو ده به له هغه ځای نه ورته وویل او که پدې دواړو کې به نه وو نو د کوم صحابي په سیرت کې به وو نو له هغه ځایه به یې ورته وویل او که پدې اړه پدې

دريو واړو کې څه معلومات نه وو نو په خپله رايه به يې ډېر ښه او اطمنان کونکی ځواب ورکړو .

او ده ❽ به خپله کله فرمايل د تفسير په اړه لما څخه پوښتنې وکوئ الله ① ماته داسې ژبه راکړې سوالونه به مې ډېر زيات کول الله ❽ داسې زړه راکړی دې چې ډېر ښه پوهيږي .

حضرت سعد بن ابي وقاص ❽ دده په اړه فرمايي : ما تر حضرت عباس ❽ نه زيات څوک زر پوهېدونکي نه دي ليدلې ډېر زر به پوهېدو او ډېر زر به يې د کومې خبرې ځواب ورکولو حضرت عمر ❽ به په کوم مشکل وخت کې په داسې حالت کې د کومې مشورې لپاره را وغوښتو چې بدريان صحابه کرام ❽ به ورڅخه تاو وو ده ❽ به ډېر په زړورتيا سره خپله رايه وړاندې کړه او حضرت عمر ❽ به هم دده له رايې څخه نه تېرېدو .

دده ❽ په اړه ويل کيږي کله به يې چې خبرې کولې نو تا به ويل چې په ټولو خلکو کې زيات فصيح دی او کله به يې چې کوم روايت او يا قصه کوله نو تا به فکر کولو چې په ټولو خلکو کې زيات بليغ دی .

حضرت عبد الله بن عمر ❽ دده په اړه فرمايي ابن عباس أعلم الناس بما أنزل على محمد (هغه څه چې

په محمد ﷺ باندې نازل شوي دي ابن عباس په هغه باندې تر ټولو خلکو نه ښه پوهیږي) .
امام مجاهد رحمه الله فرمایي ما به چې ابن عباس رضي الله عنهما ته کتل چې د قرآن کریم تفسیر به یې کولو تر مخ به یې نور خپریدو .
ده به خپله ویل چې ماته به کوم شی نوی ښکاره شو ددې لپاره چې زما وربانديې پوره یقین جوړ شي نو لږ تر لږه د دېرشو کسانو صحابه وو څخه به مې د هغه کار په اړه پوښتنه کوله .
دده په اړه عبدالله بن عبدلله بن عتبة فرمايي ابن عباس رضي الله عنهما په څو خویونو کې له خلکو نه وړاندې وو داسې علم ورسره وو چې له بل چا سره نه وو ، داسې رایه یې وه چې څنګه رایې ته به ضرورت وو، ښکلې نرمي یې درلوده، دعالي نسب خاوند وو د رسول الله ﷺ په احادیثو باندې تر ده څخه ښه عالم ما بیا نه دی لیدلی ترده څخه د ښې رایې مالک ما نه دی لیدلی نه مې تراوسه څوک لیدلي دي چې په شعر باندې له ده څخه ښه پوهیږي او نه مې داسې څوک لیدلي دي چې له ده څخه په عربیت باندې ښه پوه وي او نه مې د قرآن کریم په تفسیر کې له ده څخه غوره پوه څوک لیدلي دي او نه په علم الحساب کې له ده څخه څوک غوره پوهېدل او کله به چې کومې رایې ته ضرورت وو نو تر ده څخه د ښې رایې مالک ما نه دی لیدلی کله به داسې وشول چې دی مبارک به یوه ورځ

ناست وو بغیر د فقه نه به یې بله خبر نه کوله او یوه ورځ به کېناستو په ټوله ورځ کې به یې د علم التاویل نه بغیر بله خبره نه کوله او کله به چې کېناستو ټوله ورځ به یې په مغازي باندې بحث کاوه او یوه ورځ به یې په شعر باندې خبرې کولې او یوه ورځ به یې د عربو په ورځو او تاریخ باندې خبرې کولې ما تر اوسه داسې عالم نه دی لیدلی چې دده په مخ کې ناست وي مګر ده ته یې عاجزي نه وي کړې او ما تر اوسه داسې سوال کونکی ونه لیدو چې له ده څخه یې پوښتنه کړې وي او ده هغه ته ځواب نه وي ویلی .

حضرت عبدالله بن عباس رضی الله تعالی عنهما فرمایي ماته یوه ورځ پلار امر وکولو چې نن شپه به ته د رسول الله ﷺ سره په کور کې کوې زه جومات ته لاړم د ماسخوتن له مانځه نه خلک خپاره شوي وو رسول الله ﷺ د مانځه څخه وروسته وکتل په جومات کې هېڅوک هم نه وو بیا چې زما په خوا کې تېرېدو پوښتنه یې وکوله دا څوک دی؟ ما ورته وویل : عبدالله یم رسول الله ﷺ را څخه پوښتنه وکوله : د څه لپاره تراوسه دلته پاتې یې؟ ما ورته وویل : والد مې 8 راته وویل چې نن شپه زه باید لتا سره وکوم .. ده ﷺ راته وویل نو ښه ده را څه را سره چې کله کور ته ننوتلو نو د کور خلکو ته یې وویل عبدالله ته بستره واچوئ

بیا یو بالښت ماته راکړل شو لکن ماته مې پلار ویلي و چې ته به ددې لپاره هلته شپه کوې چې د رسول الله ﷺ د شپې مونځ وګورې او زده یې کړې .
ما رسول الله ﷺ څارلو هغه ویده شو بیا لږ وخت چې تېر شو را پاڅېدو په خپله بستره مبارکه باندې کېناستو سر مبارک یې اسمان لوري ته پورته کړو دری ځله یې وویل : سبحان الملک القدوس بیا یې د سورت آل عمران آخري آیتونه ولوستل ترڅو چې سورت وربانديې ختم شو بیا یې د سورة بقرة ١٦٤ آیت تلاوت کړو بیا پاڅېدو قضاء حاجت یې وکولو مسواک یې ووهلو بیا یې اودس وکولو او هغه ځای ته لاړو چېرته به چې ده مبارک ﷺ مونځ کولو دوه رکعته مونځ یې وکولو نه ډېر اوږد وو او نه ډېر لنډ وو درمیانه رکعتونه وو بیا یې وتر وکول او بیا یې دعا شروع کړه ما آورېدل چې ده ویل :

اللهم اجعل في بصري نورًا، واجعل في سمعي نورًا، واجعل في لساني نورًا، واجعل في قلبي نورًا، واجعل عن يميني نورًا، واجعل عن شمالي نورًا، واجعل أمامي نورًا، واجعل من خلفي نورًا، واجعل من فوقي نورًا، واجعل من أسفل مني نورًا، واجعل لي يوم القيامة نورًا، وأعظم لي نورًا.

حضرت عبد الله بن عباس ❽ چې د رسول الله ﷺ په ژوند کې وړوکی ماشوم وو دی ❽ فرمایي رسول الله

☸ تــه کسری یــوه قــچره ورکــړې وه پــه هغــه بــانـدې سپـور شـو زه یــې ورپسې شـا تــه کېنـولـم مـونـږ روان شوو یــو څـه وخـت چـې تـېر شـو مـاتــه یــې وویــل : هـلـکـه مـا ورتــه وویـل لـبـیـک یـا رسـول الله ☸ ده راتــه وویـل :

تــه الله① یــاد سـاتــه الله بــه تـا وسـاتــي ، الله ① یــاد سـاتــه هغـه بــه هـروخـت تـه لــه څـان سـره مـومـې الله ① تــه څـان پــه راحـت کــې نـېږدې کـړه الله ① بــه پــه زحـمـت کـې درسـره مـرسـتـه وکـوي کــلـه د چـې څـه غـوښـتـل نـو الله ① نــه غـواړه ، کـلـه د چـې مـرسـتـه غـوښـتـه نـو لــه الله ① نــه مـرسـتـه غـواړه هغـه څـه چـې کـېدونـکـي دي دهغـې قـلـم وهـل شـوی دی کـه خـلـک ټـول کـوښښ وکـوي چـې تـاتــه فـایـده ورسـوي هغـه فـایـده تـاتــه نـشي رسـولـی چـې ا لله تـاتــه نــه وي لـیـکـلي او کـه خـلـک ټـول وغـواړي چـې تـاتــه داسې ضـرر ورسـوي چـې الله ① سـتـا لـپـاره نــه وي لـیـکـلی نـو نــه یــې شي درتــه رسـولـی کـه د پــه وس پـوره وه چـې د یـقـیـن او صـبـر سـره یـو کـار وکـوې نـو ویـې کـوه او کـه د پـه وس نــه وه پـوره نـو صـبـر کـوه څـکـه پـه صـبـر کـې سـره ددې چـې سـتـا خـوښ نــه وي ډېـر زیـات خـیـر دی پـدې پـوه شـه چـې لــه صـبـر سـره نـصـر شـتـه او پـدې پـوه شـه چـې د تـنـګـي سـره فـراخـي شـتـه او پـدې پـوه شـه چـې لـه سـخـتـي سـره اسـانـي شـتـه .

حضرت عبدالله بن عباس ❽ ډېر حاضر ځوابه وو ډېر ښه ذکاوت يې درلود او چا به چې ورسره خبرې کولې څرنګه چې دده علم په هرڅه کې ډېر فراخ وو نو قناعت يې ډېر ښه ورکولی شول يوه ورځ چې د حضرت علي ❽ له لوري نه خوارجو ته ورغلو او د هغوی سره يې خبرې کولې دده ❽ او د هغوی په مينځ کې دليلونه شروع شول نو ده ❽ له هغوی نه پوښتنه وکوله چې تاسې د حضرت علي ❽ مرګ ځان ته ولې حلال ګڼئ ؟

هغوی ورته وويل د دريو خبرو له امله .

١. اول دا چې ده په يو ځای کې فيصله خلکو ته په لاس ورکړه او خلکو چې کومه فيصله وکوله هغه ده منظوره کړه او الله ① حکم کوي چې فيصله به صرف په ما انزل الله سره کيږي.

٢. ده د جمل په واقعه کې جنګ وکولو د څه خلکو سره او کاميابي دده په لوري شوه نو په هغه جنګ کې نه ده بنديان ونيول او نه يې په غنيمت مال ونيولو که چېرته هغه جنګ ده ته روا وو نو بيا دهغوی مالونه او د هغوی ښځې د بنديانو په شکل کې دا هرڅه ده ته غنيمت وو او که دا هرڅه دده لپاره غنيمت نه وو نو بيا يې معنی داده چې هغوی مسلمانان وو نو بيا يې جنګ ورسره ولې کولو؟

٣. کله چې د څه کسانو سره دده صلح کېده نو هغوی ترې وغوښتل چې ته به دلته ځان امير

المؤمنین نه ګڼې بیا به مونږ لتا سره خبره کوو او که مونږ ومنو چې همدا ته امیر المؤمنین یې نو بیا خو څه خبره پاتې نه شوه نو دی پدې رضا شو چې صحیح ده زما د نوم سره به امیر المؤمنین نه لیکل کیږي نو چې دی امیر المؤمنین نشو نو بیا خو امیر الکافرین شو .

حضرت عبد الله بن عباس ❽ دوی ته د یوې یوې خبرې ځواب پدې ډول وویلو :

١. که په یو ځای کې ده له خلکو نه فیصله وغوښته نو پدې کې څه مشکل دی الله ① پخپله په قرآن کریم کې فرمایي که چیرته تاسې د حرم په ساحه کې ښکار وکولو او بیا مو د هغې قیمت معلومول غوښتل چې دهغه په ځای تاسې فدیه ورکړئ نو دوه کسان به پیدا کړئ چې هغه تاسې ته دهغې قیمت معلوم کړي نو د مثال په توګه د یوې هوسۍ په حق کې چې په حرم کې ووژل شوه دوه کسان فیصله کولی شي نو ولې که چیرته د څه کسانو په فیصله باندې د انسانانو د وینې تویېدل بندیږي نو په دې ځای کې که انسانان فیصله وکوي دا بده خبره ده؟

٢. د جمل په واقعه کې د حضرت علي ❽ مقابل لوري کې حضرت ام المومنین عائشه رضی الله تعالی عنها وه چې حضرت علي ❽ په عزت کې مدینې منورې ته را ولېږله نو ولې ستاسې دا مطلب دی

چې ام المؤمنین به هغه وینزه کړې وه او بندي کړې به یې وه؟

۳. تاسې وایاست چې په یوه فیصله کې ده له ځان څخه د امیر المؤمنین لقب لرې کړو نو تاسې ته یاد نه دي چې په صلح الحدیبیة کې مشرکینو رسول الله ﷺ ته وویل چې ته به د صلح په لیک کې داسې نه لیکې چې دا تړون د محمد رسول الله له لوري نه د قریشو سره کیږي ځکه مونږ چې ومنو ته رسول الله یې نو بیا څه پاتې شول .... بلکه داسې به لیکې چې محمد بن عبد الله نو په هغه ځای کې بیا همداسې ولیکل شول نو ستاسې څه مطلب دی چې صرف ددې ټکي د نه لیکلو سره رسول الله ﷺ بیا رسول الله پاتې نه شو او حال دا چې رسول الله ﷺ په هماغه ځای کې دوی ته وویل : زه د الله ① رسول یم اګر که تاسې یې ونه منئ .

د خوارجو او حضرت عبد الله بن عباس ❽ په مینځ کې خبرې په همدې ډول روانې وې او ده مبارک ❽ ورته همداسې دلیلونه وړاندې کول تردې چې شل زره کسانو د حضرت عبد الله بن عباس ❽ په دلیلونو قناعت وکولو او د حضرت علي ❽ له دښمني څخه یې لاس واخیستو او دهغه ❽ اطاعت یې شروع کړو .

حضرت عبد الله بن عباس ❸ فرمايي كله چې ته د بادشاه يا بل داسي لوى كس مجلس ته ورغلې او ته ډاريدلې چې د هغه تاثير په تا باندې ونه غورځيږي او يا هغه په تا باندې زياتى ونه كوي نو درى ځله ښكتنۍ دعا ولوله ته به د هغه تر تاثير لاندې او د هغه تر ظلم لاندې هم نه راځې :

الله أكبر، الله أكبر من خلقه جميعًا، الله أعز مما أخاف وأحذر، أعوذ بالله الذي لا إله إلا هو، الممسك السموات السبع أن تقعن على الأرض إلا بإذنه من شر عبدك (...........) (د هغه كس نوم به پكې ياد كړې) وجنوده وأتباعه وأشياعه من الجن والإنس، إلهي كن لي جارًا من شرهم، جل ثناؤك، وعز جارك، وتبارك اسمك، ولا إله غيرك .

ترجمه : الله ① لوى دى الله ① تر ټولو مخلوقاتو څخه لوى دى الله ① تر هغه څه نه ډېر د عزت مالک دى چې زه ترې نه ډارېږم او وېرېږم زه پناه غواړم په هغه ذات باندې چې د هغه نه بغير د عبادت وړ نشته هغه ذات چې اوه اسمانونه يې په زمكه باندې بغير د اجازې له را لوېدلو څخه نيولي دي پناه غواړم له شر د ستا د بنده (........) او دهغه د لښكرو نه او د هغه د تابعدارانو كسانو څخه كه له انسانو څخه وي او كه له پېريانو څخه وي اى الله ① د

هغوی له شر نه زما ساتنه وکوه ستا ثناء ډېره لويه ده ستا په حفاظت کې چې څوک وي هغه به د عزت خاوند وي ستا نوم ډېر پاک او عالي دی او لتا نه بغير د عبادت وړ نشته .

حضرت عبد الله بن عباس ❽ فرمايي : د حکمت او علم خبره دې چې له هرچا څخه آورېده ترېنه اخله يې ځکه کله کله داسې هم کيږي چې يو څوک د علم او حکمت نه ډکې خبرې کوي او خپله حکيم نه وي داسې مثال يې دی لکه څوک چې ويشتل وکوي او هغه ښه ويشتونکی نه وي .

حضرت عبد الله بن عباس ❽ د هجرت په ٦٨ کال په طائف کې د ٨١ کلونو په عمر کې وفات شو او هماغلته خاورو ته وسپارل شو او علي بن عبد الله محمد بن الحنفية،العباس بن محمد بن عبد الله بن العباس، صفوان اوکريب. يې په قبر کې ور ښکته شوي وو او دی مبارک يې قبر ته ور ښکته کړی وو الله ① يې د علم برکات په مونږ کيږدي او الله ① د مونږ په آخرت کې له ده سره د علماوو شهيدانو صالحانو او پيغمبرانو په صف کې يو ځای کړي .

عبيد الله بن عباس (رض) (د رسول الله ﷺ د تره زوی)

دا يې تر ورور عبد الله نه يو كال كشر وو د دواړو مور ام الفضل لبابة بنت الحارث الهلالية وه عبيد الله ډېر د عزت سړی وو په شكل كې ښائسته وو لكه پلار يې دوی چې ماشومان وو رسول الله ﷺ به ددوی سره مشغوليدو او د دوی به ئې ساعت ور تېرولو او له ځان څخه به يې لږ لرې ودرول بيا به يې ورته وويل څوک به ماته زر را ورسيږي دوی به دواړو ورته را منډه كړه يوه به رسول الله ﷺ د شا له خوا ونيولو او بل به له مخې خوا وربانـدې ورغلو غېږه به يې وركړه او رسول الله ﷺ به په مينه دواړه له ځان سره ونيول .

د حضرت علي ؓ د خلافت په زمانه كې دی د حضرت علي ؓ نائب وو په يمن باندې .

او د هجرت په ٣٦ كال باندې يې په حج كې د خلكو امامت وكولو همدارنګه په ٣٧ كال كې بيا د هجرت په آتم كال كې دی څرنګه چې د حضرت علي ؓ د لوري نه د حج امام وو نو د حضرت معاوية له لوري نه يزيد بن سمرة الرهاوي راغلى وو نو د هغه سره يې دعوه شوه چې هغه ويل اوس زه بايد امامت وكوم بيا يې په مينځ كې د فيصلې

لپاره شیبة بن عثمان الحجبي خوښ کړو هغه فیصله د عبد الله بن عباس په حق کې وکوله پدې کال باندې هم دی امام پاتې شو او په خلکو باندې حج ده مبارک ❽ وکولو بیا چې کله د معاویه قوت زیات شو په ده مبارک ❽ باندې یې بسر بن ارطاة مسلط کړو هغه په ده پسې ورغلو دده مبارک ❽ دوه ګلونه زامن یې ورته شهیدان کړل او په یمن کې حالات خراب شول .

کله کله به چې دوی دواړه ورونه (عبید الله او عبد الله ابناء عباس) په مدینه منوره کې وو نو حضرت عبد الله ❽ به مدینه منوره د علم نه او ده مبارک ❽ به مدینه د کرم او عزت نه ډکه کړه .

په یوه سفر کې دی د خپل یو غلام سره د یوه کوچي کور ته ورغلو او د هغوی سره مېلمه شو هغه چې دده ښائسته شکل ته وکتل ډېر زیات ورڅخه متاثر شو پوه شو چې د کوم شریف خاندان ځوان دی نو یې خپلې ښځې ته وویل :

دې مېلمه ته د ورکولو لپاره په کور کې څه شی شته ؟

ښځې یې ورته وویل : یوه هغه مېږه ده چې ستا د لور ژوند دهغې په شودو پورې تړلی دی .

ده ورته وویل : چې هرڅنګه وي اوس یې د حلالولو نه بغیر بله چاره نشته .

هغې ورته وویل : ته خپله لور وژنې؟
دی لاړو هغه مېږه یې حلاله کړه او پخه یې کړه
حضرت عبیدالله بن عباس ❽ ته یې په مخ کې کېښوده
دوی دواړو ترینه خوراک وکولو او حضرت عبید الله
❽ دده خبرې له ښځې سره آورېدلې وې او پدې
پوه شوی وو چې د دوی په کور کې بس همدا یوه
مېږه وه او هغه یې زمونږ لپاره قرباني کړه .
چې کله ترې روانېدل خپل غلام ته یې وویل : ته
وګوره څه شی درسره شته پیسې؟
غلام یې ورته وویل : هو ! د مصرف له پیسو څخه
پنځه سوه درهمه پاتې دي .
ده ❽ ورته وویل : دې کوچي ته یې ورکړه .
غلام ورته وویل : سبحان الله ته ده ته پنځه سوه
درهمه ورکوې او ده څه کړي دي مونږ ته یې صرف
یوه ګډه حلاله کړه چې په بازار کې د هغې قیمت
پنځه درهمه دی ؟
ده ❽ ورته وویل : خوار شې هغه تردې زیات
سخي دی ته دېته نه ګورې چې مونږ ده ته د خپلو
پیسو څخه یو څه برخه ورکوو او ده مونږ ته ټول
هغه څه قرباني کړل چې درلودل یې او پداسې
حالت کې یې خپله ګډه مونږ ته حلاله کړه چې د
لور د مرګ خطر یې دی .
حضرت امام خلیفه بن خیاط رحمه الله دده ❽ په
اړه فرمایي چې د هجرت په ۸۵ کال کې او د بل
روایت له مخې د یزید بن معاویه په زمانه کې

په مدينه منوره کې وفات شو او د يو روايت له مخې په يمن کې وفات شو .

حضرت قثم بن عباس (رض) (د رسول الله ﷺ د تره زوی)

قُثَمُ بن العباس بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مَنَاف بن قُصَيّ مور يې ام الفضل لبابة بنت الحارث الهلالية او دا هغه ښځه وه چې تر خديجې بي بي نه په ښځو کې اول په اسلام مشرفه شوې وه .

حضرت عبد الله بن جعفر ❽ فرمايي : مونږ ماشومان وو لوبې مو کولې چې رسول الله ﷺ په سپرلۍ باندې سپور په هغه لاره روان وو چېرته چې مونږ لوبې کولې رسول الله ﷺ و درېدو ويل يې دا ... يعني قثم ... ماته را پورته کړئ هغه چا ور پورته کړو شاته يې ورپسې کېنولو او زه يې تر مخ کېنولم او بيا يې مونږ دواړو ته دعا وکوله .

الله ① ده ❽ ته د اداري ډېر ښه صلاحيت ورکړی وو او په مکه مکرمه باندې اولسم امير وو چې تر فتح وروسته وربانديې د هجرت په ٣٦ کال مقرر شوی وو تر حضرت ابي قتاده الانصاري څخه وروسته .

د ابن ماجه د روايت له مخې د حضرت قثم ❽ مور بي بي رضى الله تعالى عنها رسول الله ﷺ ته ويل خوب

مې لیدو چې زمونږ په کور کې ستا کوم اندام وي ... رسول الله ﷺ ورته وویل : تا رښتیا خوب کتلی دی د فاطمې رضی الله تعالی عنها به اولاد پیدا شي ته به هغه ته شودې ورکړې بیا د حضرت فاطمې رضی الله تعالی عنها ماشوم پیدا شو ما ورته د قثم شودې ورکولې را مې وړو رسول الله ﷺ ته مې په غېږه کې ورکړو هغه د رسول الله ﷺ په جولۍ مبارکه کې بولې وکولې ما هغه ورو په لاس باندې په څپړ ووهلو رسول الله ﷺ راته وویل : الله د په تا باندې رحم وکوي زما زوی دې خوږ کړو .

دده په اړه امام ابن سعد په طبقات کې فرمایي تر ټولو څخه کشر چې د رسول الله ﷺ قبر ته ور ښکته شوی وو هغه قثم وو او دی تر ټولو نه وروسته را وختلو .

کله چې خلافت حضرت علي ❽ ته حواله شو دی یې په مکه مکرمه باندې والي مقرر کړی وو تردې چې حضرت علي ❽ شهید کړل شو .

د حضرت معاویه رضی الله تعالی عنه د خلافت په دوره کې حضرت قثم ❽ د خراسان سیمې ته د اسلامي امارت د لمنې د فراخولو او د هغه ساحو د فتح کولو لپاره ووتلو او د هجرت په ۵۷ کال باندې په شهادت ورسېدو او ویل کیږي چې قبر یې په سمرقند کې دی .

د حضرت عباس ❽ د کورنی په اړه ویل کیږي چې ډېره رښتوني مجاهده کورنۍ وه او د لویې قربانی نښه یې دا وه چې متعدد ځوانان د یو پلار عباس ❽ او د یوې مور ام ا لفضل رضی الله تعالی عنها نه پیدا شول او د ال① له د دین لپاره په زمکه کې داسې خپاره خښ شول چې الفضل په اجنادین کې شهید شو معبد او عبدالرحمن یې په افریقا کې شهیدان شول ، عبدالله په طائف کې وفات شو ، عبید الله د یو قول له مخې په یمن کې وفات شو، قثم یې په سمرقند کې شهید شو او کثیر یې په ینبع کې شهید شو الله ① دې ټولو قربانۍ ورته قبولې کړي په دنیا کې به نور داسې ورونه پیدا نشي چې له یو بل نه داسې لرې لرې خښ شي او هغه هم بیا صرف د الله ① د دین لپاره .

معبد بن عباس (رض) (د رسول الله ☸ د تره زوی)

دا هم د رسول الله ☸ د تره زوی وو کله چې د مسلمانانو د فتوحاتو لړی افریقا خواته و غزیده دا مبارک هلته په شهادت ورسېدو .

سید الشهداء رضي الله عنه (د رسول الله ﷺ تره)

حضرت حمزه رضي الله عنه بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف.

نسب يې:

د پلار له لوري: حمزة بن عبد المطلب بن هاشم بن عبد مناف بن قصي بن كلاب بن مرة بن كعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالك بن النضر وهو قريش بن كنانة بن خزيمة بن مدركة بن إلياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان.

مور يې: هالة بنت وهيب بن عبد مناف بن زهرة بن كلاب بن مرة بن كعب بن لؤي بن غالب بن فهر بن مالك بن النضر او هغه قريش بن كنانة بن خزيمة بن مدركة بن إلياس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان.

د رسول الله ﷺ د عمه اود حضرت زبير بن العوام د مور حضرت صفية رضى الله تعالى عنها سکه ورور وو او د رسول الله ﷺ په ترونو کې په ده باندې زيات قربان کېدونکی تره وو او په رضاعت کې يې ورور هم وو مخکې چې تېره شوه حضرت ثوبية رضى الله تعالى عنها ده ته هم شودې ورکړې وې د رسول الله ﷺ نه دوه کاله مشر وو او يا ترينه څلور کاله مشر وو په اختلاف د رواياتو سره لکن

اول قول غوره دی دده مور بي بي هم د رسول ﷲ ﷺ د مور بي بي د تره لور وه .

ځرنګه چې دده او د رسول ﷲ ﷺ عمر سره يو شی وو دواړه د يوې زمانې ماشومان وو دوی دواړه به د حضرت عبد المطلب په کور کې لکه د ورونو داسې هستېدل او په يو ځای به يې د ماشومتوب لوبې کولې او ﷲ ① دواړه تره او وراره په غيرت شجاعت پاکي باندې موصوف او ښائسته پيدا کړي وو.

په ځوانۍ کې حضرت حمزة ❽ سخي ځوانمرده غيرتمن ځوان وو د عربو په تاريخ کې په مشهور جنګ حرب الفجار کې شامل وو دا جنګ د کنانة چې قريش هم له دوی نه دي او د قيس العيلان په مينځ کې واقع شو حضرت حمزة ❽ پدې وخت کې د ۲۲ کلونو ځوان وو چې په عملي بڼه يې جنګ وليدو او په سختو جذباتو سره يې د دوو جنګي صفونو سره يو ځای کېدل وليدل او د اول ځل د پاره ده په عملي توګه د رشتيا په جنګ کې د سلاح استعمال وليدو او ويې کولو د جنګ سخت حالت يې تجربه کړو او د مرګ او ژوند په مينځ کې د يوې ثانيې په فاصله کې پاتې شو او ويې ليدل چې تر اوسه پورې به ده سلاح چلول او جنګي تکتکيونه د زده کړې په ډول زده کول دهغې عملي بڼه څنګه وي .

د یو قول له مخې حضرت حمزة ❽ هماغه کس دی چې حضرت خدیجة رضی الله تعالی عنها یې د رسول الله ☸ لپاره غوښتې وه .

حضرت حمزة ❽ د اسلام په شرف باندې د بعثت په دوهم کال هغه وخت مشرف شو کله چې ابو جهل له رسول الله ☸ سره د صفا په خوا کې مخامخ شو ده ته یې ضرر ور ورسولو بدې خبرې یې ورته وکولې او ښکنځل یې ورته وکول رسول الله ☸ هېڅ ځواب هم نه ور ګرځولو او ورته چپ وو پدې وخت کې دحضرت حمزة ❽ په لاس کې قوس وو را روان وو دی به چې د قریشو په مجلس تېرېدو په هغوی باندې به یې سلام اچولو له هغوی سره به یې خبرې کولې او هغوی یې هم قدر کولو او ده ته یې د مشر په نظر کتل او تردې دمه لا په اسلام مشرف شوی نه وو یوه آزاده شوې وینزه وه د ابو جهل ښکنځل او د رسول الله ☸ چپتیا او دا ټول حالت یې ولیدو هغې ورته وویل د عمارة پلاره کا تا هغه حالت لیدلی وای چې لږ وړاندې ابي الحکم (ابي الجهل) ستا د وراره محمد څومره بي عزتي وکوله او هغه ته یې ښکنځل وکول محمد له هغه سره خبرې ونه کولې او پټه خوله ترې تېرشو حضرت حمزة ❽ چې دا خبرې واورېدې ورته غصه شو او په غصه کې له کوره پسې را ووتلو د حرم خوا ته را روان وو فکر کېدو لکه دی چې طواف کول

غوارِي لـكن دی پـه ابـي جهل پسې ور روان وو تـردې چې ا بـي جهل يـې ولـيدو ورغلـو د سر سره يـې ودرېـدو او پـه غيشي بـانـدې يـې پـه زوره ووهلـو تـردې چې سر يـې پـه بده تـوګـه ورمـات کړو او پـه حيـدري او د غصې نـه پـه ډک آواز کـې يـې ورتـه وويـل : تـه هغه تـه ښکـنځل کوې او زه د هغه پـه ديـن يم هغه چې څه وايـي زه هم هغه وايم؟ کـه رښتـيا دومـره تـکړه وې هغه خبـرې د چې هغه تـه کـړي دي مـاتـه يـې وکـوه د بـنـي مـخزوم قـبـيلـي څه خلـک را پـاڅېدل چې د ابـي جهل مـرستـه وکـوي نـو حضرت حمـزة ❽ تـه يـې وويـل : حمـزة تـه لـکه چې لـه خپل ديـن څخه آوښتـی يـې؟ حضرت حمـزة ❽ چې پـه غصه کې وو سره ددې چې لـدې وړانـدې پـه اسلام مـشرف شوی نـه وو اوس يـې وويـل هو! مـا څوک ددېـنـه مـنع کولـی شي؟ زه ددې ګـواهي ورکـوم چې مـحمـد د الله ① رسول دی او هغه چې هرڅه وايـي رښتـيا وايـي کـه ستـاسې څه پـه وس پـوره وي اوس مـا ددې څخه مـنع کـړئ ...

ابـو جهل چې بـلـه چاره ونـه لـيده او د حضرت اسد الله و اسد رسول الله حمـزة ❽ سره يـې پـه جنګ مـخامـخ کېدل پـه وس کې نـه وو نـو يـې وويـل : د عمـارة پـلار پـرېـږدئ مـا ددې ورارِه تـه بـد ښکـنځل کـړي دي .

ددېنه وروسته حضرت حمزة ❽ اسلام قبول کړو او در سول الله ☸ سره يې دهغه په مرسته باندې بيعت وکولو او دده د اسلام سره د رسول الله ☸ په ژوند کې ډېر فرق راغلو اوس قريشو ويل بس نور رسول الله ☸ له مونږ نه محفوظ شو چې حمزة ❽ يې نور حمايت کوي او بيا يې دومره تکليفونه نشواى ورکولى لکه مخکې به يې چې ورکول .

پدې وخت کې کور ته لاړو شيطان به ورته ويل : ګوره ته هوښيار سړى وې اوس د قريشو مشر وې ته له خپل دين څخه د محمد له امله واوښتې او خپل دين دې پرېښودو؟

دى چې ددې فکرونو او چورتونو څخه تنګ شو نو يې وويل اى الله ① که چېرته د محمد رسول الله ☸ دين په حق وي نو زما په زړه کې يې محکم کړه او که په نا حقه وي اى الله ① ماته بېرته ترېنه د وتلو لپاره لاره برابره کړه .

ټوله شپه يې ډېره زياته بې ارامه تېره کړه شيطان په زړه کې ورته شکونه اچول او خوب يې ترې نشواى کولى او شيطان وربانديې ټوله شپه خواري کوله چې په زړه کې ور واچوي چې دا يې ښه کار نه دى کړى چې صرف د يو څو دقيقو غصې له امله يې اسلام قبول کړو او په زړه کې يې ورته اچول چې ستا مشري اوس په قريشو کې يو مهم شى دى او ستا عزت په خلکو کې صرف د

پلرونو په دین باندې په پاتې کېدلو کې دی او داسې نورې وسوسې وې چې دی ترې زيات تنګ شو کله چې سهار شو رسول الله ﷺ ته راغلو ورته یې وویل : ای وراره زه په داسې کار کې واقع شوم چې بېرته ترې وتلی نه شم زه په داسې ځای کې يم چې نه پوهېږم چې دلته څه دي؟ زه نه پوهېږم چې زه کوم ځای ته راغلی یم دا هدایت دی او که ګمراهي؟ ته ماته څه خبرې وکوه ستا خبرو ته زما زړه کیږي .

رسول الله ﷺ ورته شروع وکوله هغه ته یې نصیحت وکولو وعظ یې ورته وکولو د الله له لوري نه یې ده ته زیری ورکړو چې ته اوس په سمه لاره یې د اور او د الله ① له غصې نه یې دی وډار کړو الله ① د رسول الله ﷺ خبرې دده زړه ته ور ننه ایستې او د شیطان فکرونه او چورتونه یې ترې وویستل بیا یې وویل بس اوس زه په رښتیا او د زړه له اخلاصه ددې ګواهي ورکوم چې ته د الله ① رسول ﷺ یې او اسلام مې اوس دومره خوښ دی چې والله که تر اسمان لاندې ټوله دنیا زما کیږي بیا مې هم پخواني دین ته ور آوړېدل نه دي خوښ .

د حضرت حمزة ❽ تر اسلام وروسته مسلمانان ډېر تکړه شول او ددېنه وروسته به مسلمانان له هېڅ ظالم او باغي پهلوان او جنګي کس څخه نه ډاریدل او حضرت حمزة ❽ چې له مسلمانانو سره

وو نـو يـو لـوی روحانـي او ظاهري قـوت ورسره وو او کـلـه چې حضرت عمر ❽ چا تـه وويـل ماتـه محمد ۞ را وښيئ زه ورتـلـل غواړم نـو چا ورتـه وښودو چې د صفـا پـه خوا کې يـو کـور دی رسول الله ۞ هلـتـه تـشريف لـري دی راغلـو دروازه يـې ورتـه وټـکوله د دروازې لـه سوريـو څخه چې وکـتـل شول عمر ❽ ولاړ دی او تـوره يـې پـه لاس کې ده صحابـه وو ورمـنـډه کـړه رسول الله ۞ تـه يـې وويـل عمر راغلـی دی پـه دروازه کې ولاړ دی او تـوره يـې پـه لاس کې ده .. حضرت حمزة ❽ ورتـه را پـاڅېدو ورتـه يـې وويـل : اجازه ورکـړئ چې راشي کـه د خيـر پـه نـيت راغلـی وي نـو ورتـه و بـه رسيـږي او کـه د شر پـه نـيت راغلـی وي نـو د همده پـه تـوره بـه يـې مونږ ووژنـو (دا داسې خبـره وه چې د ټـولـو مسلـمانـانـو زړونـو ور بـانـدې اوبـه و څښلې او ډيـر پـرې خوشحال شول او پـه مسلـمانـانـو کې همدا يـو د الله ① او دهغه د رسول زمـری وو چې دا خبـره يـې کـولـی شوه) رسول الله ۞ امـر وکـولـو چې دروازه ورتـه خلاصه کـړئ هغه را نـنـوتـل تـردې چې د رسول الله ۞ خوا تـه ورسېدلـو او رسول الله ۞ تـه نـېږدې ودرېدو رسول الله ۞ هغه تـر څادر را ونـيولـو او پـه زوره يـې وښورولـو او ورتـه ويـل يـې : د خطاب زويـه د څه لـپاره راغلـی يـې؟ ماتـه ښکاريـږي چې تـرڅو الله ① پـه تـا بـانـدې

عذاب نازل نه کړي ته له خپل کفر څخه لاس نه اخلې ... حضرت عمر ❽ ورته وویل : یا رسول الله ☸ زه تاته ددې لپاره راغلی یم چې په الله ① او دهغه په رسول ☸ باندې ایمان راوړم او په هغه څه باندې ایمان راوړم چې دا الله ① له لوري نه راغلي دي رسول الله ☸ داسې په زوره تکبیر وویلو چې په کور کې څومره خلک وو ټول پوه شول چې حضرت عمر ❽ په ایمان مشرف شو او هرې خواته مسلمانانو د اسلام اعلان وکولو او دوه صفونه مسلمانان برابر شول د مکې مکرمې په کوڅو کې د مبارکو تکبیرونو او کلمو د ویلو سره را ووتل د یوه صف په سر کې حضرت عمر ❽ او د بل صف په سر کې د الله ① او د هغه د رسول ☸ زمری حضرت حمزة ❽ وو خلکو به چې دوی دواړه د مسلمانانو په مخ کې لیدل هیڅ ورته د څه ویلو جرئت نشوای کولی .

کله چې په مکه مکرمه کې د مسلمانانو حالات سختیدل نو رسول الله ☸ څه کسانو ته مشوره ورکړه چې تاسې مدینې ته هجرت وکوئ او دهغه مسلمانانو سره یې حضرت حمزة ❽ تر خپل هجرت یوڅه وخت وړاندې ولیږلو .

کله چې د الله ① په لاره کې د جهاد وخت شو حضرت حمزة ❽ هغه زړور مجاهد وو چې ساری یې نه

درلـود او اول د صحابـه وو ډلـه چې رسول الله ﷺ د سیف الـبحر سیمې تـه لېږلـې وه مشري یـې د ده ❽ پـه غاړه وه پـه اسلامي تـاریـخ کـې اول ځل وو چې د هجرت پـه اوومـه میاشت د روژې پـه مبارکـه میاشت کې د حضرت حمزة بن عبد المطلب ❽ پـه مشرۍ کې ۳۰ کسان مجاهدین چې ټول پکې مهاجرین وو د جنګ پـه نیت ووتـل او د بحر احمر ساحل تـه ددې لـپاره ورسېدل چې دهغه تـجارتي قـافـلې مخه ونـیسي چې د ا بـو جهل پـه مشرۍ کی د شام نـه مکې مکرمې تـه روانـه وه د سینـد د غاړې سره نـږدې یـو بـل تـه سره مخامخ شول او د جنګ لـپاره یـو بـل تـه تـیار شول چې پـدې وخت مجدي بـن عمرو الـجهني چې د همدې ساحې اوسیدونـکی وو او د دواړو ډلـو (مسلمانـانـو او مشرکـانـو) سره یـې تـعهد لـرلـو ددوی پـه مینـځ کې و ګرځېدو کلـه بـه مسلمانـانـو تـه راغلـو او کلـه بـه کفـارو تـه ورغلـو تـردې چې دوی یـې دواړه رضا کړل چې جنګ بـایـد ونـشي او بـیغیـر د جنګ نـه د مکې کفـار مکې تـه روان شول او حضرت حمزة ❽ د خپلـو ملـګرو سره مدینـې منـورې تـه ستون شو .

د بـدر پـه جنګ کې شریـک وو او هلـته یـې بې ساري کـارنـامې وکـولـې قصه ئـي ددې سلسلې پـه دریـم کـتاب کې تـېره شویـده د موضوع د تـکمیـل لـپاره یـې را ګرځوم کلـه چې د بـدر د جنګ نـه وړانـدې بـاران وشو نـو مسلمانـانـو د بـاران اوبـه پـه یـوه حوض

کې جمع کړې وې چې د ضرورت په وخت کې به يې ترې استفاده کوله پدې وخت کې د کفارو د لښکر سره د اوبو نعمت او سهولت بالکل نه وو نو د جنګ د شروع کېدو اول قدم دا وو چې يو کس د کفارو له ډلې نه اسود بن الاسود المخزومي چې ډېر بد خويه بد اخلاقه سړی وو را ووتلو او ويل يې زما د قسم وي يا به زه د مسلمانانو له حوض نه اوبه څښم او يا به هغه حوض ړنګوم او يا به مړ کېږم هغه د همدې نيت سره حوض ته روان وو چې په لاره کې حضرت حمزه ❽ ورپسې ورغلو او په پښو يې په توره ووهلو چې پښه يې تر پنډۍ نه ښکته ور پرې کړه هغه شا په تخته څملاست او خپلو ملګرو ته يې خپله پښه ور ښکاره کوله او ځان يې بيا هم د حوض لوري ته ور کش کولو د حوض غاړې ته ورسېدو چې د حضرت حمزه ❽ بل وار پرې ور ورسېدو او قتل يې کړو پدې سره د مسلمانانو حوصله نوره هم ډېره زياته لوړه شوه .

د اسود بن اسود د قتل سره د جنګ لمبې شروع شوې د کفارو له لوري نه درې کسان چې جنګي تجربې يې لرلې ميدان ته را ووتل عتبة بن ربيعة، شيبة بن ربيعة، وليد بن عتبة بيا عتبة بن ربيعة مسلمانانو ته آواز کړو چې خپل درې پهلوانان راولېږئ د انصارو له مجاهدينو څخه درې کسان ور ووتل او د دوی په مقابل کې و

دریدل مشرکینو ورته آواز کړو چې ستاسې سره زمونږ څه کار نشته مونږ ته خپل د تره زامن را مخکې کړئ چې زمونږ سیال وي او مونږ ورسره جنګ وکوو بیا رسول الله ﷺ حضرت عبیدة بن حارث (د رسول الله ﷺ د تره زوی) حضرت حمزه ؓ او حضرت علي ؓ ور ولیږل پدې کې اختلاف دی چې په دې دریو کسانو کې څوک چا ته په مقابله ورغلل خو د ابو داؤد د حدیث له مخې حضرت علی رضی الله تعالی عنه شیبة ته حضرت حمزه ؓ عتبة ته او حضرت عبیدة بن حارث ؓ ولید بن عتبة ته په مقابله ورغلل د بل روایت له مخې عبیدة ؓ د عتبة بن ربیعة سره په جنګ شو او حضرت حمزه ؓ د شیبة سره او حضرت علي ؓ د ولید سره په جنګ شو ددوی په مابین کې جنګ شروع شو د کفارو له لوري نه دری واړه ووژل شول او د مسلمانانو له لوري نه صرف حضرت عبیدة ؓ زخمي شو چې بیا یې د مسلمانانو د لښکر تم ځای ته نقل کړو (چې بیا تر صفراء پورې په زخمي حالت کې ورسېدو او مدینې ته په لاره باندې شهید شو او هماغلته په لاره کې دفن کړل شو)

د بدر په جنګ کې د حضرت حمزة ؓ قرباني او ایثار او مقابله په سرو زرو د لیکلو وړ ده په داسې حالت کې چې صرف د تکبیر اوازونه آوریدل

کېدل چې د تورو د شرنګهار سره په يوځای راتلل په حضرت حمزة ❽ پسې لاندې کسان حساب شوي دي چې ده ❽ ووژل :

شيبة بن ربيعة العبشمي القرشي دا هغه کس وو چې د جنګ تر شروع وړاندې دی ورسره په ميدان کې مخامخ شو او د دواړو صفونو خلکو ورته کتل چې دی يې مړ کړو (د يوه روايت له مخې) .

عتبة بن ربيعة العبشمي القرشي دا هغه کس وو چې دده وراره حضرت عبيدة بن الحارث ته په مقابله ورغلی وو حضرت عبيدة ❽ زخمي شو بيا ده ☸ او حضرت علي ❽ ددې کس په وژلو کې مرسته وکوله

حنظلة بن أبي سفيان بن حرب الأموي القرشي دا يې دجنګ د ګرمېدو نه وروسته ووژلو په يو روايت کې چې پدې وژنه کې هم حضرت علي ❽ او حضرت زيد ❽ ورسره شريکان شول .

طعيمة بن عدي النوفلي القرشي په يو روايت کې دا په حضرت علي ❽ پسې حساب شوی دی او په يوه روايت کې په ده پسې ممکن چې دواړو به وار ورباندې کړی وي .

زمعة بن الأسود بن المطلب الأسدي القرشي

عقيل بن الأسود بن المطلب الأسدي القرشي

أبو قيس بن الوليد بن المغيرة المخزومي القرشي.

الأسود بن عبد الأسد بن هلال المخزومي القرشي دا هغه کس وو چې قسم يې خوړلی وو يا به د مسلمانانو له حوض نه اوبه څښي او يا به يې ړنګوي خپل يوه ارمان ته هم ونه رسېدو د حضرت حمزة ❽ په لاس يې ځان مړ کړو .

نبيه بن الحجاج بن عامر السهمي القرشي

عائذ بن السائب بن عويمر المخزومي القرشي دا اسير وو په لاره کې د هغه زخم له امله مړ شو چې په جنګ کې په ده باندې لګېدلی وو او دا هم حضرت حمزة ❽ زخمي کړی وو .

حضرت حمزة ❽ په اُحد کې هم شرکت کړی وو د بې ساري قرباني نه وروسته الله ① پدې ورځ ورته شهادت ورکړو الله ① شهيد کړو لکن تر شهادت پورې يې د اُحد په غزا کې د خپلې برخې کار کړی وو دوه خو يې هغه کسان ښکاره ووژل چې د کفارو بيرغ يې پورته کړی وو .

په قريشو کې بل مشهور جنګي کس سباع بن عبد العزى الغبشاني وو په اُحد کې ده وليدو ورته يې آواز کړو ها دېخواته راشه د سنت کونکې زويه (په عربو کې د زنانه وو د سنت (ختنمې) رواج وو او دده مورپدې کې ماهره وه) هغه راغلو حضرت حمزة ❽ په توره ورسره مخامخ شو تردې چې هغه يې هم ووژلو ډېر زيات کسان يې ووژل يو وخت چې حالات ډېر سخت شول د رسول الله ❁

او د کفارو په مینځ کې د څه لحظاتو لپاره صرف دی ولاړ وو او درسول الله ﷺ نه یې دفاع کوله .
د جبیر بن مطعم یو حبش غلام وو وحشي ورته ویل کېدل هغه د نیزې په وار کې ډېر تکړه وو ډېره کمه نښه به تري خطا کېدله ده ته یې وویل خلک د اُحد جنګ ته ځي ته هم ورسره لاړ شه په بدر کې زما تره طعیمة بن عدي وژل شوی دی که دې په دې جنګ کې د رسول الله ﷺ تره حمزه ووژلو ته ازاد یې ټول خلک خبر وو چې وحشي په حضرت حمزة ❽ پسې روان دی او هند بنت عتبة چې د ابي سفیان مېرمن وه هغه هم د کفارو د لښکر سره ددې لپاره وتلې وه چې جنګیالي په جنګ ور تېز کړي د هغې هم زړه حضرت حمزة ته ځکه پوخ وو چې دهغې پلار په بدر کې هم ده وژلی وو چې کله به دی د هغې په خوا کې تېرېدلو نو هغې به ورته داسې خبرې کولې چې دی به یې په جذباتو کې راوستلو .
کله چې د جنګ په سختو لحظو کې حضرت حمزة ❽ سخت مصروف وو وحشي ور پسې ورغلو او چې کله ښه ورته نېږدې شو نو په نیزه باندې یې وویشتلو (قصه یې په غزوة اُحد کې مخکې تېره شوېده)
حضرت حمزة ❽ د شهادت لوړ مقام ته ورسېدو مشرکین څرنګه چې ده ته زیات غصه وو نو یې غوږونه او پوزه ورځخه پرې کړي وو او هند بنت عتبة راغله دده ګېډه یې وربانده او څیرله زړه

يې را وويستلو خوله يې وربانديې ولګوله لکن تېر يې نشواى کړلى بېرته يې قى کړو .

رسول الله ﷺ او صحابه کرامو ﷺ چې کله ولېدل دوى د حضرت حمزة ❽ شکل خراب کړى وو او پوزه او غوږونه يې ترې پرې کړي وو نو دوى وويل که چېرته دا ځل مونږ په دوى بانديې همداسې کامياب شو نو مونږ به هم ورسره همداسې کار کوو بيا وروسته آيتونه راغلل چې مسلمانانو ته يې د صبر نه د کار اخيستنې لار ښونه کوله بيا يې دا فکر د زړه نه ووتلو .

کله چې په اُحد کې رسول الله ﷺ د حضرت حمزة ❽ د جسد مبارک سره و درېدو ويې فرمايل : ستا په جدايي چې زه خومره و دردېدم بيا به زه داسې ونه دردېږم زه په خپل ژوند کې تردې په سخت ځاى کې نه يم ولاړ بيا يې وفرمايل ماته جبريل ⌛ راغلو راته يې وويل د حضرت حمزة ❽ نوم په اوو اسمانونو کې حمزة بن عبد المطلب اسد الله و اسد رسوله ليکل شوى دى .

د حضرت عکرمة او ابن عباس رضى الله تعالى عنهما په روايت کې رسول الله ﷺ فرمايي تېره شپه زه جنت ته تللى وم ما ولېدل چې حضرت جعفر ❽ د مرغانو سره آلوتلو او حضرت حمزه په يوه تخت ناست وو تکيه يې کړې وه .

د حضرت حمزة ❽ په اولاد کې عمارة ،يعلى ، أمة الله وأمامة شامل وو په دوی کې صرف د يعلى ❽ پنځه زامن وو او دهغې نه وروسته بيا دهغه نسل هم قطع شو او د حضرت حمزة ❽ نسل پاتې نشو .

مــا خـذ ونـــه

1-التاريخ الإسلامي مواقف وعبر، د. عبد العزيز الحميدي، دار الدعوة، الإسكندرية.

2- السيرة النبوية دروس وعبر، د. مصطفى السباعي، المكتب الإسلامي، بيروت، لبنان، الطبعة التاسعة، 1406هـ - 1986م.

3- السيرة النبوية، لأبي محمد بن عبد الملك بن هشام، دار الفكر.

4- السيرة النبوية عرض حقائق وتحليل أحداث ,د.على محمد الصلابي الطبعة الأولى.

5- السيرة النبوية الصحيحة، د. أكرم العمري، الطبعة الأولى 1412هـ/ 1992م، مكتبة العلوم والحكم بالمدينة المنورة.

6-السيرة النبوية في ضوء المصادر الأصيلة:الدكتور مهدي رزق الله أحمد ط1-1412ه مكتبة الملك فيصل.

7- السيرة النبوية مواقف وعبر :الدكتور عبد العزيز بن عبد الله الحميدي ط2 دار الدعوة .

8-القيادة العسكرية في عهد الرسول ﷺ ، دار القلم، الطبعة الأولى، 1410هـ

1990م.

9- تفسير القرطبي، لأبي عبد الله القرطبي، دار إحياء التراث العربي، بيروت، لبنان، 1965م.

10- سير أعلام النبلاء: شمس الدين الذهبي، مؤسسة الرسالة، الطبعة الأولى، 1403هـ.

11- صور وعبر من الجهاد النبوي في المدينة، تأليف: د. محمد فوزي فيض الله، دار القلم، دمشق، الدار الشامية، بيروت، الطبعة الأولى، 1419هـ- 1996م.

12- صحيح السيرة النبوية، إبراهيم العلي، دار النفائس، الطبعة الثالثة، 1408هـ - 1998م.

13- صحيح البخاري، محمد إسماعيل البخاري، دار الفكر، الطبعة الأولى، 1411هـ - 1991م.

14- على خطى الحبيب :عمرو خالد

17- فقه السيرة النبوية :الدكتور محمد سعيد رمضان البوطي ط11 1991م

18- من معين السيرة، صالح أحمد الشامي، المكتب الإسلامي، الطبعة الثانية، 1413هـ- 1992م.

19- فقه السيرة النبوية، منير الغضبان، معهد البحوث العلمية وإحياء التراث مكة المكرمة.

20- شرح النووي على صحيح مسلم للإمام النووي المتوفى 676هـ - طبع المطبعة المصرية ومكتبتها – القاهرة عام 1347هـ.

21-البداية والنهاية، أبو الفداء ابن كثير الدمشقي. دار الريان للتراث.

22- غزوة بدر الكبرى الحاسمة، محمود خطاب.

23-غزوة بدر الكبرى، محمد أبو فارس، دار الفرقان، الطبعة الأولى، 1402هـ-1982م.

24- غزوة بدر الكبرى، محمد أحمد باشميل، طبعة دار الفكر، الطبعة السادسة، سنة 1394هـ

25-فتح الباري، ابن حجر العسقلاني، دار المعرفة، بيروت، لبنان.

26- الدر المنثور في التفسير بالمأثور، الإمام السيوطي، الناشر محمد أمين دمج، بيروت، لبنان.

27-زاد المعاد في هدي خير العباد، أبو عبد الله ابن القيم حققه: شعيب الأرناؤوط وعبد القادر، الطبعة الأولى، 1399هـ، دار الرسالة.

28-السيرة النبوية في ضوء القرآن والسنة، محمد أبو شهبة، دار القلم، دمشق، الطبعة الثالثة، 1417هـ - 1996م.

٢٩-المستفاد من قصص القرآن للدعوة والدعاة، عبد الكريم زيدان، مؤسسة الرسالة، الطبعة الأولى، 1418هـ- 1997م.

3٠- طبقات ابن سعد الكبرى، محمد بن سعد الزهري، دار صادر، ودار بيروت للطباعة والنشر، 1376هـ- 1957م.

3١- المغازي للواقدي، محمد عمر بن واقد المتوفي 207هـ، تحقيق د. مارسدن جونس، عالم الكتب، بيروت، الطبعة الثالثة، 1404هـ- 1984م

٣٢- القيادة العسكرية في عهد الرسول ﷺ، دار القلم، الطبعة الأولى، 1410هـ-1990م.

٣٣- إمتاع الأسماع بما للرسول من الأبناء والأموال والحفدة والمتاع، للشيخ أحمد المقريزي، صححه وشرحه محمود محمد شاكر، مطبعة لجنة التأليف والترجمة بالقاهرة 1941م.

د مؤلف چاپ شوي آثار

1. د حضرت محمد ﷺ د نبوت معجزې
پښتو
2. ړنګه ځاله
پښتو
3. آشيانه سوخته
فارسي
4. په اسلام کې د انسان حقوق
انګليسي
5. دين يې دام دی ددنيا په لار کې اېښی
پښتو
6. فرار از کزار
فارسي
7. له کزاره تېښته
پښتو
8. زوړ دين نوی مسلمان
پښتو
9. ډم ډمکوجي او ليکوال
پښتو
10. اديان پشت در
فارسي

11. له دروازې تر شا دينونه پښتو

12. د انصاف او اعتدال لاره پښتو

13. کفري الفاظ پښتو

14. کل بچه فارسي

15. معلومات عمومي فارسي

16. د حج لارښود پښتو او انګليسي

17. محمد رسول الله ﷺ سيرت اخلاق او پېژندنه پښتو

18. د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه اول پښتو

19. د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه دوهم پښتو

20. د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه دريم پښتو

21. د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه څلرم پښتو

22. د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه پنځم
پښتو

23. د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه شپږم
پښتو

24. د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه اوم
پښتو

25. د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه آتم
پښتو

26. د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه نهم
ستاسې په لاس کې